

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETAS
KRIMINALISTIKOS IR BAUDŽIAMOJO PROCESO KATEDRA**

DALIA JASEVIČIŪTĖ

**MOTERŲ, NUKENTĖJUSIŲ NUO SEKSUALINIO
SMURTO, APKLAUSOS IR IKITEISMINIO TYRIMO
ORGANIZAVIMO YPATUMAI**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovė
Doc. dr. J. Juškevičiūtė
Konsultantas
Prof. habil.dr. P. Ancelis**

KAUNAS, 2010

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETAS
KRIMINALISTIKOS IR BAUDŽIAMOJO PROCESO KATEDRA**

**MOTERŲ, NUKENTĖJUSIŲ NUO SEKSUALINIO
SMURTO, APKLAUSOS IR IKITEISMINIO TYRIMO
ORGANIZAVIMO YPATUMAI**

**Teisės ir policijos veiklos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 073843**

**Konsultantas
Prof. habil.dr. P.Ancelis**

**Vadovė
Doc. dr. J. Juškevičiūtė**

Recenzentas

**Atliko
PVmn8-02 gr. stud.
D. Jasevičiūtė
2010-12-22**

KAUNAS, 2010

Turinys

| | |
|--|----|
| Lentelės..... | 4 |
| Paveikslai..... | 6 |
| Ivadas..... | 8 |
| 1. Ypatingo liudytojo – nukentėjusiojo – apklausa..... | 13 |
| 1.1. Pasiruošimas apklausai..... | 14 |
| 1.2. Darbinis apklausos etapas..... | 18 |
| 1.3. Baigiamasis apklausos etapas..... | 24 |
| 2. Bylų analizavimo metodai..... | 25 |
| 2.1. Matematinės statistikos metodas..... | 25 |
| 2.2. Lyginamosios analizės metodas..... | 27 |
| 2.3. Tiesioginės apklausos metodas..... | 28 |
| 2.4. Empirinio tyrimo metodas..... | 30 |
| 2.5. Internetinės apklausos metodas anketuojant..... | 31 |
| 3. Bylų analizė..... | 33 |
| 3.1. Teisinė lyginamoji analizė..... | 33 |
| 3.2. Statistinis tyrimas..... | 37 |
| 3.2.1. Imties kokybinių kintamųjų analizė..... | 38 |
| Bylos straipsnio numeris ir dalis..... | 38 |
| Fabulos šablonas..... | 39 |
| Bylos nagrinėjimas apeliacine ar kasacine tvarka..... | 40 |
| Ankstesni įtariamojo teistumai..... | 40 |
| Ryšiai siejė nukentėjusiąją ir nuteistąjį..... | 41 |
| 3.2.2. Imties kiekybinių kintamųjų analizė..... | 41 |
| Ikiteisminio tyrimo trukmė..... | 41 |
| Ikiteisminio tyrimo pareigūnų skaičius..... | 43 |
| Žagintojų skaičius kiekvienoje byloje..... | 43 |
| Nukentėjusios apklausų skaičius kiekvienoje byloje..... | 44 |
| Apklausų skaičius labai priklauso nuo bylos aplinkybių, tačiau ta nereiškia, kad byloje, kurioje atsakomybėn yra traukiami 5 asmenys būtinai ir apklausų turi būti daug. Tiesiog kiekvieną nukentėjusiosios parodymų nesutapimą su įtariamojo ar liudytojų pasakojimais tyrėjas yra linkęs pašalinti papildoma nukentėjusiosios apklausa. Kita vertus ne visais atvejais papildoma nukentėjusios apklausa yra būtina. Reiktų neužmiršti, kad psichologai pataria moterims po smurto stengtis grįžti prie savo ankstesnių užsiėmimų ir dažnai to įvykio neatsiminti. Pavyzdžiui BB Nr. 24-1-114-05, kurioje atlikta 7 nukentėjusiosios apklausos, iš kurių trys truko po 10 minučių. Apklausų turinys: 1 apklausa - Aš mobiliojo ryšio telefono atpažinti negaliu, nes jo neįsidėmėjau. 2 apklausa – Pateikiu dar dvi vienkartinės servetėles, kuriomis valiausi kojas. 3 apklausa – pirmojoje apklausoje sakiau, kad antrojo mane žaginuso vyro kelnės buvo juodos ir baltas megztinis, tačiau tada buvau labai susijaudinusi ir to gerai neįsidėmėjau. Gali būti, kad jo kelnės buvo mėlynos. Tokio turinio apklausos galėtų būti pateiktos kaip tarnybiniai pranešimai to tyrėjo, kuri tiria bylą. Jų turinys galėtų būti toks – „Pranešu, kad telefonu bendrauta su nukentėjusiaja, kuri paaiškino, kad mobiliojo ryšio telefono ji iš išorinių požymių atpažinti negali.“ Vis dėl to tyrėjai nelinkę prisiimti atsakomybės už nukentėjusiosios žodžius, o lengviau kviečia jas į papildomas apklausas..... | 45 |
| Kitų ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičius kiekvienoje byloje..... | 45 |
| Nukentėjusiųjų amžius..... | 46 |
| Kaltinamųjų amžius..... | 47 |
| Amžiaus skirtumas tarp nukentėjusios ir žagintojo..... | 48 |
| 3.3. Lyginamoji bylų analizė..... | 50 |
| 3.4. Interviu su nuteistaisiais..... | 52 |
| 3.5. Empirinis metodas..... | 54 |
| 3.6. Internetinė apklausa..... | 58 |
| Išvados ir siūlymai..... | 62 |
| Statistiškai dažniausiai seksualiai smurtauja anksčiau teisti už vagystes ir plėšimus; vidutiniškai 30,2 metų vyrai; nukenčia moterys bendrų išgertuvių metu; nuo asmens, su kuriuo anksčiau buvo pažįstamos, bet lytinių santykių neturėjo; Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai pradedami už veikas atliktas vieno asmens..... | 62 |
| Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai užtrunka vidutiniškai 395 dienas; tyrimuose vidutiniškai atliekama 3,8 apklausos. Kas antroje byloje yra atliktas parodymų patikrinimas vietoje, ir nė vienoje byloje nėra atlikto eksperimento..... | 62 |
| Literatūra..... | 64 |
| Anotacija..... | 68 |
| Anotation..... | 69 |
| Santrauka..... | 70 |

| | |
|---|----|
| Summary..... | 71 |
| Priedai..... | 72 |
| 1 priedas. Bylų duomenys: numeris, vietovė, ikiteisminio tyrimo trukmė..... | 72 |
| 2 priedas. Bylų duomenys: nukentėjusiųjų kaltinamųjų skaičius, bylos straipsniai, nagrinėjimas apeliacine ir kasacine tvarka..... | 73 |
| 3 priedas. Bylų duomenys: trumpa fabula..... | 75 |
| 4 priedas. Bylų duomenys: ankstesni įtariamųjų teistumai..... | 77 |

Lentelės

| | |
|---|----|
| Lentelės..... | 4 |
| Paveikslai..... | 6 |
| Ivadas..... | 8 |
| 1. Ypatingo liudytojo – nukentėjusiojo – apklausa..... | 13 |
| 1.1. Pasiruošimas apklausai..... | 14 |
| 1.2. Darbinis apklausos etapas..... | 18 |
| 1.3. Baigiamasis apklausos etapas..... | 24 |
| 2. Bylų analizavimo metodai..... | 25 |
| 2.1. Matematinės statistikos metodas..... | 25 |
| 2.2. Lyginamosios analizės metodas..... | 27 |
| 2.3. Tiesioginės apklausos metodas..... | 28 |
| 2.4. Empirinio tyrimo metodas..... | 30 |
| 2.5. Internetinės apklausos metodas anketuojant..... | 31 |
| 3. Bylų analizė..... | 33 |
| 3.1. Teisinė lyginamoji analizė..... | 33 |
| 3.2. Statistinis tyrimas..... | 37 |
| 3.2.1. Imties kokybinių kintamųjų analizė..... | 38 |
| Bylos straipsnio numeris ir dalis..... | 38 |
| 1 lentelė. Bylos straipsnio reikšmių dažnių empirinis skirstinys, n=87..... | 38 |
| 1 pav. Bylos straipsnių dalių histograma..... | 39 |
| Fabulos šablonas..... | 39 |
| Bylos nagrinėjimas apeliacine ar kasacine tvarka..... | 40 |
| 2 lentelė. Bylos nagrinėjimo apeliacine ir kasacine tvarka dažnių empirinis skirstinys, n=70..... | 40 |
| Ankstesni įtariamojo teistumai..... | 40 |
| Ryšiai siejė nukentėjusiąją ir nuteistąjį..... | 41 |
| 3 lentelė. Tarpusavio ryšių dažnių empirinis skirstinys, n=100..... | 41 |
| 3.2.2. Imties kiekybinių kintamųjų analizė..... | 41 |
| Ikiteisminio tyrimo trukmė..... | 41 |
| 4 lentelė Ikiteisminio tyrimo trukmės variacinė eilutė..... | 41 |
| Eil.Nr..... | 41 |
| Dienų sk..... | 41 |
| 1..... | 41 |
| 2..... | 41 |
| 2 pav. Variacinės eilutės grafinis vaizdas..... | 42 |
| 5 lentelė Ikiteisminio tyrimo trukmės grupuotų elementų dažnių empirinis skirstinys, n=70..... | 42 |
| 3 pav. Ikiteisminio tyrimo trukmės grupuotų elementų histograma ir aproksimavimas pagal normalųjį skirstinį..... | 43 |
| Ikiteisminio tyrimo pareigūnų skaičius..... | 43 |
| Žagintojų skaičius kiekvienoje byloje..... | 43 |
| 6 lentelė. Žagintojų skaičiaus dažnių empirinis skirstinys, n=70..... | 43 |
| Nukentėjusios apklausų skaičius kiekvienoje byloje..... | 44 |
| 7 lentelė. Apklausų skaičiaus dažnių empirinis skirstinys, n=264..... | 44 |
| 4 pav. Apklausų skaičiaus dažnių histograma ir aproksimavimas pagal normalųjį skirstinį..... | 44 |
| Apklausų skaičius labai priklauso nuo bylos aplinkybių, tačiau ta nereiškia, kad byloje, kurioje atsakomybėn yra traukiami 5 asmenys būtinai ir apklausų turi būti daug. Tiesiog kiekvieną nukentėjusiosios parodymų nesutapimą su įtariamojo ar liudytojų pasakojimais tyrėjas yra linkęs pašalinti papildoma nukentėjusiosios apklausa. Kita vertus ne visais atvejais papildoma nukentėjusios apklausa yra būtina. Reikėtų neužmiršti, kad psichologai pataria moterims po smurto stengtis grįžti prie savo ankstesnių užsiėmimų ir dažnai to įvykio neatsiminti. Pavyzdžiui BB Nr. 24-1-114-05. | |

| | |
|--|-----------|
| <u>kurioje atlikta 7 nukentėjusiosios apklausa, iš kurių trys truko po 10 minučių. Apklausų turinys: 1 apklausa - Aš mobiliojo ryšio telefono atpažinti negaliu, nes jo neįsidėmėjau. 2 apklausa – Pateikiu dar dvi vienkartinės servetėles, kuriomis valiausi kojas. 3 apklausa – pirmojoje apklausoje sakiau, kad antrojo mane žaginuso vyro kelnės buvo juodos ir baltas megztinis, tačiau tada buvau labai susijaudinusi ir to gerai neįsidėmėjau. Gali būti, kad jo kelnės buvo mėlynos. Tokio turinio apklausa galėtų būti pateiktos kaip tarnybiniai pranešimai to tyrėjo, kuri tirią bylą. Jų turinys galėtų būti toks – „Pranešu, kad telefonu bendrauta su nukentėjusiaja, kuri paaiškino, kad mobiliojo ryšio telefono ji iš išorinių požymių atpažinti negali.“ Vis dėl to tyrėjai nelinkę prisiimti atsakomybės už nukentėjusiosios žodžius, o lengviau kviečia jas į papildomas apklausas.....</u> | <u>45</u> |
| <u>Kitų ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičius kiekvienoje byloje.....</u> | <u>45</u> |
| <u>8 lentelė. Kitų procesinių veiksmų skirstinys.....</u> | <u>46</u> |
| <u>Nukentėjusiųjų amžius.....</u> | <u>46</u> |
| <u>7 pav. Nukentėjusiųjų amžiaus dažnių histograma.....</u> | <u>47</u> |
| <u>Kaltinamųjų amžius.....</u> | <u>47</u> |
| <u>7 pav. Įtariamojo amžiaus grupuotų dažnių skirstinys.....</u> | <u>48</u> |
| <u>Amžiaus skirtumas tarp nukentėjusios ir žagintojo.....</u> | <u>48</u> |
| <u>5 pav. Amžiaus skirtumo variacinės eilutės grafinis vaizdas.....</u> | <u>49</u> |
| <u>6 pav. Amžiaus skirtumo tarp nukentėjusiosios ir kaltinamojo dažnių histograma.....</u> | <u>49</u> |
| <u>3.3. Lyginamoji bylų analizė.....</u> | <u>50</u> |
| <u>3.4. Interviu su nuteistaisiais.....</u> | <u>52</u> |
| <u>3.5. Empirinis metodas.....</u> | <u>54</u> |
| <u>3.6. Internetinė apklausa.....</u> | <u>58</u> |
| <u>Išvados ir siūlymai.....</u> | <u>62</u> |
| <u>Statistiškai dažniausiai seksualiai smurtauja anksčiau teisti už vagystes ir plėšimus; vidutiniškai 30,2 metų vyrai; nukenčia moterys bendrų išgertuvių metu; nuo asmens, su kuriuo anksčiau buvo pažįstamos, bet lytinių santykių neturėjo; Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai pradėdami už veikas atliktas vieno asmens.....</u> | <u>62</u> |
| <u>Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai užtrunka vidutiniškai 395 dienas; tyrimuose vidutiniškai atliekama 3,8 apklausa. Kas antroje byloje yra atliktas parodymų patikrinimas vietoje, ir nė vienoje byloje nėra atlikto eksperimento.....</u> | <u>62</u> |
| <u>Literatūra.....</u> | <u>64</u> |
| <u>Anotacija.....</u> | <u>68</u> |
| <u>Anotation.....</u> | <u>69</u> |
| <u>Santrauka.....</u> | <u>70</u> |
| <u>Summary.....</u> | <u>71</u> |
| <u>Priedai.....</u> | <u>72</u> |
| <u>1 priedas. Bylų duomenys: numeris, vietovė, ikiteisminio tyrimo trukmė.....</u> | <u>72</u> |
| <u>2 priedas. Bylų duomenys: nukentėjusiųjų, kaltinamųjų skaičius, bylos straipsniai, nagrinėjimas apeliacine ir kasacine tvarka.....</u> | <u>73</u> |
| <u>3 priedas. Bylų duomenys: trumpa fabula.....</u> | <u>75</u> |
| <u>4 priedas. Bylų duomenys: ankstesni įtariamųjų teistumai.....</u> | <u>77</u> |

Paveikslai

| | |
|--|----|
| Lentelės..... | 4 |
| Paveikslai..... | 6 |
| Ivadas..... | 8 |
| 1. Ypatingo liudytojo – nukentėjusiojo – apklausa | 13 |
| 1.1. Pasiruošimas apklausai..... | 14 |
| 1.2. Darbinis apklausos etapas..... | 18 |
| 1.3. Baigiamasis apklausos etapas | 24 |
| 2. Bylų analizavimo metodai..... | 25 |
| 2.1. Matematinės statistikos metodas..... | 25 |
| 2.2. Lyginamosios analizės metodas..... | 27 |
| 2.3. Tiesioginės apklausos metodas..... | 28 |
| 2.4. Empirinio tyrimo metodas | 30 |
| 2.5. Internetinės apklausos metodas anketuojant | 31 |
| 3. Bylų analizė | 33 |
| 3.1. Teisinė lyginamoji analizė | 33 |
| 3.2. Statistinis tyrimas | 37 |
| 3.2.1. Imties kokybinių kintamųjų analizė..... | 38 |
| Bylos straipsnio numeris ir dalis..... | 38 |
| 1 lentelė. Bylos straipsnio reikšmių dažnių empirinis skirstinys, n=87..... | 38 |
| 1 pav. Bylos straipsnių dalių histograma..... | 39 |
| Fabulos šablonas..... | 39 |
| Bylos nagrinėjimas apeliacine ar kasacine tvarka..... | 40 |
| 2 lentelė. Bylos nagrinėjimo apeliacine ir kasacine tvarka dažnių empirinis skirstinys, n=70..... | 40 |
| Ankstesni įtariamojo teistumai..... | 40 |
| Ryšiai sieję nukentėjusiąją ir nuteistąjį..... | 41 |
| 3 lentelė. Tarpusavio ryšių dažnių empirinis skirstinys, n=100..... | 41 |
| 3.2.2. Imties kiekybinių kintamųjų analizė..... | 41 |
| Ikiteisminio tyrimo trukmė..... | 41 |
| 4 lentelė. Ikiteisminio tyrimo trukmės variacinė eilutė..... | 41 |
| Eil.Nr..... | 41 |
| Dienų sk..... | 41 |
| 1..... | 41 |
| 2..... | 41 |
| 2 pav. Variacinės eilutės grafinis vaizdas..... | 42 |
| 5 lentelė. Ikiteisminio tyrimo trukmės grupuotų elementų dažnių empirinis skirstinys, n=70..... | 42 |
| 3 pav. Ikiteisminio tyrimo trukmės grupuotų elementų histograma ir aproksimavimas pagal normalųjį skirstinį..... | 43 |
| Ikiteisminio tyrimo pareigūnų skaičius..... | 43 |
| Žagintojų skaičius kiekvienoje byloje..... | 43 |
| 6 lentelė. Žagintojų skaičiaus dažnių empirinis skirstinys, n=70..... | 43 |
| Nukentėjusios apklausų skaičius kiekvienoje byloje..... | 44 |
| 7 lentelė. Apklausų skaičiaus dažnių empirinis skirstinys, n=264..... | 44 |

| | |
|---|----|
| 4 pav. Apklausų skaičiaus dažnių histograma ir aproksimavimas pagal normalųjį skirstinį..... | 44 |
| Apklausų skaičius labai priklauso nuo bylos aplinkybių, tačiau ta nereiškia, kad byloje, kurioje atsakomybėn yra traukiami 5 asmenys būtina ir apklausų turi būti daug. Tiesiog kiekvieną nukentėjusiosios parodymų nesutapimą su įtariamojo ar liudytojų pasakojimais tyrėjas yra linkęs pašalinti papildoma nukentėjusiosios apklausa. Kita vertus ne visais atvejais papildoma nukentėjusiosios apklausa yra būtina. Reiktų neužmiršti, kad psichologai pataria moterims po smurto stengtis grįžti prie savo ankstesnių užsiėmimų ir dažnai to įvykio neatsiminti. Pavyzdžiui BB Nr. 24-1-114-05, kurioje atlikta 7 nukentėjusiosios apklausos, iš kurių trys truko po 10 minučių. Apklausų turinys: 1 apklausa - Aš mobiliojo ryšio telefono atpažinti negaliu, nes jo neįsidėmėjau. 2 apklausa – Pateikiu dar dvi vienkartinės servetėles, kuriomis valiausi kojas. 3 apklausa – pirmojoje apklausoje sakiau, kad antrojo mane žaginuso vyro kelnės buvo juodos ir baltas turbinis, tačiau tada buvau labai susijaudinusi ir to gerai neįsidėmėjau. Gali būti, kad jo kelnės buvo mėlynos. Tokio turinio apklausos galėtų būti pateiktos kaip tarnybiniai pranešimai to tyrėjo, kuri tirią bylą. Jų turinys galėtų būti toks – „Pranešu, kad telefonu bendrauta su nukentėjusiaja, kuri paaiškino, kad mobiliojo ryšio telefono ji iš išorinių požymių atpažinti negali.“ Vis dėl to tyrėjai nelinkę prisiimti atsakomybės už nukentėjusiosios žodžius, o lengviau kviečia jas į papildomas apklausas..... | 45 |
| Kitų ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičius kiekvienoje byloje..... | 45 |
| 8 lentelė. Kitų procesinių veiksmų skirstinys..... | 46 |
| Nukentėjusiųjų amžius..... | 46 |
| 7 pav. Nukentėjusiųjų amžiaus dažnių histograma..... | 47 |
| Kaltinamųjų amžius..... | 47 |
| 7 pav. Įtariamojo amžiaus grupuotų dažnių skirstinys..... | 48 |
| Amžiaus skirtumas tarp nukentėjusios ir žagintojo..... | 48 |
| 5 pav. Amžiaus skirtumo variacinės eilutės grafinis vaizdas..... | 49 |
| 6 pav. Amžiaus skirtumo tarp nukentėjusiosios ir kaltinamojo dažnių histograma | 49 |
| 3.3. Lyginamoji bylų analizė..... | 50 |
| 3.4. Interviu su nuteistaisiais | 52 |
| 3.5. Empirinis metodas | 54 |
| 3.6. Internetinė apklausa | 58 |
| Išvados ir siūlymai..... | 62 |
| Statistiškai dažniausiai seksualiai smurtauja anksčiau teisti už vagystes ir plėšimus; vidutiniškai 30,2 metų vyrai; nukenčia moterys bendrų išgertuvių metu; nuo asmens, su kuriuo anksčiau buvo pažįstamos, bet lytinių santykių neturėjo; Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai pradunami už veikas atliktas vieno asmens..... | 62 |
| Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai užtrunka vidutiniškai 395 dienas; tyrimuose vidutiniškai atliekama 3,8 apklausos. Kas antroje byloje yra atliktas parodymų patikrinimas vietoje, ir nė vienoje byloje nėra atlikto eksperimento..... | 62 |
| Literatūra..... | 64 |
| Anotacija..... | 68 |
| Anotation..... | 69 |
| Santrauka..... | 70 |
| Summary..... | 71 |
| Priedai..... | 72 |
| 1 priedas. Bylų duomenys: numeris, vietovė, ikiteisminio tyrimo trukmė..... | 72 |
| 2 priedas. Bylų duomenys: nukentėjusiųjų, kaltinamųjų skaičius, bylos straipsniai, nagrinėjimas apeliacine ir kasacine tvarka..... | 73 |
| 3 priedas. Bylų duomenys: trumpa fabula..... | 75 |
| 4 priedas. Bylų duomenys: ankstesni įtariamųjų teistumai..... | 77 |

Įvadas

Nuo nusikalstamos veikos nukentėjo tikriausiai kiekvienas Lietuvos gyventojas patirdamas materialinės, fizinės ar moralinės žalos. Tie kurie jaučiasi labiausiai nuskriausti kreipiasi pagalbos į policiją. Daugelis jų, niekada nesidomėjusių policijos darbo ypatumais, tikisi, kad pareigūnai per kelias valandas suras kaltus asmenis ir per porą dienų juos teisingai nuteis. O kai suvokia, kad toks greitas teismas retai kada įmanomas, ne vienas jaučiasi neapgintas. Dėl to ima nykti pasitikėjimas visa teisėsaugos sistema, atsiranda asmenų manančių, kad jie patys turi vykdyti teisingumą. O tokiu pagrindu veikiantieji patys tampa tuo ką iki tol taip niekino - nusikaltėliais. Be abejo visos sistemos pakeisti neįmanoma, tačiau to daryti ir nereikia. Svarbu tik tinkamu momentu sustabdyti nepasitikėjimo sistema užuomazgas. Tam reikia peržiūrėti visą nukentėjusio asmens „kelį“

ikiteisminiame tyrime. Išsiaiškinus su kokiais konkrečiais pareigūnais jis bendrauja, įsitikinti tų pareigūnų bendravimo įgūdžiais net ir labai paprastose situacijose. Jei pareigūnai sugebėtų mandagiai ir korektiškai paaiškinti savo veiksmų pagrįstumą ir atjausdami auką patarti kaip ji turėtų elgtis, daugelis nukentėjusiųjų liktų patenkinti policijos darbu, nes jaustųsi apginti. Šiame darbe pagrindiniai klausimai ir yra ar pareigūnų veiksmai yra korektiški nukentėjusio asmens atžvilgiu, ar visuomet jie yra pagrįsti ir būtini konkrečiose bylose.

Vienos jautriausių nukentėjusiųjų yra seksualinį smurtą patyrusios moterys, nes tokio pobūdžio nusikaltimais padaroma ne tik žala, bet ir specifinis poveikis nukentėjusiosios psichikai. Todėl panagrinėsiu su kokiais pareigūnais ir įvairių įstaigų (ligoninių, moterų krizių centrų) darbuotojais bendrauja nukentėjusioji ikiteisminio tyrimo metu. Jeigu dėl tam tikru būdu susiklosčiusių aplinkybių moteris patyrė seksualinį smurtą, tai pagal Lietuvos BK¹ ji neprivalo, tačiau gali kreiptis pagalbos į policiją. Ką tai reiškia: visų pirma ji tikriausiai paskambins pagalbos telefonu ir pirmąjį kartą paaiškins kas atsitiko. Tikriausiai jai rekomenduos nuvykti į komisariatą pagal įvykio vietą, kur ją pasitiks uniformuotas pareigūnas – budėtojas, jo padėjėjas ar postinis, kuris mandagiai paklaus, kas atsitiko. Tuomet ji antrąjį kartą pasakos tai kas atsitiko. Budėtojų dalies darbuotojas ją palydės pas budintį pareigūną, kuris turės priimti pareiškimą. Šiam darbuotojui ji trečiąjį kartą pasakos kas atsitiko. Po kelių valandų ji turėtų nuvykti į Valstybinę teismo medicinos tarnybą, kur ji dar kartą turės papasakoti viską nuo pradžios. O dar apytikriai po paros bylą perduos ją tirsiančiam pareigūnui, kuris tikriausiai norės viską išgirsti iš pačios nukentėjusios, kad nepraleistų nė vieno įvykio momento galinčio turėti įtakos tyrimui. Dar maždaug po mėnesio nukentėjusiąją papildomai apklaus ikiteisminio tyrimo teisėjas, o apklausoje dalyvaus prokuroras, gal būt gynėjas su įtariamuoju. Ir galiausiai byla pasieks teismą, kur ji dar kartą turės papasakoti viską nuo pradžių. Įvertinsiu kiek kartų ji turės viską išgyventi dar kartą: 1 – pagalbos centro darbuotoja, 2 – budėtojas, 3 – operatyvinės grupės tyrėjas, 4 – bylos tyrėjas, 5 – teismo medicinos ekspertas, 6 – ikiteisminio tyrimo teisėjas, 7 – teisėjas. Toks skaičius darbuotojų yra idealiu būdu bylos tyrimo atveju, tačiau ne retai šis skaičius yra didesnis, tik pačiose bylose tai ne visada atsispindi. Tarkim jei moteris kreipėsi ne darbo metu – budėtojas pasiūlys ateiti kita diena, o jei byloje nėra žinomi įtariamojo anketiniai duomenys – bylą ims tirti operatyvinis darbuotojas, apžiūrint įvykio vietą paprastai dalyvauja specialistas, bylai pasiekus teismą norėdamas tinkamai pasiruošti ir įsitikinti nukentėjusios parodymų tikslumu dažnas prokuroras norės viską išgirsti iš naujo.

Iš tiesų dažnai netikslinga viską pasakoti čia išvardintiems asmenims ir netikslinga su viena byla susipažinti, ją išstudijuoti ir dirbti jiems visiems. Galbūt dalis veiksmų atliekami kelis kartus vien dėl to, kad tokia praktika yra priimtina kitokio pobūdžio bylose. Čia reiktų prisiminti rekomendacijas dėl nepilnamečių asmenų, patyrusių seksualinį smurtą, kuriuos patariama apklausti tik vieną kartą.

¹ LR BK 149 str. 5 d. Už šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

Kita vertus, kiekvieną kartą prisimenant visus išgyvenimus, gali būti prisiminti ir tyrimui labai reikšmingi momentai. Nors, betarpiškai bendraujant dviem žmonėm jie asimiliuoja vienas kito žodžius, ypač nukentėjusioji, kuri dėl patirto streso dalį atsiminimų stengiasi užslopinti, gali įsijausti į tyrėjo užduotą klausimą ir suvokti jį kaip realiai įvykusį faktą.

Pagrindinė bet kurios seksualinio smurto bylos ašis yra nukentėjusiosios apklausa. Parodymų nuoseklumas ir jų nekeitimas, o ypač paremtas ir įrodymais, ne retai tampa teisingos bylos nagrinėjimo baigties pagrindu.

Visos apklausa, atliekamos tyrėjų, prokurorų ir teisėjų yra vienodai reglamentuotos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse, tačiau praktiškai apklausa skiriasi ne tik eiga, ar apklausą vykdančia institucija, bet ir kitais aspektais. Apklausa dalykas yra intymių santykių tarp nukentėjusios ir kito asmens ar asmenų detalės, kurios paprastai nukentėjusiajai yra nemalonios ir prisiminti ir pasakoti ne tik iš karto po įvykio, bet ir po tam tikro laiko tarpo. Todėl apklausa efektyvumas labai priklauso nuo apklausiančiojo kompetencijos ir sugebėjimo įgauti bent minimalų nukentėjusiosios pasitikėjimą.

Temos aktualumas ir mokslinis naujumas.

Kiekvieno ikiteisminio tyrimo neatsiejama dalimi yra nukentėjusiųjų ir liudytojų apklausa. Dažnai apklausa atliekantys pareigūnai susidaro savo tipinius planus ir specifines klausimų formuluotes priklausomai nuo nusikaltimo pobūdžio. Kai tam tikri įvykiai reikalauja ypatingo dėmesio nukentėjusiajai, daugelis tyrėjų negali pakeisti savo pasirinktos pozicijos apklausoje. Ypač jautriai moteriai patyrusiai seksualinę prievartą būtini labai mandagūs klausimai, delikatus ir paslaugus tonas, rami aplinka. Kriminalistikos literatūroje nurodoma, kad nors įvairių proceso dalyvių apklausa skiriasi procesiniu reglamentavimu ir taktiniais būdais, tačiau pasiruošimas jai turi bendrų bruožų. Nagrinėjama tik įprastinės apklausa taktika, kurioje nėra akcentuojami tokių subtilių bylų, kaip seksualinio prievartavimo, apklausa ypatumai.

Tyrimo objektas.

Pagrindinis tyrimo objektas yra baudžiamosios bylos nagrinėtos pagal LR BK149 išžaginimo ir 150 seksualinio prievartavimo straipsnius. Ypatingą dėmesį skiriant nukentėjusiosios apklausai, ne tik kaip procesiniam veiksmui, kurio metu gaunami ir procesine tvarka užfiksuojami jos parodymai apie žinomus faktus, turinčius reikšmės nusikalstamos veikos tyrimui, bet ir nukentėjusiosios bendravimui su pareigūnais ir darbuotojais su ikiteisminio ir teismo tyrimo metu. Papildomas objektas internetinė anoniminė apklausa, parengta moterų, patyrusių smurtą, lūkesčiams identifikuoti.

Darbo tikslas.

Išanalizuoti nusikaltimų, numatytų LR BK 149 ir 150 straipsniuose, baudžiamųjų bylų praktiką Lietuvoje ir pagrindines problemas susijusias su ikiteisminio tyrimo organizavimu. Nustatyti dėl kokių aplinkybių kai kurie tyrimai yra greitesni ir efektyvesni už kitus ir, remiantis tuo, suformuluoti pasiūlymus ikiteisminio tyrimo įstaigų darbuotojams ir vadovams.

Tyrimo uždaviniai.

- Išnagrinėti baudžiamąsias bylas pradėtas pagal LR BK 149 str. (išžaginimas), 150 str. (seksualinis prievartavimas) įvairiose ikiteisminio tyrimo įstaigose: policijoje ir prokuratūroje.

- Palyginti apklausų ir tyrimų pranašumus ir trūkumus priklausomai nuo institucijos vidaus tvarkos ir nusistovėjusių tradicijų.

- Suformuluoti anoniminę anketą moterims nukentėjusioms nuo vyrų (sutuoktinio, sugyventinio, sužadėtinio, draugo) smurto, išplatinti ją internetinėje erdvėje ir susisteminti respondentų atsakymus

Tyrimo šaltiniai. Šaltiniai, kuriais remtasi rašant darbą, yra Lietuvos baudžiamieji įstatymai, baudžiamosios teisės teorijos suformuluotos monografijose, mokomuosiuose ir moksliniuose leidiniuose. Teismų praktika baudžiamosiose bylose. Konkrečių darbuotojų, tyrusių šias bylas išsakyti pastebėjimai. Internetinės anketos respondentų nuomonės. Baudžiamoji byla Nr. 23-1-518-01.

Tyrimo metodai.

Matematinės statistikos metodu lyginami išanalizuotų bylų statistiniai parametrai;

Lyginamosios analizės metodu parodomi konkrečių bylų pranašumai ir trūkumai;

Tiesioginės apklausos metodu gaunama ir įvertinama papildoma informacija apie tirtas bylas;

Empiriniu metodu parodoma kokia yra nukentėjusios patirtis byloje Nr. 23-1-518-01;

Internetinės apklausos metodu sudaroma anoniminė anketa, kurios respondentas pateikia nukentėjusiojo požiūrį į tam tikrus aspektus;

Teisiniu lyginamuoju metodu vertinamos LB BK nuostatos 149 ir 150 straipsniuose;

Darbo struktūra.

Dabą sudaro įvadas ir trys dėstomosios dalys ir išvados. Dėstomosios dalys yra teorinė, metodinė ir analitinė. Teorinėje dalyje apžvelgiama literatūra ir pagrindinės rekomendacijos nukentėjusiosios

apklausai. Metodinėje dalyje nurodyta kokiais metodais siekiamas darbo tikslas, bei išsamiai apibūdinami metodai ir jų pasirinkimo priežastys. Analitinėje dalyje aprašoma kokie rezultatai buvo pasiekti minėtais metodais tiriant temą.

1. Ypatingo liudytojo – nukentėjusiojo – apklausa

Mokslinėje literatūroje yra daug įvairių rekomendacijų liudytojo apklausai. Dalis rekomendacijų nurodo kaip atskleisti tiesą ar kaip iš liudytojo sužinoti visą informaciją. Kita dalis yra patarimai, kaip elgtis su jautriais nukentėjusiais, tokiais kaip vaikai ar nėščios ir labai jautrios moterys. O dar kita dalis rekomendacijų nurodo kaip bendrauti su nukentėjusiaja, patyrusia smurtą, ne tik tam, kad ji tyrėjo kabinete jaustųsi saugiai, bet kartu ir apklausiant ją būtų galima įsitikinti jos parodymų tikslumu ir visapusiškumu. Monografijose pateikta įvairių praktinių pasiūlymų, kuriuos aptarsiu šiame skyriuje.

Šiame darbe pagrindinis dėmesys skiriamas procesiniam veiksmui – apklausai, ypač nukentėjusiosios, tačiau vertinami ir kiti ikiteisminio ir teismo tyrimo veiksmai, jų visumos efektyvumas ir galutinis rezultatas (kaltinamojo laikas praleistas įkalinimo įstaigoje, žalos atlyginimas ir nukentėjusiosios satisfakcija²). Baudžiamojo proceso kodeksas³ nurodo 185 straipsnyje nukentėjusysis šaukiamas ir apklausiamas kaip liudytojas. Liudytojo apklausoje (183 str.1d.) pareigūnas įsitikina liudytojo asmens tapatybę, išsiaiškina reikiamus duomenis apie liudytojo asmenybę ir jo santykius su įtariamoju. Šioje vietoje reiktų suformuluoti retorinį klausimą ar nukentėjusios išsilavinimas, darbovietė ar gyvenamoji vieta yra reikiami duomenys nagrinėjant išžaginimą, nepamirštant to paties kodekso reikalavimo įtariamajam susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga prieš perduodant bylą į teismą. Policijos veiklos įstatymo 6⁽²⁾ straipsnio - Duomenų tvarkymas policijoje numato 2 dalis: policija, tvarkydama asmens duomenis, būtinus policijos uždaviniams įgyvendinti, asmens kodą naudoja be duomenų subjekto sutikimo. Asmens kodas gali būti teikiamas tik duomenų gavėjams, kuriems įstatymų nustatyta tvarka suteikta teisė jį gauti.

Kadangi baudžiamojo proceso kodeksas trumpai nurodo, kaip turėtų būti vykdoma apklausa – panagrinėkime metodines rekomendacijas. Išskirčiau kaip konkrečiausius veikalus lietuvių kalba profesoriaus P. Ancelio „Nukentėjusiojo apklausos parengtinio tyrimo metu svarbiausi procesiniai, taktiniai, psichologiniai aspektai“⁴ ir Burda R., Kuklianskis S. Apklausa ikiteisminio tyrimo metu (taktikos teorija ir praktika).⁵ Norėdama atkreipti dėmesį į pagrindines tyrėjų klaidas, daromas

² satisfakcija [lot. satisfactio — patenkinimas]: 1. psn. patenkinimas (ppr. dvikovos forma), kurį teikė įžeistajam jį įžeidęs asmuo; 2. nusikaltimo teisinimas; 3. atlyginimas už padarytą skriaudą.

³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais iki 2010 m. vasario 1 d.) – Vilnius: Mūsų saulužė, 2002. – 168p. – ISBN 9955-517-02-6;

⁴ Ancelis P. Nukentėjusiojo apklausos parengtinio tyrimo metu svarbiausi procesiniai, taktiniai, psichologiniai aspektai / Teisiniai medicininiai smurto aspektai -monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002 – p. 205-214. – ISBN 9955-442-85-9

⁵ Burda R., Kuklianskis S. Apklausa ikiteisminio tyrimo metu (taktikos teorija ir praktika). – Mokomasis metodinis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007. – 284 p. – ISBN 978-9955-19-068-4

apklausiant nukentėjusiąją, kurias pastebėjau nagrinėdama 70 baudžiamųjų bylų, trumpai apžvelgsiu apklausos taktiką. Kadangi yra manoma, kad daugelis tyrėjų turi vienu metu daugybę bylų ir dėl laiko stokos nespėja tinkamai atsižvelgti į teorines rekomendacijas, nagrinėsiu laiko sąnaudas. Sudarysiu lentelę, kiek apytikriai laiko vienu ar kitu atveju turėtų skirti tyrėjas. Vienas iš bylos sąnaudų aspektų yra žmoniškieji ištekliai, todėl labai svarbu įvertinti kiek laiko tyrėjas turėtų skirti apklausai. Norėčiau papildomai atkreipti dėmesį, kad neretai pasitaiko tokių bylų, kuriose remiamasi tik nukentėjusiosios parodymais, todėl apklausai ruoštis reikėtų labai atsakingai ir kaip įmanoma išsamiau.

1. 1. Pasiruošimas apklausai

Bylos medžiagos išstudijavimas. Pareigūnas specialiai nuodugnai išstudijuoja ikiteisminio tyrimo medžiagą, kuri tiesiogiai liečia būsimą apklausą.⁶ O jei tai pirmoji apklausa, kuomet pareigūnas vyksta į įvykio vietą, nedaug laiko užimtų nukentėjusios anketinių duomenų peržvelgimas, kuris būtų labai naudingas tam tikrais atvejais, kai reikia žinoti ar nukentėjusioji yra pakaltinama, ar ji prieš tai nebuvo patraukta baudžiamojon atsakomybėn. Jei tai ne pirmoji apklausa, tikslinga išsirašyti iš ikiteisminio tyrimo medžiagos kai kuriuos duomenis, nes jie reikalingi sudarant apklausos planą. Ypatingai tai svarbu, kai tyrėjas pirmą kartą rengiasi iškviesti į apklausą apklausiamąjį, po to, kai gavo nusikalstamos veikos ikiteisminio tyrimo medžiagą iš prokuroro ar savo kolegos ir iki tol jau buvo atliktas ikiteisminio tyrimo medžiagos tyrimas, apie kurį jis dažniausiai mažai žino. Tokiais atvejais labai svarbu atidžiai perskaityti visą ikiteisminio tyrimo medžiagą atkreipiant dėmesį į pirminius asmenų parodymus, užfiksuotus pareiškimuose, ar pareigūnų tarnybiniuose pranešimuose, susipažinti su operatyvine medžiaga. Tyrėjas privalo įsigilinti į nusikalstamo įvykio aplinkybes, perskaityti įvykio vietos apžiūros protokolą, išanalizuoti aptiktą nusikalstamos veikos vietoje pėdsakų atsiradimo priežastinius ryšius. Išstudijavęs iki tol apklaustų asmenų parodymus tyrėjas turi juos sugretinti ir įvertinti naudodamas duomenis, gautus kitais ikiteisminio tyrimo veiksmis. Tais atvejais, kai tyrėjas nusikalstamos veikos tyrimą pradėjo nuo įvykio registracijos momento, jam nereikia giliai ir detalai studijuoti medžiagą. Tyrėjas dažniausiai gana tiksliai atsimenta informaciją bei asmenų parodymus.

Apklausos dalyko nustatymas. Apklausos dalykas – tai aplinkybės, dėl kurių reikia gauti parodymus. Apklausos dalyką sąlygoja tai, kiek apklausiamasis gali žinoti apie tiriamą nusikaltimą.

Apklausiamojo asmenybės ištyrimas. Kad galima būtų nustatyti reikiamą psichologinį kontaktą su apklausiamuoju, svarbu iš anksto turėti vaizdą apie jo asmenybę bei santykį su kitais ikiteisminio

⁶ Burda R., Kuklianskis S. Apklausa ikiteisminio tyrimo metu (taktikos teorija ir praktika). – Mokomasis metodinis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007. – 284 p. – ISBN 978-9955-19-068-4

tyrimo medžiagos dalyviais. Ikiteisminio tyrimo medžiagoje tokių duomenų gali būti mažai arba iš viso nebūti. Tada reikia gauti informaciją draugų, kaimynų, giminių – operatyvinės veiklos metodais, arba medicinos, priklausomybės ligų ir psichiatrinių įstaigų BPK ir policijos veikos įstatymo nustatyta tvarka. Nemažai informacijos tyrėjas gali gauti iš oficialių dokumentų – charakteristikų iš mokymosi įstaigų, (jei nukentėjusioji yra pirmo kurso studentė tikslinga prašyti jos vidurinio lavinimo mokyklos mokytojų charakteristikos apie abiturientę) gyvenamosios vietos (pažymas apie šeimos sudėtį ar kartu gyvenančius asmenis išduoda tokios įstaigos kaip daugiabučių namų bendrija), įvairių medicinos pažymų (apie persirgimas ligas, patirtas ankstesnes traumas, dėl kurių galėjo pasikeisti elgesys nusikalstamos veikos metu, pavyzdžiui dėl epilepsijos praranda sąmonę nepriklausomai nuo išorinio poveikio) ir panašiai. Reikiamais atvejais galima gauti ir psichologinę apklausiamojo charakteristiką, kurią parengia teismo psichologas.

Gauta informacija apie apklausiamąjį leidžia spręsti apie jo elgesį konkrečioje situacijoje. Išsamus asmenybės ištyrimas padeda užmegzti būtiną kontaktą su apklausiamuoju, teisingai iškelti versijas, suprasti ir paaiškinti veiksmus, nustatyti parodymų teisingumą ir išaiškinti melą bei objektyviai įvertinti parodymu.

Apklauso plano sudarymas. Susipažinus su ikiteisminio tyrimo medžiagos medžiaga ir ištyrus apklausiamojo asmenybę, sudaromas apklauso planas, kuriame nurodomos išaiškintinos aplinkybės, fiksuojami klausimai, pateiktini apklausiamajam. Apklausa, kurios planas neparengtas dažnai būna nenuosekli: tyrėjas neaktyvus, pateikiama informacija trumpa, nelogiška ir nepadedanti išaiškinti nusikaltimą.

Techninių priemonių paruošimas. Techninėmis priemonėmis reiktų vadinti ne tik apklauso įrašymo techniką, bet ir kabinete esančius objektus, kuriais naudojantis galima pademonstruoti tam tikrą įvykio situaciją. Pavyzdžiui krėslas, panašus į tą, nuo kurio nukentėjusioji buvo nublokšta žemėn. Jei tai ne pirmoji tyrėjo apklausa, o prieš pradėdamas apklausą jis žino, kad iškilo klausimų dėl tam tikro konkretaus momento, jis gali pasiruošti atitinkamus objektus – atsinešti iš viršininko kabineto panašų krėslą ir paklausti nukentėjusiosios ar panašus buvo krėslas apie kurį kalbą nukentėjusioji, o jei ne, kuo skyrėsi. Panašiai galima palyginimui paimti ir bet kokią peilį, jei moteriai buvo grasinta peiliu. Tuomet apklausoje galima tiksliau nurodyti ginklo dydį.

Užmegzto psichologinio ryšio tvarumui turi reikšmės tai, kokią vietą kabinete tyrėjas pasiūlo apklausiamajam. Lietuvos teisėsaugos institucijose ne visos tarnybinės patalpos atitinka net ir higienos reikalavimus, todėl įgyvendinti kriminalistikos rekomendacijas kartais būna sunku. Nemaža kabinetų,

kuriuose dirba po kelis tyrėjus, kai kurie kabinetai žiemos metu šildomi tiek, kad būtina atidaryti duris į koridorių, kuriame gali būti kiti tos pačios bylos dalyviai, arba priešinga – yra per šalta, kad apklausa galėtų užtrukti ilgiau nei 30 minučių.

Pareigūno pasiruošimas prasideda nuo susipažinimo su tyrimo medžiaga. Kuo apklausiantysis geriau pasiruošia kiekvienai apklausai, tuo geriau jaučiasi, tuo lanksčiau gali reaguoti.

Pasiruošimas apklausai prasideda nuo pagrindinės informacijos apie tiriamą nusikaltimą, nukentėjusio veiksmus jame, apie patį nukentėjusį surinkimo. Kuo daugiau žinome apie moterį, tuo geriau esame pasiruošę apklausos metu pritaikyti tai konkrečiai nukentėjusiajai apklausos metodus. Informaciją apie nukentėjusiąją⁷ – jos savijautą ir gebėjimą adekvačiai vertinti aplinką, galima surinkti iš žmonių su kuriais ji jau bendravo po nusikaltimo - tėvų, pareigūnų, specialistų, medikų dirbusių su paciente. Kartais nereiktų skubėti apklausti auką, jei ji nepajėgi net rišliai kalbėti ne dėl suvartoto alkoholio kiekio, o dėl patirto didžiulio streso, baimės jausmo ar sąmonės netekimo. Jei nukentėjusioji ima verkti pamačius bet kokį nepažįstamą žmogų, reiktų leisti jai bent kurį laiką stebėti pareigūno bendravimą su medikais ar jos giminaičiais. Tokiais atvejais gali padėti ir pareigūno vilkima tarnybinė uniforma. Įprasta, kad smurtą patyrusios aukos⁸ jaučiasi saugiau greta matydamos uniformą, o ne tik pareigūno pažymėjimą.

Priklausomai nuo to ar tai priminė nukentėjusios apklausa, kuri paprastai vykdoma kartu su protokolo pareiškimo surašymu ar papildoma – bus keliamos skirtingos apklausos užduotys tyrėjui ir skirtingos galimos išeitys, tačiau daugelį jų galima apibendrinti formuluojant tokius klausimus:

*** Ar reikalingas ikiteisminio tyrimo medžiagos išsamus išstudijavimas prieš pamatant nukentėjusiąją?**

| | | | |
|---|------|--------------------|----------------------|
| → | Taip | Mažiausiai 15 min. | Daugiausiai 120 min. |
| → | Ne | 0 | 0 |

*** Ar reikia surinkti informaciją iš policijos duomenų bazės apie nukentėjusiąją?**

| | | | |
|---|------|-------------------|---------------------|
| → | Taip | Mažiausiai 5 min. | Daugiausiai 30 min. |
|---|------|-------------------|---------------------|

⁷ Shultz L.G. Interviewing the Sex Offender's Victim // The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science. – [Northwestern University](http://www.jstor.org/stable/1141009) Vol. 50, No. 5 (Jan. - Feb., 1960), p. 448-452 URL: <http://www.jstor.org/stable/1141009>

⁸ Turvey B.E., Petherick W. Forensic victimology. Examining violent crime victims in investigative and legal contexts. Elsevier, 2009. – 564p. ISBN 978-0-12-374089-2

| | | |
|------|---|---|
| → Ne | 0 | 0 |
|------|---|---|

※ **Ar reikalingas apklausos planas (gal net rašytinis)?**

| | | |
|--------|-------------------|---------------------|
| → Taip | Mažiausiai 5 min. | Daugiausiai 20 min. |
| → Ne | 0 | 0 |

※ **Kaip pranešti apie būsimą apklausą?**

| | | |
|---|--------------------|----------------------|
| → Tartis patogų abiem laiką telefonu. | Mažiausiai 5 min. | Daugiausiai 20 min. |
| → Siųsti šaukimą paštu. | Mažiausiai 5 min. | Daugiausiai 10 min. |
| → Nuvykti į nukentėjusios gyvenamą vietą įteikti šaukimą asmeniškai, kartu neatmetant galimybės pabendrauti su kaimynais ir tokiu būdu gauti papildomos informacijos apie nukentėjusiąją. | Mažiausiai 60 min. | Daugiausiai 240 min. |

※ **Kur apklausti nukentėjusiąją, įvertinant kelionę iki tos vietos?**

| | | |
|--|--------------------|---------------------|
| → Jos namuose (gydimosi, reabilitacijos įstaigoje). | Mažiausiai 20 min. | Daugiausiai 60 min. |
| → Nusikaltimo padarymo vietoje. | Mažiausiai 5 min. | Daugiausiai 30 min. |
| → Tarnybinėse patalpose. | 0 | 0 |

※ **Ar reikalingas psichologinis pasirengimas?**

| | | |
|--------|-------------------|---------------------|
| → Taip | Mažiausiai 5 min. | Daugiausiai 30 min. |
| → Ne | 0 | 0 |

※ **Kaip prisistatyti susitikus?**

| | | |
|--|-------------------|--------------------|
| → Pateikiant tarnybinį pažymėjimą, pasakant savo pareigas ir pavardę. | Mažiausiai 1 min. | Daugiausiai 2 min. |
| → Neprisistatyti. | 0 | 0 |

Tik tinkamai atsakius į visus šiuos klausimus galimas tolimesnis produktyvus darbas apklausos eigoje. Tyrėjai dėl laiko trūkumo, susidariusių stereotipų, kitų, su konkrečia ikiteisminio tyrimo

medžiaga visai nesusijusių aplinkybių, dažnai iš čia suformuluotų 7 klausimų vos į vieną atsako apgalvotai. Laiko prasme jie sugaižtų nuo 2 (111min.) iki 8 (475min.) valandų.

1.2. Darbinis apklausos etapas

Šio etapo esmė yra betarpiškai bendraujant su nukentėjusiaja gauti maksimalią naudingą informaciją ir nenutraukti silpnos tarpusavio pasitikėjimo grandies. Tyrėjas turėtų nepamiršti, kad nepriklausomai nuo asmens išvaizdos, jis bendrauja su nukentėjusiaja, kuri kreipėsi į policiją (prokuratūrą) tikėdamasi pagalbos, apsaugos ir užuojautos. Be abejonės pasitaiko nukentėjusiųjų, kurios kreipiasi į policiją tik norėdamos teismo būdu iš nusikaltėlio gauti pinigų, nes dėl vienokių ar kitokių aplinkybių negalėjo pačios jų išreikalauti. Čia reiktų atsiminti baudžiamojo kodekso normą suformuluotą 149 ir 150 straipsnių 5 dalyse: „už veiką numatytą 1 dalyse asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas“.

Tarp pasirengimo apklausai ir apklausos stadijų griežtos ribos nėra. Pasirengimas gali trukti iki to momento, kai asmuo peržengia tyrėjo kabineto slenkstį. Apklausos taktikos struktūros schemoje darbinis etapas skirstomas į dvi stadijas, t.y. laisvo pasakojimo stadiją ir klausimų stadiją⁹, tačiau šiuo atveju, moterų seksualinio smurto aukų apklausai labai svarbios dar dvi papildomos stadijos, tai yra psichologinio ryšio su apklausiamuoju užmezgimas ir apklausos pabaigos stadija.¹⁰ Todėl seksualinių smurto aukų apklausos darbinis etapas skirstomas į šias stadijas:

- 1, psichologinio ryšio su nukentėjusiąją užmezgimas (arba anksčiau užmezgto palaikymo) stadija;
2. laisvo pasakojimo stadija;
3. klausimų stadija;
4. apklausos pabaigos stadija.

Apklausa pradama nuo psichologinio ryšio su nukentėjusiaja užmezgimu. Tai psichologijos mokslo sritis¹¹, tačiau psichologinį kontaktą įprastuose santykiuose galima suprasti kaip žmonių bendravimo būdą, paremtą psichologiniais dėsniniais. Apklausančiojo ir nukentėjusiosios santykis ypatingas ir tam būtina skirti nemažai dėmesio.¹² Ar nukentėjusioji išdrįs kalbėti apie patirtą prievartą ir smulkiai papasakoti visas ir paties lytinio akto detales priklauso ne nuo nukentėjusiosios, o nuo bendravimo ir kontakto su ja ypatybių. Jei moteris nežino jį kalbinančio žmogaus tikslų, nepasitiki ar bijo jo, jaučiasi su juo nesaugi – jai bus sunku sklandžiai papasakoti tai, kas atsitiko. Todėl apklausos

⁹ Burda R., Kuklianskis S. *Apklausa ikiteisminio tyrimo metu (taktikos teorija ir praktika)*. – Mokomasis metodinis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007. – 284 p. – ISBN 978-9955-19-068-4

¹⁰ Shultz L.G. *Interviewing the Sex Offender's Victim // The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*. – [Northwestern University](http://www.jstor.org/stable/1141009) Vol. 50, No. 5 (Jan. - Feb., 1960), p. 448-452 URL: <http://www.jstor.org/stable/1141009>

¹¹ Polukordienė O.K. *Psichologinės krizės ir jų įveikimas (praktinis vadovas)*. – Vilnius, 2003. – 51 p. – ISBN 9955-9378-7-4

¹² Costanzo M. *Psychology applied to law*. – Canada, 2004. – 165 p. – ISBN 0-534-36629-5

metu ypatingas dėmesys turi būti skiriamas tinkamo, produktyvaus kontakto su nukentėjusiaja užmezgimui.

Psichologinio kontakto kokybė tarp pareigūno ir nukentėjusios gali turėti įtakos jos parodymų tikslumui. Atvykusi apklausai nukentėjusioji, patyrusi seksualinį smurtą, išgyvena didelį vidinį nerimą. Geras kontaktas, pasitikėjimas pareigūnu padės jai jaustis saugiau, ramiai papasakoti kas nutiko. Kontakto užmezgimui labai svarbus paprastas apklausiančiojo pareigū (tyrėjas ar patrulis) bei funkcijų nusakymas nukentėjusiajai suprantamais žodžiais.

Ypač svarbu psichologinį kontaktą užmegzti su tomis nukentėjusiomis, kurios patyrė ne tik grasinimus, bet ir realų fizinį smurtą. Tokios moters nerimą kontakto užmezgimo metu galima sumažinti apklausos pradžioje pakankamai laiko skiriant susipažinimui bei prisistatymui. Geriausiai būtų jei pareigūnas su nukentėjusiaja pirmą kartą susitiktų ne kabinete apklausos metu, bet dar koridoriuje, kur moteris būna kartu su ją atlydėjusiais artimaisiais. Susipažinus vertėtų užduoti keletą bendrų klausimų apie nukentėjusios savijautą, baimės jausmą, galimybę dirbti ar užsiimti bet kokia veikla, psichologinės pagalbos efektyvumą. Iš šios informacijos galima bus susidaryti bendrą vaizdą apie apklausiamosios kalbinius, atminties, ir kitas galimybes. Šie neutralūs klausimai nuramins apklausiamąją, nes parodoma, kad tyrėjui rūpi ne tik apklausti, bet ir nuoširdžiai užjausti. Prieš pradėdant kalbėtis su nukentėjusiaja apie nusikaltimą, svarbu įvertinti jos atminties, suvokimo, savigraužos lygį. Svarbu nustatyti ar moteris gali tinkamai išreikšti sąvokas nusakančias veiksmo greitį, trukmę, ar ji nelinkusi hiperbolizuoti¹³ ir kt. Reikalinga stebėti kokius žodžius ji vartoja objektams apibūdinti. Tai svarbi informacija norint suprasti ar moteris pajėgi papasakoti kas jai nutiko, ar ji vis dar yra šoko būsenoje, ar iš tiesų ji tuo metu patyrė prievartą. Čia labai svarbus momentas išsiaiškinant ar iš viso santykiai buvo prievartiniai. Suprantama, kad tokiose ikiteisminio tyrimo medžiagose pasitaiko atvejų, kuomet moteris kreipiasi į policiją tik norėdama iš vyro išreikalauti pinigų, tačiau tai galima nesunkiai atskirti tam tikro laiko intervalu kalbant su nukentėjusiaja apie pagrindinius įvykius. Kokius veiksmožodžius ji pasirenka situacijai apibūdinti: pribėgo, puolė, perplėšė, atėmė, sumušė ar priėjo, pasakė, nurengė, paėmė, sudavė. Laikui bėgant moters atmintyje jai labai skaudūs įvykiai negali pakeisti veiksmo greičio. Jei ji iš tiesų patyrė smurtą, tai ir po kelių metų pasakodama apie tai kas kai kėlė siaubą ir išgąstį ji naudos žodžius, kurie apibūdina greitą veiksmą. Be abejo tuo nereikėtų piktnaudžiauti ir kas kelias savaites ją versti duoti parodymus apie tą situaciją, nes galiausiai ji nebenorės to atsiminti ir pasakos ne atsiminimus to kas realiai įvyko, o atpasakos savo pasakojimą. Ir Jei liudydama tyrėjo kabinete ji jautėsi saugiai, iš jos pasakojimo išnyks žodžiai „greitai“, „staiga“ ir panašūs. Norint išgirsti pasakojimą apie tai kas įvyko galima pasitelkti nedidelę gudrybę ir su nukentėjusiaja nuvykti į įvykio vietą atlikti parodymų patikrinimą vietoje arba eksperimentą. Eksperimentas nereikalauja atkaroti visų aplinkybių, tik tas kuria reikia patikrinti. Tai

¹³ hiperbolė [gr. hyperbolē — permetimas, padidinimas]: 1. perkeltinės reikšmės pasakymas — nepaprastas vaizduojamo objekto savybių padidinimas, perdėjimas, pvz., „prakaitas upeliais srūva“

reiškia, kad moters niekas nesiruošia nuogai nurengti prie tyrėjo arba imti ją vėl mušti, tačiau jei ji teigia, kad dėl vieno spyrio į blauzdą ji nuo virtuvinio kampo ji nukrito ant grindų, tai aiškumo vardan norėčiau pamatyti kaip ji sėdi ant virtuvinio kampo ir prie jos priėjęs vyrą jai įspiria į koją, o ji nuo to nukrenta ant žemės. Skaitant tokį tekstą niekam nekyla mintis, kad to padaryti iš esmės neįmanoma. Nes realu įsivaizduoti tokį spyrį į blauzdos raumenį nuo kurio auka nuslystų žemės. Viskas būtų teisinga, jei tai nebūtų virtuvinis kampas, prie kurio stovi valgomasis stalas. Tyrėjas turėjo išsiaiškinti kur nusikaltimo momentu buvo virtuvinis stalas, jei iš karto po įvykio stalas stovi užkirsdamas kelią į šaldytuvą. O jei stalas stovėjo prie virtuvinio kampo, kaip nusikaltėlis sugebėjo įspirti moteriai į kojas esančias po stalu. Kita situacija kai moteris teigia, kad tuo metu kai ji gulėjo kniūpsčia, o prievartautojas ją prievartavo analiniu būdu ji draskė jam nugarą. Galbūt moteris iš tiesų yra labai lanksti ir gali atsukti tiek savo ranką, tačiau daug lengviau būtų tai įsivaizduoti pasitelkus vaizdines priemones.

Laisvas pasakojimas. Pagrindinė apklausos stadija¹⁴, skirta gauti informacijai apie nusikalstamą veiklą, yra laisvas pasakojimas apie bylos aplinkybes. Apklausos esmę sudaro tai, kad moteriai, be poveikio iš išorės, suteikiama galimybė laisvai papasakoti apie apklausos dalyką. Iš tiesų čia būtų gerai atsiminti, kad nukentėjusioji turi teises. Ir duodant jai pasirašyti, kad ji susipažino su savo teisėmis ir pareigomis galima būtų jai priminti kad ji turi teisę surašyti parodymus pati. Be abejo tokie parodymai neįtiks į standartinius teisinės kalbos ir liudytojo apklausos rėmus, tačiau daugeliui nukentėjusiųjų taip papasakoti kas atsitiko būtų daug lengviau¹⁵.

Po kontakto užmezgimo tyrėjas turėtų pasiūlyti apklausiamajai laisvai papasakoti apie jai žinomas įvykio aplinkybes. Toks pasiūlymas išreiškiamas klausimu ar sakiniu. Apklausiamajai paprastai pakanka priminti vieną kitą aplinkybę ir taip sužadinti jo atmintyje prisiminimus. Tokiu būdu prasideda informacijos apie įvykį rinkimas. Tik svarbu pastebėti ar moteris neprašo tyrėjo jai priminti kaip ji sakiusi praeitose apklausose, nes, kaip jau anksčiau minėjau tai gali būti požymis to, kad moteris pasakoja ne iš savo atminties, o tik atpasakoja pirminius parodymus.

Pareigūnui derėtų daugiau klausytis moters, o ne pačiam kalbėti, tuo paskatinant tyrimui patogi būdu iškreipti detales. Pavyzdžiui, moteris pasakoja, kad užpuolikas vedžiojo savo varpą jai apie lūpas,

¹⁴ Ancelis P. Nukentėjusiojo apklausos parengtinio tyrimo metu svarbiausi procesiniai, taktiniai, psichologiniai aspektai / Teisiniai medicininiai smurto aspektai -monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002 – p. 205-214. – ISBN 9955-442-85-9

¹⁵ Polukordienė O.K. Psichologinės krizės ir jų įveikimas (praktinis vadovas). – Vilnius, 2003. – 51 p. – ISBN 9955-9378-7-4

o tyrėjas ima klausti „bet jis nebuvo įvedęs varpos Jums į burną“ tikėdamasis, kad byla nebus kvalifikuota ir pagal seksualinio prievartavimo straipsnį. Moters laisvas pasakojimas apie įvykius ir aplinkybes – geriausia apklausos forma. Tokio pasakojimo metu pati patikimiausia informacija, kaip ją suvokia moteris. Laisvas pasakojimas – būtina apklausos dalis. Šio pasakojimo metu pareigūnas turėtų būti „skatintojas“. Pagrindinė užduotis – leisti pasakoti viską, tik sekti, kad nebūtų nukrypstama toli nuo temos. O jei moteris nuklydo būti pasidomėti kodėl būtent ta linkme. Pavyzdžiui jei moteris apibūdindama užpuoliko išvaizdą sako, kad „jis tokio ūgio, kaip mano vyras, tiesa vyras niekada nesako, kad nusimaučiau sijoną, o sako nusivilkčiau“. Tai gali būti, kad toks lyginimas yra sąlygotas vyro seksualinio smurto, ir būtina stengtis atriboti tokius atsiminimus, nes užuot pasakojus ką jai padarė konkretaus nusikaltimo metu užpuolikas ji gali nesąmoningai pasakoti vyro smurto momentus. Į tokį momentą būtina atkreipti dėmesį ir paskesnėse apklausose, nukentėjusiajai nepadėti sukurti asociacijų su kitu jos gyvenimo momentu.

Pasakojimas turi būti fiksuojamas ir aprašomas tokiais žodžiais, kokius vartoja auka.¹⁶ Pasakojimo metu pareigūnas gali pasižymėti jos vartojamus terminus ar kylančius klausimus, kuriuos užduos vėliau. Apklausėjas, neturėtų taisyti moters, keisti jos pasakojimo ar tikslintis šioje apklausos stadijoje. Laisvo pasakojimo metu aukos pasako tai, kas joms atrodo svarbu, perteikia savo suvokimą, tačiau tai būna nepakankama informacija ikiteisminio tyrimo medžiagos tyrimui ir būtina užduoti papildomus klausimus.

Klausimų uždavimo stadija. Šioje stadijoje pareigūnas naudoja taktinius būdus, kurie padeda:

- nenukrypti nuo apklausos dalyko;
- išlaikyti pasakojimo loginę seką;
- pakreipti laisvą pasakojimą reikiama tema;
- prisiminti tam tikras aplinkybes;
- sukelti tam tikras asociacijas, padėti atgaminti atmintyje tam tikrus faktus ir pan.

Po laisvo pasakojimo, jeigu būtina, teikiami klausimai nukentėjusiajai ir išklausomi jos atsakymai į klausimus. Klausimai moterims turi būti formuluojami aiškiai, nedviprasmiškai, suprantamai, korektiškai, neįžeidžiant apklausiamųjų. Tinkamas klausimų formulavimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių moterų pasakojimo tikslumą. Moters pasakojimas priklauso nuo to, kaip pareigūnas formuluoja klausimus, ar klausimai yra kartojami tos pačios ar vėlesnių apklausų metu. Mokslinėje literatūroje¹⁷ klausimai skirstomi į atvirus ir uždarus. Atviri klausimai suteikia apklausiamam asmeniui galimybę pateikti „savo“ atsakymą, juose nėra pateikiamos atsakymų

¹⁶ Turvey B.E., Petherick W. Forensic victimology. Examining violent crime victims in investigative and legal contexts. Elsevier, 2009. – 564p. ISBN 978-0-12-374089-2

¹⁷ Burda R., Kuklianskis S. Apklausa ikiteisminio tyrimo metu (taktikos teorija ir praktika). – Mokomasis metodinis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007. – 284 p. – ISBN 978-9955-19-068-4

alternatyvos, pvz.: „Kas nutiko po to?“, Atviri klausimai skatina detaliau papasakoti apie tai, ką moteris jau yra paminėjus. Uždari klausimai, skirti tiksliai informacijai surinkti, nukreipia moterį į siaurą specifinę įvykio temą, ir atsakymas būna iš vieno ar kelių žodžių, pvz.: „Koks buvo paros laikas?“, „Ar buvo tamsu?“. Atsakymai į atvirą klausimą dažnai yra žymiai informatyvesni nei į uždarą klausimą. Kita vertus dažnas uždarų klausimų uždavimas sumažina moterų pasakojimo tikslumą. Apklausos metu dažniausiai neįmanoma surinkti visos reikiamos informacijos tik atvirais klausimais. Šie klausimai yra būtini siekiant išsiaiškinti neaiškias pasakojimo vietas, pasitikslinti moters terminus ar sužinoti trūkstamą informaciją, kurios moteris nepateikė laisvo pasakojimo metu. Todėl kartais ir uždarų klausimų taikymas gali suteikti patikimos informacijos apie įvykį, tačiau svarbu, kad uždaro tipo klausimai būtų naudojami saikingai.

Išskirtini ir „Taip-ne“ klausimai ir klausimai su pasirenkamais atsakymais: „Ar jis dėvėjo megztinį, švarką ar striukę?“¹⁸. Šios rūšies klausimų vartojimas turi svarbiausią trūkumą - dažnai taikant klausimus su pasirenkamais atsakymais, yra didelė tikimybė surinkti netikslią informaciją, be to, yra pavojus, kad pateikus keletą atsakymų variantų, moteris nebeprisimins visų atsakymų ir pasakys paskutinį, kurį išgirdo. „Taip-ne“ klausimai psichologinėje literatūroje nurodomi, kaip klausimai paprastai apimantys tik du atsakymų variantus ir neretai naudojant tik šios rūšies klausimus surenkama netiksli ar net klaidinga informacija.

Moterų parodymų tikslumas sumažėja ne tik tada, kai užduodami įtaigūs klausimai, bet ir tada, kai šie klausimai yra pakartojami tos pačios arba kitų apklausų metu. Šiuo atveju moteris mano, kad jei pareigūnas užduoda tuos pačius klausimus, tai reiškia, kad jam nepatiko pirmasis atsakymas. Todėl nukentėjusios, atsižvelgdamos į situaciją, yra linkusios pakeisti savo atsakymus, kadangi nori pateikti apklausėjui tokią informaciją, kokią, jų nuomone, jis tikisi išgirsti. Klausimai turėtų būti formuluojami:

- a) tiksliai, aiškiai, konkrečiai, trumpai;
- b) vengiant atsakymo krypties (negali būti menantys);
- c) neklaidinant apklausiamojo;
- d) neįžeidžiant ir nežeminant asmens;
- e) nevertinant įvykio, vengiant vertinamųjų teiginių;
- f) skatinant vienareikšmį atsakymą.

Skaičiuojant laiko sąnaudas ir apklausos trukmę tyrėjui labai svarbu neužmiršti mandagumo ir žmogiškos užuojautos. Šiuo atveju laikas yra vienodas kokį klausimą užduotų tyrėjas, tik nuo klausimo formos ir turinio priklausys kaip greitai ir efektyviai bus atlikta apklausa.

¹⁸ Costanzo M. Psychology applied to law. – Canada, 2004. – 165 p. – ISBN 0-534-36629-5

* Nuo ko pradėti apklausą?

- Pristatymo ir klausimo ar auka pasirengusi prisiminti viską.
- Atsakomybės už melagingų parodymų damą išaiškinimo.
- Nuo klausimo „ko jūs tikitės“.¹⁹

* Surašant anketinius duomenis kokį klausimą pasirinkti ties grafa „kiti reikiami asmens duomenys“?

- Ar esate teista.
- Ar turėjote reikalų su policija.
- Neužduoti jokio klausimo.

* Kaip nukentėjusiajai išaiškinti BPK 183 straipsnio reikalaujamas teises ir pareigas?

- Duoti perskaityti protokole surašytą informaciją prieš pradėdant apklausą.
- Garsiai perskaityti teises ir pareigas.
- Apklausos pabaigoje liepti pasirašyti ir po šiuo tekstu.

* Kaip elgtis pasiūlius nukentėjusiajai pasakoti viską ką ji žino?

→ Klausytis ką ji pasakoja, žiūrint į akis ir kartkartėmis linktelėti galva, parodant supratimą (ne būtinai pritarimą).

→ Klausytis ir atsiradus bent menkiausiam netikslumui perklausti prašant patikslinti.

→ Klausytis ką ji pasakoja ir viską rašyti iš jos žodžių, prašant tik pakartoti, ko nespėjo užrašyti, tačiau neužduodant jokių tikslinančių klausimų.

→ Klausyti ir rašyti vientisą rišlų tekstą, kuriame nėra jokių neaiškumų koreguojant nukentėjusios sakinius ir nuolat pertraukti pasakojimą prašant patikslinti ir paaiškinti įvairias smulkmenas.

* Ar pasiūlyti nukentėjusiajai surašyti parodymus pačiai?

- Taip.
- Ne.

* Ar atskirti klausimų ir laisvo pasakojimo fazes?

- Taip.
- Ne.

Daugelis šių klausimų tyrėjo mintyse net nebesusiformuoja dėl nusistovėjusių stereotipų, nors jų pasirinkimas nepakeistų bylos sąmatos. Tarp mano nagrinėtų 70 bylų neradau nė vienos nei nukentėjusiosios nei liudytojų apklausos, kuri būtų surašyta ne tyrėjo, prokuroro ar postinio. Kad ir kaip atrodytų neįprasta, vis dėl to reiktų pasiūlyti moterims apie patirtą skausmą ir pažeminimą papasakoti raštu pačiom. Čia reiktų pripažinti, kad daugelis tyrėjų yra vyrai, o moteris patyrusi smurtą ir pažeminimus iš jai nepalankaus nusikaltėlio, bet kokią grubesnę pastabą, pasakytą tyrėjo, priims

¹⁹ Šios formuluočės buvo pateiktos konkrečiose bylose.

kaip puolimą, ir užuot papasakojus svarbias nusikaltimo detales, ims sistemingai tvirtinti “buvau be sąmonės“, „kas buvo paskui aš neatsimenu“²⁰. Čia neigiama pusė yra tai, kad po kurio laiko apklausą atliekantis pareigūnas iš po šoko atsipeikėjęs moters išgirdęs naujas detales ir aplinkybes laiko jas ne parodymų patikslinimu, o nenuoseklumu. Tuo lengvai naudojasi ir advokatai teisme. Manychiau šiai problemai spręsti pakaktų ir tarnybinio pranešimo įsegto byloje, nurodančio nukentėjusiosios būseną apklausos metu, arba garso įrašo. Tokiu atveju sumažėtų būtinybė daugeliu bylų atveju tirti, o ištyrus įsegti į bylą nukentėjusiosios alkotesterio parodymus²¹. Ši procedūra nukentėjusiosioms atrodo nemaloni ir žeminanti, todėl po jos sulaukti nuoširdžios apklausos nereiktų tikėtis.

1.3. Baigiamasis apklausos etapas

Baigiant apklausą būtina pačiam pareigūnui įsivaizduoti visą nusikaltimą, kokiomis pozomis vienu ar kitu momentu buvo užpuolikas ir auka, ar iš tiesų taip viskas galėjo būti, kaip pasakoja nukentėjusioji, įvertinti ar surinkta pakankama informacija, gal dar yra klausimų, kurie turėtų būti užduoti apklausiamajai. Nusprendus, kad apklausa baigta, būtina paklausti pačios apklausiamosios, ar ji jaučiasi pasakiusi viską, kas siejasi su tyrimu.

Apklausos pabaigoje pareigūnas ar kitas apklausiantysis turi paprastai ir suprantamai turėtų paaiškinti, kas vyks toliau, kas bus daroma su gauta informacija, kada dar reikės duoti parodymus, su kokiais pareigūnais dar gali tekti bendrauti. Būtina pasiteirauti ar moteriai kilo kokių klausimų. Jei kyla – kuo atviriau ir nuoširdžiau į juos atsakyti. Jei žinoma, kad bus reikalinga papildoma apklausa, prieš užbaigiant apklausą būtina paaiškinti, kad svarbu bus dar kartą susitikti ir paaiškinti kaip vyks kita apklausa. Svarbu nukentėjusiąją palaikyti ir draugiškai patarti, tačiau vengti žadėti tai, ko negalima išpildyti. Pabaigus apklausą galima paskatinti nukentėjusiąją kreiptis į pareigūnus, jei bus poreikis. Svarbu, kad nukentėjusioji žinotų, kad gali sugrįžti, jei turės ką papildomai pasakyti, arba jei jam bus daromas poveikis, ji gali kreiptis pagalbos į pareigūnus.

Apklausos fiksavimo etapas. Apklausiai fiksuoti turėtų būti skiriamas nemažas dėmesys. Neretai tyrėjai daugiau dėmesio skiria faktinei apklausai nei apklausos fiksavimui. Pasitaiko, kad ir tinkamai gavus išsamius parodymus, netinkamai įforminti duomenys sumenkins parodymų vertę. Tik pagal apklausos protokolą ir jame užfiksuotą informaciją sprendžiamas apie visos apklausos proceso vyksmo ir kokybę.

Apklausos fiksavimas turi du aspektus – procesinį (apklausos protokolo forma) ir kriminalistinį (apklausos fiksavimo mechanizmas). Apklausos turinys priklauso nuo konkrečių aplinkybių, kurios

²⁰ Bylos Nr.: 61-1-642-06; 24-1-985-06

²¹ Bylos Nr.: 10-1-30075-06; 10-1-30015-06

buvo apklausos dalykas²². Prireikus, tyrėjas apklausas gali filmuoti. Apklausos vaizdo ir garso įrašas gali būti vienas iš įrodymų šaltinių bylose, dėl patirto seksualinio smurto. Pareigūnai vaizdo įrašo nenaudoja dėl finansinių problemų, netinkamų sąlygų, bei laiko stokos. Tikslinga apklausoje, esant reikalui, naudoti schemas ir ypač eksperimentus. Juose gali būti atkartojami ne visa aplinka, t.y. eksperimentą, kad ir pareigūnui padedant, galima atlikti tyrėjo kabinete.

BPK nenurodo ar privalu į apklausos protokolą įrašyti užduotus klausimus ir atsakymus. Dažniausiai tyrėjai mano, kad nuoseklus pasakojimas yra efektyvesnis parodymų fiksavimo būdas. Tokiu būdu prieinama iki logikos praradimo pasakojime: „Po to kai jis ištraukė savo varpą iš mano makšties aš jokio peilio nemačiau. Kai jis nusimovė kelnes, dar degė šviesa.“²³ Jei tyrėjas būtų nusprendęs parašyti tuos du klausimus, kuriuos uždavė nukentėjusiajai, viskas taptų daug aiškiau: „1. Ar viso lytinio akto metu Jums buvo grasinama peiliu? 2. Dėl kokių priežasčių Jūs paskutinį kartą matėte peilį tik tada kai jis nusimovė kelnes?“ Reikia tik apgailestauti, kad iš 264 nukentėjusiųjų apklausų tik vienoje buvo surašyti klausimai ir atsakymai. Pabendravusi su konkrečia tyrėja dirbančia Vilniaus aps.VPK, išgirdau įdomų komentarą kodėl ji rašė klausimus ir atsakymus: „Pagalvojau, gal niekas nesukritikuos, nes kitaip būtų tekę perspausdinti visą apklausą, o kadangi moterį žagino visą parą, tai būtų užėmę labai daug laiko.“ Čia dar reikia pasakyti, kad ne tik nukentėjusiosios papildomose apklausose, bet ir kitų asmenų nei papildomose nei pirminėse apklausoje neradau suformuluotų klausimų, o tik dažnu dirbtinius pritraukimus iki vientiso pasakojimo.

2. Bylų analizavimo metodai

2.1. Matematinės statistikos metodas

Šiuolaikinė matematinė statistika – tai mokslas apie informacijos rinkimą²⁴, sisteminimą, analizavimą, interpretavimą. Bendrasis matematinės statistikos uždavinys – nustatyti tiriamų požymių reikšmių pasiskirstymą populiacijoje. Pirmiausia iš objektų visumos pasirenkama objektų dalis, kuri bus tiriama, po to surenkama informacija apie šiuos objektus, po to informacija apdorojama ir pagal gautus rezultatus daroma išvada apie objektų visumos tam tikrą požymį.

Taikant matematinės statistikos metodus galima įvertinti tiriamojo požymio pasiskirstymą visoje populiacijoje, kai žinomas to požymio pasiskirstymas imtyje. Paprastai tiriamojo požymio pasiskirstymas populiacijoje nėra žinomas. Norint jį nustatyti, reikėtų ištirti visus populiacijos objektus. Dažnai tai neįmanoma, pvz., kai populiacijos objektų yra labai daug, toks tyrimas pareikalautų per daug sąnaudų ir laiko.

²² Burda R., Kuklianskis S. *Apklausa ikiteisminio tyrimo metu(taktikos teorija ir praktika)*-Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, P. 145.

²³ Bylos Nr.: 37-1-203-06

²⁴ Palenskis V. *Tikimybių teorija ir matematinė statistika.*– Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009, P.176.

Statistinių tyrimų nagrinėjama objektų aibė vadinama populiacija. Parinktoji populiacijos dalis, naudojama statistiniam tyrimui, vadinama imtimi.

Imtis turėtų būti reprezentatyvi (atstovaujanti), t.y. turi teisingai atspindėti tiriamojo požymio galimų reikšmių proporcijas populiacijoje. Pavyzdžiui, apklausus tik moteris arba tik vienos tam tikros amžiaus grupės atstovus, gausime nereprezentatyvią imtį. Imties elementų skaičius vadinamas imties didumu arba imties tūriu. Imties didumas turi įtakos rezultatų patikimumui. Kuo imtis didesnė, tuo išvados turėtų būti tikslesnės, tačiau taip būna ne visada. Informacijos požiūriu panašų patikimumą galime gauti ir iš labai didelių ir iš vidutinio didumo imčių. Tai yra todėl, kad imties reprezentatyvumas priklauso ne tik nuo jos didumo, bet ir nuo jos sudarymo metodo.

Imčių sudarymo metodai.

Parentant kiekvienos imties elementus, egzistuoja tam tikras atsitiktinumas. Jei šis atsitiktinumas yra subjektyvus, tokia imtis vadinama netikimybine imtimi. Jei atsitiktinumas yra toks, kad kiekvieno elemento galimybė priklausyti imčiai yra apibrėžta tam tikra tikimybe, tokia imtis vadinama tikimybine imtimi. Netikimybinių imčių pavyzdžiai: ekspertinė, kvotinė, proginė.

Ekspertinė – elementai į imtį traukiami, atsižvelgus į eksperto nuomonę. Tokios imtys nėra reprezentatyvios, tyrimo rezultatų negalima apibendrinti populiacijai.

Kvotinė – pagal populiacijos sandarą į imtį traukiami objektai pagal iš anksto numatomas kvotas. Jei kvotos užpildomos ne visai atsitiktinai, imtis tampa nereprezentatyvi.

Proginė – į imtį traukiami pirmi pasitaikę populiacijos elementai.

Tikimybinės imtys – paprastoji atsitiktinė imtis, sistemingoji, sluoksninė, lizdinė.

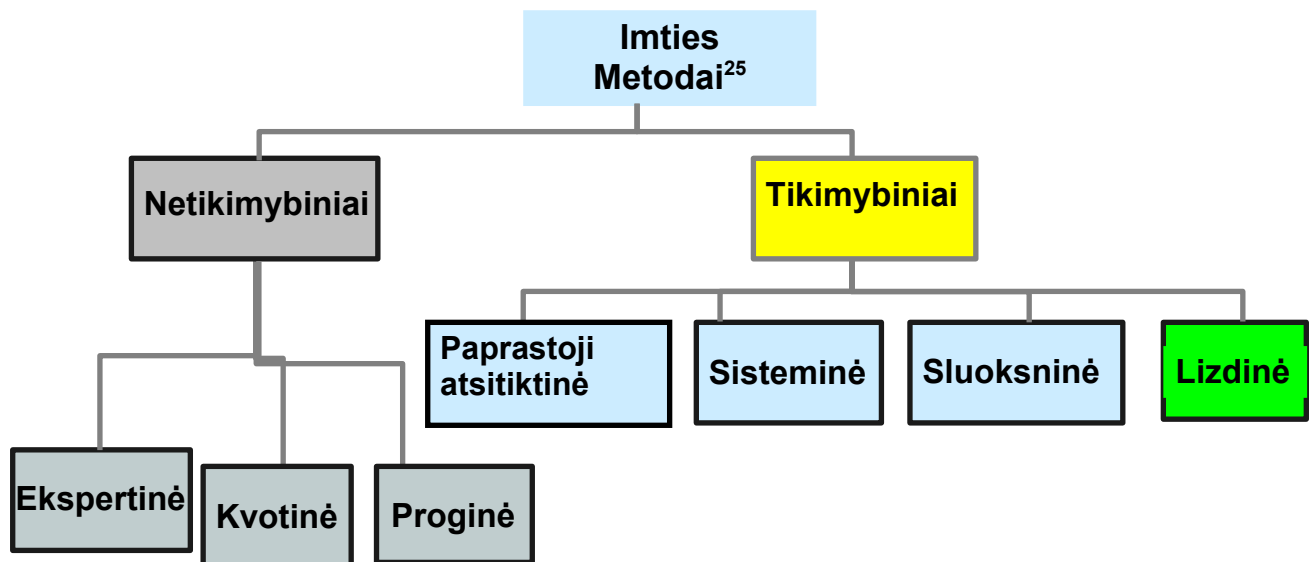
Paprastoji atsitiktinė imtis – kai visų populiacijos elementų galimybės priklausyti imčiai yra vienodos. Elementai yra vėl gražinami ir parenkamas kitas elementas. Kai populiacija yra labai didelė, imtis gali būti negražintina.

Sistemingoji imtis. Pirmiausia parenkamas išrinkimo žingsnis. Po to visi populiacijos elementai išrikiuojami į eilę. Iš kelių pirmųjų elementų atsitiktinai parenkamas vienas. Pasirinktu žingsniu į imtį traukiami kiti elementai.

Sluoksninė imtis. Visa populiacija suskirstoma į sluoksnius. Sluoksniai gali būti parenkami, pvz., pagal lytį, tautybę, amžių. Taikant šį metodą reikia žinoti, kokią populiacijos dalį sudaro kiekvienas sluoksnis. Kiekvienam sluoksniui taikomas paprastosios atsitiktinės imties sudarymo metodas. Šios imties pranašumas yra tai, kad be papildomų lėšų galima gauti informaciją apie visą populiaciją ir atskirus jos sluoksnius.

Lizdinė imtis.²⁵ Visa populiacija pagal tam tikrą požymį skirstoma į grupes – lizdus arba klasterius. Iš visų lizdų paprastos atsitiktinės imties būdu atrenkama dalis. Į imtį traukiami visi atrinktų lizdų elementai.

²⁵ Palenskis V. Tikimybių teorija ir matematinė statistika.– Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009, P.176.



2.2. Lyginamosios analizės metodas

Bylų analizavimo pradinis tikslas buvo išnagrinėti nukentėjusiųjų apklausas, įvertinti jų kokybę bei kiekybę. Šiam tikslui pasiekti pasirinkau:

*Kauno apygardos teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 3 bylos, nagrinėtos nuo 2006 m. iki 2010 m.

*Vilniaus miesto 1-ąjį apylinkės teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 15 bylų, nagrinėtų nuo 2003 m. iki 2010 m.

*Kauno miesto apylinkės teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 34 bylos, nagrinėtos nuo 2001 m. iki 2010 m.

*Marijampolės rajono apylinkės teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 9 bylos, nagrinėtos nuo 2003 m. iki 2010 m.

*Prienujų rajono apylinkės teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 5 bylos, nagrinėtos nuo 2004 m. iki 2010 m.

*Jonavos rajono apylinkės teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 6 bylos, nagrinėtos nuo 2002 m. iki 2010 m.

*Raseinių rajono apylinkės teismą, kuriame man buvo pateikta:

» 7 bylos, nagrinėtos nuo 2004 m. iki 2010 m.;

Iš viso man buvo leista susipažinti su 79 bylom, pradėtom pagal 149 str. ir 150 str. Teismus rinkausi tokius, kad būtų ir didmiesčių ir nedidelių miestelių teismai.

Kreipiausi raštu į kiekvieno iš šių teismų pirmininkus su prašymu leisti susipažinti su visomis baudžiamosiomis bylomis pradėtomis pagal LR BK 149 str. 1,2 d., 150 str.1,2 d. 151 str. 1 d.; 152 str. 1d. Gavusi raštišką leidimą susipažinti su bylomis kreipiausi į atitinkamų teismų archyvus, kuriose man buvo pateiktos šios bylos. Nė viename teisme nebuvo pateiktos bylos pagal 151 str. 1 d.; 152 str.

Kauno apygardos teisme archyvo darbuotoja man paaiškino, kad tik iki 2003 metų šių straipsnių bylos buvo nagrinėjamos apygardos teisme, vėliau jas perdavė apylinkių teismams, todėl šis teismas gali man pateikti tik vieną bylą, kurioje pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl išžaginimo ir nužudymo, ir pasirinktinai bylas, kuriose nuo išžaginimo nukentėjo nepilnametės. Susipažinusi su 6 bylomis, pastebėjau, kad dviejose bylose nukentėjusiosios parodymai labai tikslūs ir pilnaverčiai. Šiose bylose nukentėjusiosios buvo 15 ir 16 metų amžiaus kai kreipėsi į policiją. Kadangi mano tema yra moterų apklausa, aš nutariau nepaisyti šių moterų jauno amžiaus ir tas bylas išnagrinėti išsamiai. Tuo labiau, kad galiu palyginti jų apklausas, su tomis, kuriose nedalyvauja tėvai ar psichologai. Tokiu būdu galiu įvertinti ir šių asmenų dalyvavimo apklausose pranašumus ir trūkumus. Todėl Kauno apygardos teisme išnagrinėjau 3 bylas.

Vilniaus miesto 1-jame apylinkės teisme man pateikė iš duomenų bazės gautą bylų sąrašą pagal mano nurodytus baudžiamųjų bylų straipsnius. Šio sąrašo pagrindinis trūkumas buvo tai, kad bylas į duomenų bazę imta vesti nuo 2006 metų, todėl anksčiau priimtų teismo sprendimų man nepateikė. Po to kai susipažinau su kitų teismų bylomis ir peržiūrėjau metus, kuriais pradėtas ikiteisminis tyrimas supratau, Vilniuje gautos bylos nėra pačios naujausios ir telpa paklaidų ribose.

Palyginimui susipažinau su trimis 2003 nutrauktais ikiteisminiais tyrimais, kuriuos man pateikė Kauno miesto apylinkės prokuratūroje. Iki įsigaliojant dabartiniam kodeksui, išžaginimo bylos Kaune buvo tiriamos prokurorų, o vėliau tyrimai atiduoti komisariatų tyrėjams. Todėl nuo 2003 metų nutraukti ikiteisminiai tyrimai saugomi komisariatų archyvuose, o leidimą susipažinti su jai suteikia prokuratūra, tik nurodant tikslų bylos numerį, kurio neturint oficialios prieigos prie duomenų bazės gauti neįmanoma. Todėl susipažinau tik su tais trim nutrauktais tyrimais.

2.3. Tiesioginės apklausos metodas

Susipažinusi ir išstudijavusi bylas, norėdama susidaryti visapusišką bylos tyrimo vaizdą, bendravau su tas konkrečias bylas tyrusiais tyrėjais. Iš jų galėjau sužinoti dėl kokių aplinkybių jie neatliko tokių procesinių veiksmų, kaip eksperimentas. Turėjau galimybę sužinoti pagrindines problemas, su kuriomis susidūrė tiriant tokio pobūdžio bylas

*Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato tyrėjais (pagal 6 bylas);

*Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Pirmojo policijos komisariato tyrėjais (pagal 2 bylas);

*Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Panemunės policijos komisariato tyrėjais (pagal 9 bylas)

*Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Centro policijos komisariato tyrėjais (pagal 8 bylas);

* Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Jonavos rajono policijos komisariato tyrėjais (pagal 4 bylas);

* Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Raseinių rajono policijos komisariato tyrėju (pagal 3 bylas);

*Marijampolės vyriausiojo policijos komisariato Kazlų Rūdos policijos komisariato tyrėju (pagal 2 bylas).

Tokio pobūdžio nusikaltimuose paprastai viską kas vyko žino tik du žmonės – auka ir užpuolikas. Todėl norėdama dar kartą išgirsti motyvus, kurie niekaip neatspindi bylos medžiagoje nuvykau į Pravieniškių antruosius pataisos namus, ten asmeniškai ir tiesiogiai bendravau su baudžiamųjų bylų nuteistaisiais:

* BB.Nr.61-1-0642-06, bylos straipsnis BK 149 str. 2 d.; nuteistasis pil. G.P., gim. 1982m., iki tol neteistas, vedęs, turi du vaikus;

* BB.Nr.79-1-0831-04, bylos straipsnis BK 149 str. 1 d.; nuteistasis pil. G.K., gim. 1983m., teistas 5 kartus, nevedęs;

* BB.Nr.61-1-0642-06, bylos straipsnis BK 149 str. 2 d., 150 str. 2 d.; nuteistasis pil. A.S., gim. 1986m., teistas 1 kartą, nevedęs.

Be abejo nuteistųjų pasakojimai būna iškreipti, tačiau tam tikros informacijos galima gauti, pavyzdžiui jei nukentėjusioji laikui bėgant keitė parodymus tai tik nuteistasis žino kaip buvo iš tiesų. Kadangi jiems prisistačiau kaip studentė, kuriai atskleista informacija niekaip neįtakos jų bausmės sąlygų, galima tikėtis, kad tam tikra informacija buvo teisinga.

Kita vertus, net ir motyvai laikui bėgant atmintyje kinta. Dažniausiai pastebimas kitimas yra nukentėjusiosios nuvertinimas. Tikėtina, aplinkos nuomonės įtaka pasireiškia kaip nukentėjusiosios kaltinimas „ji pati prisiprašė“, „ji pati taip uždarbiauja, ji prostitutė“, „jai patinka šiukštus seksas“, taip pat gana dažnas nuteistojo savęs teisinimas „tai aš ten nieko blogo nepadariau, tik truputi...“, „aš tai nemušiau, va draugai tai mušė“, tačiau tokie kitimai labai lengvai nustatomi uždavus kontrolinius klausimus: „tu, žinodamas kad ji prostitutė, turėjai su ja lytinių santykių ir jai pinigų nedavei?“, „tikiu, kad tu jos nemušei, bet kai ji ėmė tau priešintis, o tu nebegalėjai jos sulaikyti, ką darei?“.

Be to dirbdama Vilniaus miesto 1-ojo policijos komisariato tyrėjos pareigose pagal pareigas bendravau su dviem moterim, nukentėjusiom nuo seksualinio smurto, kurios kreipėsi į policiją pagalbos. Vienu atveju atėjusi moteris pasakė, kad ji prieš dešimt dienų buvo išžaginta. Ji nedelsiant buvo pristatyta į vyriausiąją policijos komisariatą, kur toliau su ja bendravo smurtinių nusikaltimų tyrimo skyriaus tyrėjai. Moteris kreipėsi po kelių savaičių po įvykio, todėl skubėti apsaugoti įvykio

vieta nereikėjo. Kita moteris kreipėsi, nes už kelių namų nuo komisariato 4 val. ryto ją grįžtančia namo užpuolė nepažįstamas vyras ir atėmė rankinę. Tik įpusėjusi rašyti liudytojo apklausą apie 8 val.ryto ji smulkiai pasakodama kas nutiko pasakė, kad vienu momentu užpuolikas pareikalavo jį patenkinti oraliniu būdu, tačiau dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių jo reikalavimas nebuvo įvykdytas.

2.4. Empirinio tyrimo metodas

Empirinį tyrimą galima apibūdinti kaip įvairios formos informacijos gavimą esant kontaktui tarp tyrėjo ir tiriamojo objekto.²⁶ Kaip tarpininkas tarp tyrėjo ir tiriamojo objekto yra tyrimo metodas, kuris riboja arba iš viso izoliuoja tyrėjo poveikį. Todėl tyrimo metodams yra keliami dideli reikalavimai.

Empirinio tyrimo duomenys – tai daiktų, reiškinių, požymių arba objektyvios tikrovės ryšių atspindys, tačiau tai ne objektyvios aplinkybės, o jutiminis jų atspindys, nes ne realūs objektai, o duomenys apie juos sudaro empirinį mokslo pagrindą. Taigi duomenys:

- 1) bet kurio mokslinio tyrimo žaliava, ir tai svarbiausias, lemiamas dalykas tikrinant hipotezes.
- 2) duomenys, tiesiogiai gaunami empirinio tyrimo metu ir sudarantys tyrimo protokolą, yra vadinami pirminiais, arba empiriniais duomenimis.
- 3) duomenys tampa prasmingi (reikšmingi) tik tada, kai mes juos sugretiname arba lyginame su kitais duomenimis arba kokia nors teorine ar žodine sistema.
- 4) lyginami gali būti tik tokie duomenys, kurie turi objektyvių savybių. Pavyzdžiui, negalima lyginti charakterio su materialinėmis (medžiaginėmis) savybėmis. Kita vertus, lyginti reikia tik esminius požymius.

Duomenys tam tikroje teorinėje sistemoje turi savo funkciją ir vietą. Kitoje teorinėje sistemoje arba hipotezėje tie patys duomenys įgauna kitą reikšmę ir funkciją. Todėl duomenų kaip pačių savaime nėra: tie patys duomenys sėkmingai gali būti realizuojami skirtingose mokslo kryptyse ar netgi srityse (pavyzdžiui, duomenys apie vaikų fizinį brendimą ir raidą, surinkti ir išanalizuoti kūno kultūros specialistų, gali būti interpretuoti specialistų, dirbančių medicinos srityje).

Dauguma duomenų turi būti statistiškai sugrupuoti pagal kurią nors teoriją. Taip sugrupuoti duomenys vadinami antriniais. Pavyzdžiui, tokie duomenys gali būti įvairios dažnuminės charakteristikos, vidurkiai, koreliaciniai (tarpusavio) ryšiai ir t.t. Šiuo atveju jie įgauna mokslinio apibendrinimo formą ir sudaro prielaidas tolimesniems teoriniams apibendrinimams. Antra vertus, duomenys turi būti patikrinti arba turi būti patikrintas jų reprezentatyvumo laipsnis. Be šito jie negali būti teoriškai apibendrinti. Nes priešingu atveju, galime padaryti moksliskai nepagrįstas išvadas, tai tebus žongliravimas duomenimis.

²⁶ **Tidikis R.** Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis. Vilnius: LTU, 2003, p190-204 ISBN 9955-563-26-5.

Pagal pobūdį duomenys gali būti klasifikuojami į mokslinius ir nemokslinius, sociologinius, edukologinius, psichologinius, biologinius ir t.t., o pagal tyrimo metodus – į stebėjimo, apklausos, eksperimento ir kt. Pravartu pabrėžti, jog svarbu surinkti ne kuo daugiau duomenų kaip tokių, nes moksliniu požiūriu svarbiau surinkti mažiau duomenų, tačiau tokių, kurie būtų pakankamai reprezentatyvūs ir informatyvūs.

Logiškai apdoroti ir apibendrinti duomenys įgalina nustatyti įvairius priežastinius ryšius, kurie gali būti traktuojami kaip empiriniai dėsniai. Kai kada šie dėsniai tiesioginio jutiminio pažinimo gali neturėti. Tai būdinga edukologijos ir kitiems socialiniams mokslams, kur stebimi procesai aprašomi naudojantis netiesioginiais informacijos gavimo šaltiniais. Dėl to socialinių tyrimų metodai turi būti patikimai metodologiškai pagrįsti, nes jie, priešingai negu gamtos pažinimo metodai, nestokoja subjektyvumo.

Taigi siekiant efektyvių tyrimo metodų ir objektyvių naujų žinių gavimo būdų, jie visų pirma turi būti metodologiškai pagrįsti, o antra – turi būti informatyvūs ir patikimi (validūs). Todėl, taikant savo pačių parengtus ar pakoreguotus tyrimo metodus, būtina nurodyti metodo objektyvumo sąlygas.

Metodo validumas – tai jo tinkamumas arba, kitaip tariant, jis išreiškia tai, kad matuojama būtent tai, kas norima matuoti. Pavyzdžiui, anketinėje apklausoje svarbu, ar respondentas pasako tiesą. Jeigu yra galimybė, gautus tyrimo duomenis galima palyginti su kitais, objektyvesniais duomenimis. Šiuo atveju reiktų įsitikinti ar pateiktos bylos duomenų fragmentai pasikartoja kitose bylose. Gautų duomenų patikimumo patikrinimai apibūdinami terminu empirinių faktų verifikacija (duomenų teisingumo nustatymo procedūra).

2.5. Internetinės apklausos metodas anketuojant

Anketavimas yra plačiausiai taikomas ir sudaro tarsi paskutinį apklausos laiptelį su dar griežtesnėmis apklausos taisyklėmis. Anketą sudaro grupė tarpusavyje susijusių klausimų, į kuriuos reikia gauti apklausiamų asmenų (respondentų) atsakymus. Pati anketa griežtos formos neturi. Sakoma, kad anketos sudarymas yra menas. Galima pateikti tik bendrus anketų reikalavimus. Klausimų turinys, kiekis ir eilė priklauso nuo tyrimo tikslų. Prieš pradėdant sudarinėti klausimus reikia tiksliai suformuluoti: a) ką jūs norite sužinoti ir b) apgalvoti, ar populiacija, kurią jūs planuojate apklausti, nori jums pateikti informaciją. Klausimuose rekomenduojama naudoti tik gerai visiems žinomas žodžius, nenaudoti sudėtingų struktūrų.

Anketavimo procedūros metu respondentui pateikiamas fiksuotas klausimų rinkinys. Informacija yra renkama naudojant standartines procedūras, kurių pagalba kiekvienas atrinktas asmuo vienodu būdu atsako į tuos pačius klausimus. Anketavimo tikslas nėra sužinoti atskiros asmens nuomonę, tačiau

sudaryti bendrą visos populiacijos apibūdinimą. Nėra vienos bendros taisyklės kokio dydžio imtis turėtų būti sudaroma. Profesionaliems analitikams iš palyginti nedidelės imties dažnai pavyksta gauti statistiškai patikimus rezultatus.

Sudarant klausimą, tenka balansuoti tarp glaustumo ir patikimumo. Galima sudaryti ilgą klausimą, kuris bus idealiai pagrįstas ir patikimas kai apklausiami gerai motyvuoti respondentai ar apklausa vykdoma kontroliuojamomis aplinkybėmis. Tačiau eiliniams respondentams po kurio laiko gali tiesiog atsibosti pildyti apklausų anketas ir jie užpildys atsitiktiniu būdu. Todėl ilgi klausimai yra patikimesni kai apklausiami gerai motyvuoti respondentai, o trumpi klausimai yra mažiau patikimi, tačiau geriau tinkami praktiškai tiriant bendrą nuomonę.

Patikimumą apsprendžia ne vien klausimynas. Dėl statistikos savybių (ypač didžiųjų skaičių dėsnio) kai kurios nežymios tendencijos, kurios mažai pastebimos apklausus mažą imtį, tampa statistiškai reikšmingomis apklausus didelę imtį. Statistinis patikimumas turi tiksliai apibrėžtą matematinę prasmę. Kasdieninėje kalboje vartojama patikimumo sąvoka yra daug platesnė.

Statistinis patikimumas kinta ribose nuo 0 iki 1. Jei klausimynas yra labai trumpas (3-4 punktai) tai tokio klausimyno patikimumas 0,5 būtų ypatingai geras. Gerai sudarytų ilgų klausimynų (12-20 punktų) patikimumas turėtų būti 0,70 ir didesnis. Jei trumpas (8-10 punktų) klausimyno patikimumas yra labai didelis (virš 0,85), tai patartina atidžiai peržiūrėti visus punktus ir iširti ar nėra atsitiktinės koreliacijos.

Klausimai privalo būti sudaryti taip, kad neskatintų respondentą rinktis kurį nors atsakymą, nes galima taip sudaryti sakinius ar sakinių grupes kad būtų skatinama rinktis ar atmesti tam tikrą požiūrį ar nuomonę.

Anketos klausimai skirstomi į tris grupes:

- dichotominiai
- atviri
- uždari

Dichotominiais vadinami klausimai į kuriuos galima atsakyti tik "taip-ne" Kartais jie patikslinami papildomu klausimu: "jei taip, tai kodėl?" Į šį klausimą tikimasi savarankiško atsakymo.

Atviri klausimai numato laisvos formos atsakymą. Pateikiant šio tipo klausimus galima gauti pilną informaciją, tačiau gaunama informacija yra kokybinė, todėl didelės apimties apklausose tokių klausimų skaičius turėtų būti minimalus.

Uždari klausimai numato keletą paruoštų atsakymų. Išrenkamas tas, kuris atitinka apklausiamojo nuomonę. Rekomenduotini ne mažiau kaip keturi atsakymų variantai. Kartais anketose pateikiami

uždari klausimai, kuriuose atsakymus reikia sunumeruoti pagal svarbą. Pavyzdžiui, “Kokios savybės, esančios sąraše, neleistinos valstybės tarnautojams?”. Toliau stulpeliu abėcėlės tvarka nurodomos savybės: grubumas, kategoriškumas, neryžtingumas, netaktiškumas ir t.t. Jei tokių atsakymų versijų yra nemažiau 15 pozicijų (kai kurių autorių nuomone nemažiau 7 pozicijų), tai šie atsakymai gali būti nagrinėjami kaip kiekybiniai požymiai. Didelę svarbą turi atsakymų skalė. Pavyzdžiui, pateikus klausimo “Kaip sėkmingai jums klostėsi gyvenimas?” atsakymus skalėje nuo 0 iki 10, galite tikėtis iki 35 proc. teigiamų atsakymų. Pakeitus atsakymų skalę nuo –5 iki 5, teigiamų atsakymų gali sumažėti iki 15 procentų.

Norėdama gauti kaip galima tikslesnės informacijos apie aukos požiūrį interneto svetainėje www.apklausos.lt išplatinau anoniminę anketą moterims patyrusioms seksualinį smurtą. Anketos statistika pateikta kitame 3.5. skyriuje. Tokiu būdu gavau informacijos, dėl kokių priežasčių dažna auka nesikreipia pagalbos į pareigūnus. Internetinė apklausa pasižymi dviem ypatybėmis: respondentai yra visi asmenys, nepriklausomai nuo to ar kreipėsi pagalbos ar ne ir iš respondentų atsakymų negalima spręsti apie visos Lietuvos gyventojų patyrimą, nes internetu naudojasi tik pasiekusi tam tikrą išsilavinimo lygį pasiekę asmenys, dažniau miestiečiai, nei kaime gyvenantys.

3. Bylų analizė

3.1. Teisinė lyginamoji analizė

Baudžiamasis kodeksas numato XXI nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui skyrių, kuriame:

149 straipsnis – išžaginimas. Išžaginimas apibrėžiamas kaip lytinis santykiavimas naudojant fizinį smurtą ar grasinant jį panaudoti, ar kitaip atimant galimybę priešintis, ar naudojantis bejėgiška aukos būkle. Išskiriama tik viena lytinio santykiavimo forma - vaginalinis kontaktas. Lytinis santykiavimas BK 149 straipsnio prasme yra skirtingų lyčių asmenų, t. y. vyro ir moters lytinis aktas, įvedant vyro varpą į moters makštį. Vyro lytinis aktas su vyru ar moters su moterimi, esant kitiems išžaginimo požymiams, neatitinka BK 149 straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėties²⁷. Lietuvos Aukščiausiasis teismas taip pat nurodo, Jei dėl išžaginimo ar seksualinio prievartavimo metu panaudoto fizinio smurto nukentėjusiajam padaromas nesunkus ar nežymus sveikatos sutrikdymas arba sukeliamas fizinis skausmas, padaryta veika papildomai pagal BK 138, 139 ar 140 straipsnį nekvalifikuojama. Kita vertus jei dėl panaudoto fizinio smurto nukentėjusiojo pasipriešinimui palaužti jam padarytas tyčinis sunkus sveikatos sutrikdymas, padaryta veika kvalifikuojama kaip kelių nusikaltimų idealioji sutaptis – pagal BK 149 ar 150 straipsnį ir 135 straipsnio atitinkamą dalį.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“ 2004 m. gruodžio 30 d. Vilnius. URL: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28527

Nužudymas išžaginimo ar seksualinio prievartavimo metu priklausomai nuo nužudymo padarymo laiko kvalifikuojamas kaip nusikaltimų idealioji ar realioji sutaptis pagal BK 129 straipsnio atitinkamą dalį ir BK 149 ar 150 straipsnio atitinkamą dalį.

Objektyvioji nusikaltimo pusė numato keturis alternatyvius požymius – veikos padarymo būdus:

- * Panaudojant fizinį smurtą;
- * Grasinant tuojau pat panaudoti fizinį smurtą;
- * Kitaip atimant galimybę priešintis;
- * Pasinaudojant nukentėjusio asmens būkle.

Tuo tarpu, to paties kodekso 180 straipsnyje²⁸ numatyti veikos padarymo būdai išdėstyti į skirtingas dalis. Kvalifikuojamieji požymiai yra kelių laipsnių:

- * Pirmoje dalyje numatytas fizinis smurtas, grasinimas jį panaudoti ir galimybės priešintis atėmimas
- * Antroje dalyje numatytas įsibrovimas į patalpą ar nešaunamojo ginklo panaudojimas
- * Trečioje dalyje numatyti alternatyvūs požymiai – sugretinama šaunamasis ginklas su organizuota grupe, didelės vertės turtu ir mokslinėmis vertybėmis.

Išžaginimo kvalifikuojantieji požymiai:

- * Antra dalis – bendrininkų grupė;
- * Trečia dalis – nukentėjusiojo nepilnametystė;
- * Ketvirta dalis – nukentėjusiojo mažametystė.

Čia reikia suformuluoti retorinį klausimą: ar išžaginimas panaudojant ginklą, kai nukentėjusysis prarado dalį darbingumo gali būti prilyginamas išžaginimui, kai nukentėjusiajai grasino „tylėk arba bus blogai“ smulkaus kūno sudėjimo nuteistasis nieko neturėdamas rankose? Papildomai norėčiau atkreipti dėmesį į Suomijos Respublikos baudžiamojo kodekso²⁹ 20 skyriaus 2 dalyje įtvirtintą savarankišką nusikaltimo sudėtį „sunkus išžaginimas“, kur atsakomybę užtraukia veiksmai pasižymintys ne tik grupiškumu, bet ir „ypač sunkiai“.

Išžaginimo ir seksualinio prievartavimo metu grasinama panaudoti fizinį smurtą turint tikslą įveikti nukentėjusiojo pasipriešinimą, todėl laiko požiūriu grasinimas turi būti padaromas prieš lytinį santykiavimą ar lytinės aistros tenkinimą. Jei grasinimas išsakomas po lytinio santykiavimo ar jam nepasisekus, tokia veika gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę pagal BK 145 straipsnį.

150 straipsnis - seksualinis prievartavimas. Šiame straipsnyje priskiriamos kitos seksualinio santykiavimo formos – analinis, oralinis ar kitoks fizinis kontaktas pagrįstas seksualiniu santykiavimu,

²⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais iki 2010 m. vasario 1 d.) 6-oji papildyta laida. – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2005. – 336p. – ISBN 9955-557-75-3

²⁹ Raginytė I. Nusikaltimai seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui pagal LR BK ir kitų valstybių įstatymus (Lyginamasis tyrimas): magistro baigiamasis darbas: 01 S – Teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. – 72 p

naudojant fizinį smurtą ar grasinant jį panaudoti, ar kitaip atimant galimybę priešintis, ar pasinaudojant bejėgiška aukos būkle. Lytinės aistros tenkinimas BK 150 straipsnio prasme yra skirtingų lyčių asmenų arba tos pačios lyties asmenų veiksmai, kai lytinė aistra tenkinama kitais būdais, negu numatyta BK 149 straipsnyje, kaip antai: oraliniu, analiniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdais (dirginant vyro ar moters lytinius organus, liečiant lytiniu organu kito žmogaus kūną ir pan.). Šio straipsnio kvalifikuojantieji požymiai analogiški 149 straipsnio požymiams.

Už nusikaltimų, numatytų BK 149 ir 150 straipsniuose, padarymą atsako ir vyras, ir moteris, kuriems suėjo 14 metų. Tai gali būti ir asmuo, kuris su nukentėjusiuoju yra turėjęs lytinių santykių arba kurį su nukentėjusiuoju sieja draugystės, giminystės (pavyzdžiui, tėvas, dukra, brolis) ar net santuokiniai (vyras, žmona) ryšiai. Buvimas santuokoje nėra aplinkybė, šalinanti baudžiamąją atsakomybę už prievartinius lytinius santykius ar lytinės aistros tenkinimą.

Išžaginimo ir seksualinio prievartavimo nusikaltimų sudėtys yra formalios. Įstatymų leidėjas nesieja padarytos veikos kvalifikavimo nei su išžaginimo ir seksualinio prievartavimo veiksmų pabaiga, nei su dėl to kilusiais padariniais. Išžaginimas ir seksualinis prievartavimas yra baigti nusikaltimai nuo lytinio santykiavimo ar lytinės aistros tenkinimo pradžios nepriklausomai nuo to, ar kaltininkas pabai-gė lytinį aktą, ar patenkino lytinę aistrą.

Jei asmuo per tam tikrą laiko tarpą kelis kartus lytiškai santykiauja arba kelis kartus tenkina lytinę aistrą su tuo pačiu nukentėjusiuoju prieš jo valią esant vieningai tyčiai, keli lytiniai santykiavimai arba keli lytinės aistros tenkinimo veiksmai vertinami kaip vienas tęstinis nusikaltimas. Kita vertus negali būti laikomas vienu tęstiniu nusikaltimu toks atvejis, kai asmuo turėdamas vieningą sumanymą padaro BK 149 ir 150 straipsniuose numatytas veikas, t. y. lytiškai santykiauja ir tenkina lytinę aistrą su nukentėjusiuoju.

Nagrindėdama baudžiamąsias bylas pastebėjau, kad daugelis jų, kaip ir reikalauja statistikos mokslo dėsniai, atitinka tam tikrus šablonus, ir kelios išeina už paklaidų ribų. Pagal susidariusius šablonus reikėtų pakoreguoti baudžiamąjį kodeksą, kurio normos vienodos visiems atvejams. Šiuo metu galiojantis baudžiamasis įstatymas išskiria tik grupiškumą ir nukentėjusiosios amžių. Mano darbo esmė buvo nustatyti apklausų dėsningumus ir pagrindinius trūkumus, todėl nagrinėjau tik pilnamečių nukentėjusių moterų apklausas ir bylas. Šiose bylose pasikartojančių panašių fabulų buvo nemažai, todėl išskirsiu pagrindines grupes:

1. „Kartu gėrėme, po to jis mane pasikvietė kitur,..., o kai aš atsisakiau, sudavė man kumščiu į veidą, taip atimdamas galimybę priešintis ir...“. Panaši fabula sudaro 40 % visų tirtų bylų.
2. „Pažinojau jį kaip..., todėl susitikau..., o kai pasakiau, kad nenoriu – jis“ – 20 %
3. „Iš nugaros pribėgo nepažįstamas vyras, trenkė kažkoku daiktu man per galvą...“ - 15 %
4. „Į namus įsibrovė nepažįstamas vyras, kuris ėmė mušti...“ – 10 %.³⁰

Šios fabulos tik iliustruoja nuteistojo pavojingumą rengimosi stadijoje. Kuomet sprendžiamas klausimas dėl nuteistojo veikslių susiplanavimo, įrankių pasiruošimo, yra svarbios statistinės fabulų pradžios, tačiau norint suvokti tikrąjį pavojingumo laipsnį būtina atkreipti dėmesį į nuteistojo veiksmus nusikalstamos veikos eigoje: „... Jis netikėtai įėjo, uždarė tualetu duris ir griežtai liepė jam nesipriešinti, tada atsigulė ant grindų ir liepė nusimauti apatines kelnaites ir sėstis ant jo...“³¹ palyginkime su „tada jis vėl spyrė koja man į galvą, nuo ko lūžo mano žandikaulis, ir pargriovęs keturpėsčią ant lovos toliau žagino analiniu būdu“³². Tokį sužalojimą apima išžaginimo straipsnis ir papildomai sveikatos sutrikdymas neinkriminuojamas, todėl abu šie asmenys buvo nuteisti 3,5 metų laisvės atėmimo bausme.

Kaip jau minėjau 1.1 skyrelyje, baudžiamojo kodekso 180 straipsnyje numatyta atsakomybė pagal tai kaip kaltinamasis elgėsi darydamas nusikaltimą, tačiau tik laikantis tokios pozicijos nepavyktų skirti skirtingas bausmes šiose bylose, nors ir kaip teisingumo kriterijus to reikalautų. Šios bylos nagrinėtos skirtinguose teismuose skirtingų teisėjų, todėl reikia tikėti teisėjų nešališkumu. Tiesiog formaliai žiūrint abu asmenys kalti pagal baudžiamojo kodekso 150 straipsnio 1 dalį, todėl abiem laisvės atėmimo bausmės lygiavertės. Visai kitas klausimas – civilinis ieškinys, tačiau tai aptarsiu vėlesniame skyriuje. Taigi, koks turėtų būti sprendimas šiuo klausimu: kaip atskirti visiškai skirtingo pobūdžio veikų atlikimą. Paprastai iškilus tokiai problemai žiūrima į kitų valstybių teisės praktiką. Šiuo klausimu išsamia studiją atliko magistro baigiamajame darbe „Nusikaltimai seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui pagal LR BK ir kitų valstybių įstatymus (Lyginamasis tyrimas)“ I. Raginytė. Norėčiau išskirti kelis aspektus:

1. Vieno nusikalimo metu atliktų žaginių skaičius; {Rusijos federacijos BK}
2. Priemonės ir daiktus panaudotus atimti galimybę priešintis ir palaužti nukentėjusios valią; {Lietuvos BK 180 str., Prancūzijos BK}
3. Aukos ypatybės (liga, negalia, akivaizdų nėštumą), ne tik amžių; {Prancūzijos BK}

³⁰ Priedas Nr. 1 – bylų fabulos

³¹ Baudžiamoji byla Nr. 22-1-775-07

³² Baudžiamoji byla Nr. 10-1-30028-07

4. Nusikaltimo trukmę (nuo 10 minučių iki kelių parų);
 5. Žiaurumą, pasireiškiantį žeminimu, kankinimu, žalojimu tyčiojimusi. {Lenkijos BK}
 6. Aukos priklausomumą nuo kaltinamojo (kai sūnus žagina motiną arba darbdavys darbuotoją); {Prancūzijos BK}
 7. Pasekmes aukai (aukos savižudybė, pasikėsinimas nusižudyti) {Estijos BK}
- Žiūrint kitų valstybių praktiką galima rasti atsakymus į visus šiuos klausimus.

Kita baudžiamojo įstatymo bėda yra tai, kad tik teisėjas gali nutarti sumažinti bausmę jei asmuo teisiamas pirmą kartą ir priešingai, jei asmuo pripažintas kaltu išžaginęs ir po to metaliniu dubenėliu nužudęs moterį, pakartotinai teisiamas išžaginimo byloje. Čia reiktų prisiminti komutuojančius ir nekomutuojančius įvykius: vienas nusikaltimas išžaginimas, o kitas nužudymas slepiant išžaginimą. Vienu atveju³³ vyras, anksčiau pripažintas kaltu išžaginęs moterį, nuteisimas iki gyvos galvos už nužudymą, slepiant kitą nusikaltimą – išžaginimą, o kitu atveju³⁴ vyras nuteisiamas 4 metams 8 mėnesiams laisvės atėmimo bausme pagal 149 str. 1 d., 150 str. 1d. ir 180 str. 1d., nors vos prieš 2 metus išėjo atlikęs laisvės atėmimo bausmę už nužudymą, slepiant kitą nusikaltimą – išžaginimą. Tuo tarpu Vokietijos BPK 160 paragrafo 3 dalis įpareigoja prokurorą ištirti aplinkybes, nustatant veiksmo teisinės pasekmes³⁵; Ženevos kantono BPK 78 reikalauja, kad teismo tardytojas ištirtų įtariamojo praeitį; Ispanijos BPK 368 straipsnis nurodo ištirti įtraukto į nusikaltimą asmens savybes; Prancūzijos BPK 81 straipsnis nurodo, kad tardantysis teisėjas turi tirti asmenybe (materialinę, socialinę ir šeimyninę padėtį).

3.2. Statistinis tyrimas

Nagrinėjama imtis yra lizdinė, nes visa aibė elementų (baudžiamosios bylos) pagal tam tikrą požymį (gyvenvietę) skirstomos į klasterius. Iš visų klasterių paprastosios atsitiktinės imties būdu atrenkama dalis (7 teismai Lietuvos teismai). Į imtį traukiami visi atrinktų klasterių elementai – visos bylos. Vadinasi imtis yra tikimybinė ir remiantis jos rezultatais galima daryti išvadas apie visą elementų aibę.

Imties kokybiniai kintamieji yra:

1. Bylos straipsnio numeris ir dalis;
2. Fabulos šablonas;
3. Bylos nagrinėjimas apeliacine ar kasacine tvarka;
4. Ankstesni įtariamojo teistumai

³³ Baudžiamoji byla Nr. 23-1-832-05

³⁴ Baudžiamoji byla Nr. 23-1-1045-06

³⁵ Ancelis P. Baudžiamojo proceso išteisminis etapas: monografija – Vilnius: Saulelė, 2007. – 296 p. – ISBN 978-9955-763-01-7

5. Ryšiai sieję nukentėjusiąją ir nuteistąjį.

Imties kiekybiniai diskretieji kintamieji yra:

1. Ikiteisminio tyrimo trukmė;
2. Ikiteisminio tyrimo pareigūnų skaičius;
3. Žagintojų skaičius kiekvienoje byloje;
4. Apklausų skaičius kiekvienoje byloje;
5. Kitų ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičius kiekvienoje byloje.
6. Kiekvienos apklausos trukmė;
7. Nukentėjusiųjų amžius;
8. Kaltinamųjų amžius;
9. Amžiaus skirtumas tarp nukentėjusios ir žagintojo;

Šiame tyrime kiekybinių tolydžiųjų kintamųjų negali būti, nes visi dydžiai yra fiksuoti.

3.2.1. Imties kokybinių kintamųjų analizė

Bylos straipsnio numeris ir dalis.

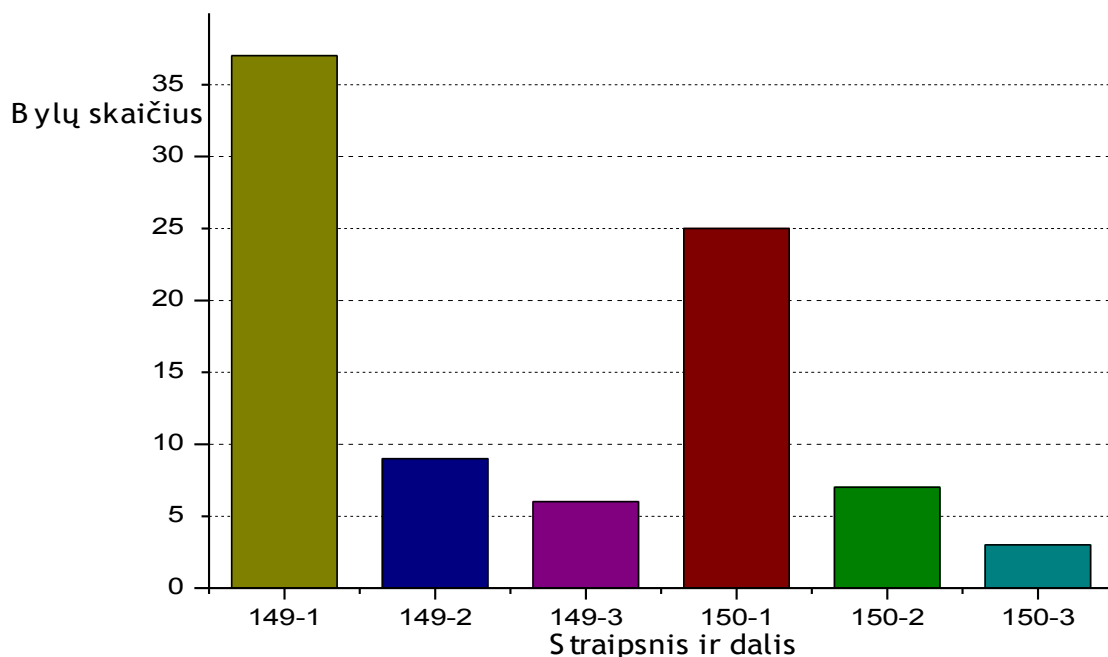
Lytinių santykiu suvokimas nusistovėjęs nuo labai senų laikų kaip intymūs santykiai tarp dviejų žmonių. Nepaisant prievartinės situacijos, šis suvokimas neišnyksta, todėl daugiau nusikaltimų padaroma vieno asmens nei grupės bendrinių. Be abejo galima galvoti, kad čia priežastis sukeista su pasekme: t.y. kai vyras yra vienas su moterimi, jis nebesugeba suvaldyti savo lytinės aistros ir ima žaginti. Nors kai peržiūrėjau konkrečias bylas, paaiškėjo, kad noras patenkinti lytinę aistrą kilo būnant tarp kitų asmenų, ir turėdamas tikslą lytiškai santykiauti su nukentėjusiaja, kaltinamasis apgaule nuvilioja auką į nuošalesnę teritoriją. Todėl net 71 % (1 lentelė) visų bylų yra tirtos pagal pirmą 149 ir 150 straipsnių dalį.

Bylos straipsnio statistinė eilutė pateikta 1.priedo 1.lentelėje. Bylos straipsnio reikšmių dažnius pateiksiu empiriniu skirstiniu:

1 lentelė. Bylos straipsnio reikšmių dažnių empirinis skirstinys, n=87

| Straipsnio numeris ir dalis | 149 str. 1d. | 149 str. 2d. | 149 str. 3d. | 150 str. 1d. | 150 str. 2d. | 150 str. 3d. |
|-----------------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| Dažnis f_n | 37 | 9 | 6 | 25 | 7 | 3 |
| Santykinis dažnis f/n | 0,425 | 0,103 | 0,069 | 0,287 | 0,080 | 0,035 |

Čia $n = 87$ yra didesnis nei bylų skaičius, dėl to, kad kai kurios bylos tiriamos pagal kelis straipsnius (paprastai išžaginimas ir seksualinis prievartavimas vyksta kartu, t.y. byla nagrinėjama pagal 149 str. ir 150 str. tas pačias dalis). Duomenis iliustruosiu histograma.



1 pav. Bylos straipsnių dalių histograma

Fabulos šablonas.

Išnagrinėjusi su bylas pastebėjau, kad bylų fabulos yra panašios. Be abejo kiekviena situacija yra labai individuali, tačiau apibendrinant galima rasti panašumų, kuriuos išskyriau į tokias fabula:

1. „Kartu gėrėme, po to jis mane pasikvietė kitur,..., o kai aš atsisakiau, sudavė man kumščiu į veidą, taip atimdamas galimybę priešintis ir...“. Panaši fabula yra 40 % visų tirtų bylų.
2. „Pažinojau jį kaip..., todėl susitikau..., o kai pasakiau, kad nenoriu – jis ...“ – 20 %
3. „Iš nugaros pribėgo nepažįstamas vyras, trenkė kažkoku daiktu man per galvą...“ - 15 %
4. „Į namus įsibrovė nepažįstamas vyras, kuris ėmė mušti...“ – 10 %.³⁶

Deja tokių įvykių prevencija praktiškai neįmanoma, nes patarus moterims nešvęsti su jokiais pažįstamais vyrais, atrodytų, kad patariame nesidžiaugti gyvenimu. Svarbiau nustatyti ne visos fabulos panašumus, o įvardinti konkrečius veiksmus, kurie turėtų kvalifikuoti nusikaltimą:

- * „Laikė uždarytą kelias valandas“ 9 bylos;
- * „Grasino šaunamuoju ginklu“ 1 byla;
- * „Grasino nešaunamuoju ginklu“ 26 bylos;
- * „Įsibrovė į namus“ 8 bylos;
- * „Sudavė smūgius ne tik rankomis“ 36 bylos;
- * „Lūžo kaulai“ 25 bylos;
- * „Žagintojas su nukentėjusiaja susijęs giminystės ryšiais“ 5 bylos.

³⁶ Priedas Nr. 1 – bylų fabulos

Magistro baigiamojo darbo išvadų 8 punkte Raginytė (2007) rekomenduoja keisti baudžiamojo kodekso nuostatas ir numatyti papildomus kvalifikuojančius požymius. Jos pasiūlymus akivaizdžiai iliustruoja šie duomenys.

Bylos nagrinėjimas apeliacine ar kasacine tvarka.

Labai sudėtinga pasakyti dėl kokių priežasčių nuteistasis ar nukentėjusioji kreipiasi į teismą apeliacine tvarka. Kadangi daugelis nuteistųjų yra teisiami ne pirmą kartą, kreipimasis apeliacine tvarka gali būti sąlygotas jų patirties.

Bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka statistinė eilutė pateikta 2 priedo 2 lentelėje. O dažnių empirinis skirstinys pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė. Bylos nagrinėjimo apeliacine ir kasacine tvarka dažnių empirinis skirstinys, n=70

| | Skundas nepaduotas | Nagrinėjimas apeliacine tvarka | Nagrinėjimas kasacine tvarka |
|-----------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------------|
| Dažnis f_n | 37 | 33 | (12) |
| Santykinis dažnis $f/n, \%$ | 52,8 | 47,1 | (17,2) |

Ši praktika, skūsti apytikriai kas antrą bylos nuosprendį, ir kas penktą skūsti dar kartą, be bendrosios statistikos, kaip dažnai skundžiamos kitos bylos, rodo labai nedaug. Tai gali būti sąlygota Lietuvoje nusistovėjusios nuomonės nepasitikėti teismais, arba advokatų noru papildomai dirbti ir užsidirbti, arba nukentėjusiųjų nusistovėjusiu moralinės žalos vertinimu 10000 arba 30000 litų, kuris nuteistajam atrodo nepagrįstas, tačiau norint vienareikšmiškai vertinti būtina remtis bendrąja statistika.

Ankstesni įtariamojo teistumai.

Analizuojant imtį susidūriau su problema, kurios de ja neturėjau galimybės išspręsti. Nuosprendžio įžanginėje dalyje teismas nurodo, kad kaltinamasis teistas pavyzdžiui 2003 metais pagal LR BK 225 str. tačiau neįvardija straipsnio pavadinimo, dėl to ne visada įmanoma vienareikšmiškai pasakyti ar straipsnio numeris nurodytas pagal 1961 metų baudžiamąjį kodeksą ar pagal 2000 metų kodeksą. Todėl ankstesnius teistumus, kurių statistinę eilutę pateikiau 3 priedo 3 lentelėje, kai kuriais atvejais galiu tik konstatuoti, bet ne jais charakterizuoti nuteistąjį.

Įdomu tai kokiais nusikaltimais (149str. ar 150str.) kaltinami tie kurie iki tol nebuvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Iš 100 kaltinamųjų 17 iki tol buvo neteisti:

- *2 iš jų kaltinami seksualiniu smurtu prieš nepilnametę dukrą;
- *1 kaltinamas analiniu būdu telefono rageliu išžaginęs 27 metais vyresnę kaimynę;
- *11 kaltinami žagine bendrininkų grupėje;

* 3 asmenys kaltinami labai panašiais žaginimo būdais, kurių fabulos – „miesto laiptuose (2 atvejai) arba miesto parke (1 atvejis), iš nugaros pribėgo nepažįstamas vyras, kuris grasindamas peiliu, liepė nusirengti ir išžagino“.

Ryšiai siejė nukentėjusiąją ir nuteistąjį.

Tarpusavio santykius galima skirstyti į tokius:

Nepažįstami – reiškia tarpusavyje prieš tai niekada nebuvo matę vienas kito;

Pažįstami – reiškia nukentėjusioji ir žagintojas prieš nusikaltimą matėsi, bendravo, bet neturėjo lytinių santykių;

Draugai – reiškia, kad prieš tai asmenys bendravo ir turėjo neprievartinių lytinių santykių;

Kaimynai – jei jų nesietų gretima gyvenamoji vieta, jie nebūtų iš viso bendravę;

Sūnūs – iš 70 bylų 2 atvejais sūnus išžagino savo motiną.

Jų dažnius pateiksiu empiriniu skirstiniu:

3 lentelė. Tarpusavio ryšių dažnių empirinis skirstinys, n=100

| Ryšys | Nepažįstami | Pažįstami | Draugai | Kaimynai | Sūnūs |
|--------------|-------------|-----------|---------|----------|-------|
| Dažnis f_n | 23 | 54 | 12 | 9 | 2 |

3.2.2. Imties kiekybinių kintamųjų analizė

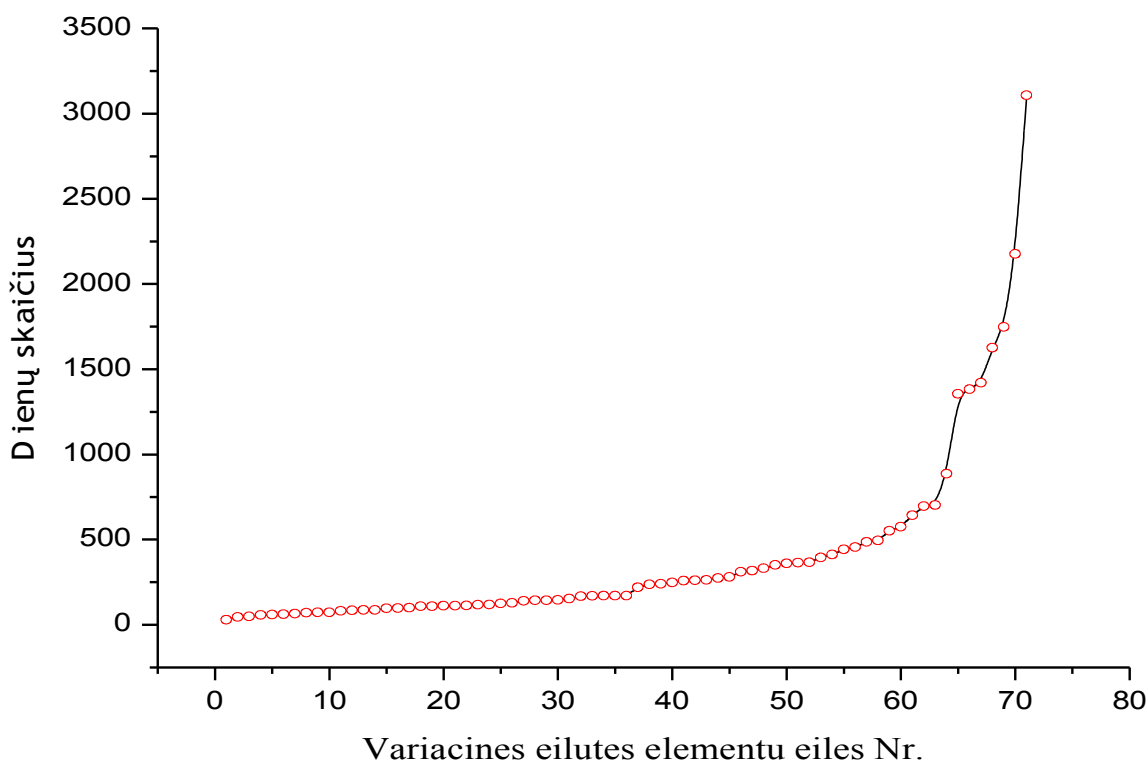
Ikiteisminio tyrimo trukmė.

Ikiteisminio tyrimo trukmė priklauso nuo daugybės faktorių: kiek yra kaltinamųjų, ir ar jie neišvykę į užsienį, ar žinomi kaltinamieji ar ne, ar nukentėjusioji gali liudyti ar ilga laiką gydos psichiatrinėje ligoninėje. Ikiteisminio tyrimo trukmės statistinė eilutė pateikta 1.priedo 1.lentelėje, o variacinė eilutė pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė Ikiteisminio tyrimo trukmės variacinė eilutė

| | | | | | | | | | |
|----------------|--------------|-----------|-----------|-----------|------------|-----------|------------|-----------|------------|
| Eil.Nr. | Dienų | 14 | 87 | 28 | 144 | 42 | 261 | 56 | 486 |
| 1 | 29 | 15 | 97 | 29 | 144 | 43 | 263 | 57 | 495 |
| 2 | 46 | 16 | 98 | 30 | 146 | 44 | 274 | 58 | 552 |
| 3 | 49 | 17 | 100 | 31 | 153 | 45 | 281 | 59 | 576 |
| 4 | 58 | 18 | 109 | 32 | 168 | 46 | 311 | 60 | 643 |
| 5 | 60 | 19 | 109 | 33 | 170 | 47 | 318 | 61 | 696 |
| 6 | 62 | 20 | 112 | 34 | 171 | 48 | 332 | 62 | 703 |
| 7 | 65 | 21 | 112 | 35 | 171 | 49 | 351 | 63 | 887 |
| 8 | 71 | 22 | 113 | 36 | 171 | 50 | 360 | 64 | 1355 |
| 9 | 73 | 23 | 118 | 37 | 220 | 51 | 365 | 65 | 1383 |
| 10 | 73 | 24 | 119 | 38 | 237 | 52 | 367 | 66 | 1421 |
| 11 | 82 | 25 | 125 | 39 | 241 | 53 | 412 | 67 | 1626 |
| 12 | 85 | 26 | 128 | 40 | 248 | 54 | 443 | 68 | 1748 |
| 13 | 87 | 27 | 140 | 41 | 259 | 55 | 456 | 69 | 2176 |

Grafinis variacinės eilutės vaizdas pateiktas 2 pav.



2 pav. Variacinės eilutės grafinis vaizdas

Grupuočių duomenų dažnius pateiksiu empiriniu skirstiniu:

5 lentelė Ikitiesminio tyrimo trukmės grupuočių elementų dažnių empirinis skirstinys, n=70

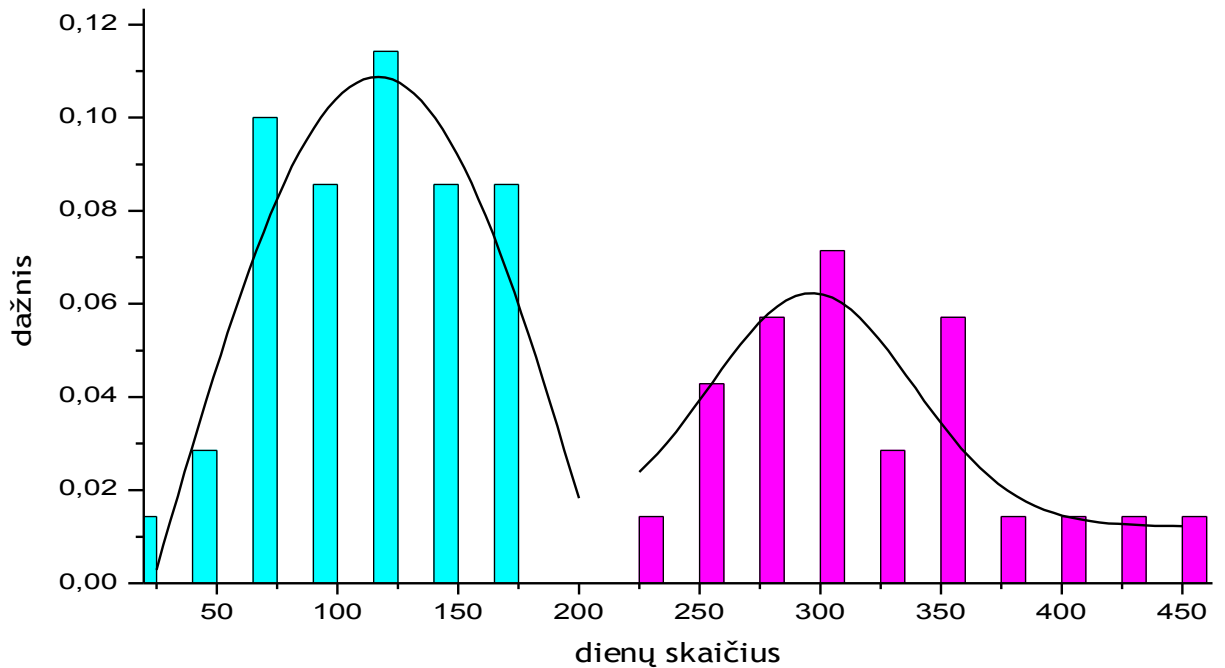
| IT trukmė | dažnis | santykinis dažnis | suminis dažnis |
|-----------|--------|-------------------|----------------|
| 25 | 1 | 0,01429 | 0,01429 |
| 50 | 2 | 0,02857 | 0,04286 |
| 75 | 7 | 0,1 | 0,14286 |
| 100 | 6 | 0,08571 | 0,22857 |
| 125 | 8 | 0,11429 | 0,34286 |
| 150 | 6 | 0,08571 | 0,42857 |
| 175 | 6 | 0,08571 | 0,51428 |
| 200 | 0 | 0 | 0,51428 |

| IT trukmė | dažnis | santykinis dažnis | suminis dažnis |
|-----------|--------|-------------------|----------------|
| 225 | 1 | 0,01429 | 0,52857 |
| 250 | 3 | 0,04286 | 0,57143 |
| 275 | 4 | 0,05714 | 0,62857 |
| 300 | 5 | 0,07143 | 0,7 |
| 325 | 2 | 0,02857 | 0,72857 |
| 350 | 4 | 0,05714 | 0,78571 |
| 375 | 1 | 0,01429 | 0,8 |

Duomenis iliustruosiu histograma 3 pav., nes priklausomai nuo to ar atliekami DNR tyrimai keičiasi trukmė. Jeigu DNR neatliekama – ikitiesminis tyrimas užtrunka iki pusės metų (171dienų), o kai atliekama, tyrimai atliekami ne greičiau nei per 220 dienų. 84 % bylų ištiriama per 450 dienų, tačiau pasitaikė atvejų, kai nukentėjusioji³⁷ arba įtariamasis buvo išvykę į užsienį, dėl to bylų tyrimas

³⁷ Byla Nr. 79-1-831-04

užtruks net iki 9 metų. Todėl grupuotų duomenų dažnių skirstinys yra dviejų nepriklausomų normaliųjų skirstinių sistema.



3 pav. Ikitiesminio tyrimo trukmės grupuotų elementų histograma ir aproksimavimas pagal normalųjį skirstinį

Ikitiesminio tyrimo pareigūnų skaičius.

Šių skaičių įvertinti vienareikšmiškai yra labai sunku kiekvienoje byloje, nes, kaip jau minėjau įvade, svarbūs visi nukentėjusiosios pokalbiai su institucijos, į kurią ji kreipiasi, darbuotojais. Čia reiktų atkreipti dėmesį, kad tik byloje Nr.10-1-696-09 buvo garso įrašo išklotinė, kurioje nukentėjusioji skambina ir viską pasakoja bendrosios pagalbos telefonu. Iš pokalbio išklotinės matyti, kad nukentėjusioji domisi kiek laiko užtruks tyrimas, ir ar žagintojas turės galimybę sužinoti nukentėjusiosios anketinius duomenis ir vėliau ją persekioti. Ji taip pat klausia patarimo, ar įmanoma tokiose bylose pasiekti teisybę ir nubausti žagintoją.

Žagintojų skaičius kiekvienoje byloje.

Žagintojų skaičiaus statistinė eilutė pateikta 1 priedo 1 lentelėje. O dažnių empirinis skirstinys pateiktas 5 lentelėje.

6 lentelė. Žagintojų skaičiaus dažnių empirinis skirstinys, n=70

| | | | | | | | |
|---------------|----|---|---|---|---|---|---|
| Žagintojų sk. | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| Dažnis f_n | 53 | 6 | 3 | 5 | 1 | 1 | 1 |

Gal būt nagrinėjant žiaurumą reiktų kiekvienu konkrečiu atveju žiūrėti ne žagintojų skaičių, o skirtumą tarp aukų skaičiaus ir žagintojų skaičiaus. Tarkime BB Nr. 20-2-076-00 dvi moteris užpuolė 6 vyrai ir ilgai mušė, o BB Nr. 24-1-725-03 trys moterys nuvažiavo švęsti pas du vyrus į namus. Šioje byloje visos trys buvo išžagintos, tačiau tik grasinant tuojau panaudoti fizinį smurtą. Tokį žiaurumo skirtumą padėtų išspręsti sąvoka „išžaginimas panaudojant apgaulę“, naudojama kitų valstybių.³⁸

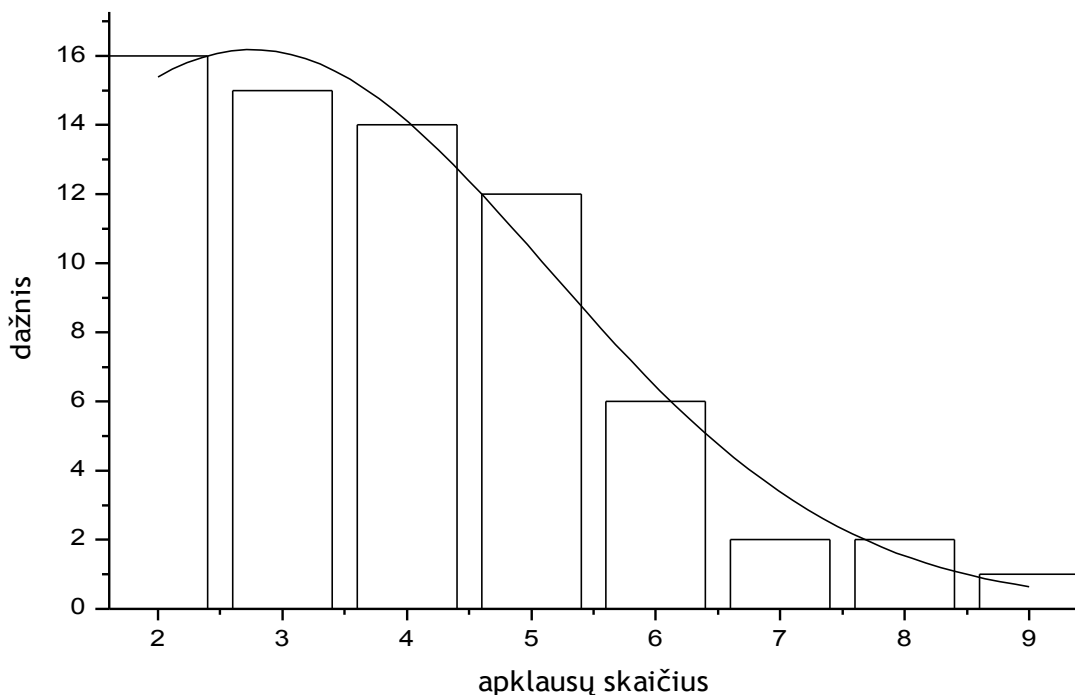
Nukentėjusios apklausų skaičius kiekvienoje byloje.

Apklausų skaičiaus statistinė eilutė pateikta 1 priedo 1 lentelėje. O dažnių empirinis skirstinys pateiktas 7 lentelėje.

7 lentelė. Apklausų skaičiaus dažnių empirinis skirstinys, n=264

| Apklausų sk. | 0 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 |
|--------------|---|---|----|----|----|----|---|---|---|---|
| Dažnis f_n | 1 | 1 | 16 | 15 | 14 | 12 | 6 | 2 | 2 | 1 |

Baudžiamojoje byloje, kurioje nėra apklausų nukentėjusioji buvo nužudyta, o byloje, kurioje yra viena apklausa – serga psichine liga. Duomenis iliustruosiu histograma ir aproksimuosiu normaliuoju skirstiniu pav.4.



4 pav. Apklausų skaičiaus dažnių histograma ir aproksimavimas pagal normalųjį skirstinį

³⁸ **Raginytė I.** Nusikaltimai seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui pagal LR BK ir kitų valstybių įstatymus (Lyginamasis tyrimas): magistro baigiamasis darbas: 01 S – Teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. – 72 p

Apklausų skaičius labai priklauso nuo bylos aplinkybių, tačiau ta nereiškia, kad byloje, kurioje atsakomybėn yra traukiami 5 asmenys būtinai ir apklausų turi būti daug. Tiesiog kiekvieną nukentėjusiosios parodymų nesutapimą su įtariamojo ar liudytojų pasakojimais tyrėjęs yra linkęs pašalinti papildoma nukentėjusiosios apklausa. Kita vertus ne visais atvejais papildoma nukentėjusiosios apklausa yra būtina. Reiktų neužmiršti, kad psichologai pataria moterims po smurto stengtis grįžti prie savo ankstesnių užsiėmimų ir dažnai to įvykio neatsiminti. Pavyzdžiui BB Nr. 24-1-114-05, kurioje atlikta 7 nukentėjusiosios apklausos, iš kurių trys truko po 10 minučių. Apklausų turinys: 1 apklausa - Aš mobiliojo ryšio telefono atpažinti negaliu, nes jo neįsidėmėjau. 2 apklausa – Pateikiu dar dvi vienkartinės servetėles, kuriomis valiausi kojas. 3 apklausa – pirmojoje apklausoje sakiau, kad antrojo mane žaginusio vyro kelnės buvo juodos ir baltas megztinis, tačiau tada buvau labai susijaudinusi ir to gerai neįsidėmėjau. Gali būti, kad jo kelnės buvo mėlynos. Tokio turinio apklausos galėtų būti pateiktos kaip tarnybiniai pranešimai to tyrėjo, kuri tiria bylą. Jų turinys galėtų būti toks – „Pranešu, kad telefonu bendrauta su nukentėjusiaja, kuri paaiškino, kad mobiliojo ryšio telefono ji iš išorinių požymių atpažinti negali.“ Vis dėl to tyrėjai nelinkę prisiimti atsakomybės už nukentėjusiosios žodžius, o lengviau kviečia jas į papildomas apklausas.

Kitų ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičius kiekvienoje byloje.

Ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičius negali būti vienareikšmiškai nusakomas, nes jis tiesiogiai susijęs su tokiais bylos aplinkybėmis, kaip įtariamųjų skaičius, įtariamojo santykiai su nukentėjusiaja ir pan. Čia reiktų nepamiršti, kad nepriklausomai nuo to koks ikiteisminio tyrimo veiksmas yra atliekamas nukentėjusioji jaučia papildomą stresą kiekvieno atėjimo į policijos įstaigą metu. Todėl reiktų stengtis nebūtinų, formalių procesinių veiksmų vengti. Bylose pastebėjau, kad neretai parodymų patikrinimo vietos protokolai neatspindi jokios naujos informacijos. Visa tai kas buvo aprašyta apklausos protokoluose ir įvykio vietos apžiūros fotolentelėse parodymų patikrinimo vietoje parodoma ranka. Pavyzdžiui BB. Nr.23-1-1045-06 atlikti du procesiniai veiksmai: įvykio vietos apžiūra ir parodymų patikrinimas vietoje. Nors tekstualiai protokolai nesutampa, tačiau jie vienas kito nepapildo. Nuotraukose tiek įvykio vietos apžiūros protokole, tiek ir parodymų patikrinimo vietos protokole matyti ta pati moteris ranka rodanti apleistą sandėlį, tam tikras vietas jame. Iš esmės žiūrint informatyvesnės yra įvykio vietos apžiūros nuotraukos, nes jos darytos po kelių valandų po įvykio ir matyti nukentėjusiosios veido sumušimai, patinimai ir nubrozdinimai. Matyti ir jos supurvinti ir suplėšyti drabužiai, ir netgi nervinga stovėseną. Tuo tarpu po kelių savaičių atlikto parodymų patikrinimo vietoje informatyvumas yra itin menkas, nes per tą laiką visi daiktiniai įkalčiai buvo paimti, o pati nukentėjusioji spėjo pagyti, todėl nuotraukose atsispindintis jos veidas yra be išorinių smurto žymių. Reiktų pastebėti, kad centralizuotai atliekami tyrimai pasižymi ir nedideliu papildomų ikiteisminio tyrimo veiksmų skaičiumi. Tai iliustruoja 8 lentelė.

8 lentelė. Kitų procesinių veiksmų skirstinys.

| | Akistata % | | Parodymų pat.% | | Parod. Atpažinti% | | Iš viso (Santykinis bylose %) | |
|----------------|------------|------------|----------------|------------|-------------------|------------|-------------------------------|------------|
| Vilnius | 2 | 13% | 9 | 60% | 1 | 7% | 12 | 80% |
| Kaunas | 11 | 30% | 18 | 48% | 6 | 16% | 35 | 94% |
| Kitur | 4 | 22% | 6 | 33% | 4 | 22% | 14 | 77% |
| Iš viso | 17 | 24% | 33 | 47% | 11 | 15% | 61 | 87% |

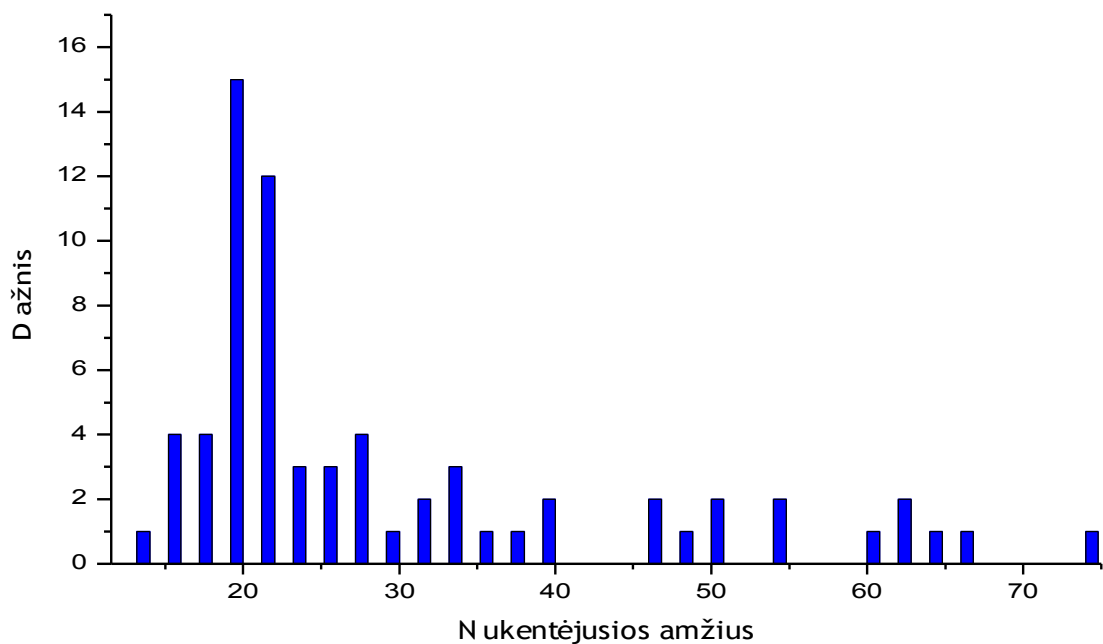
Be abejo akistata su įtariamuoju nukentėjusiajai sukelia didžiausią stresą, todėl jei būtų įmanoma išvengti šio veiksmo – nukentėjusioji jaustųsi ramiau ir teismo posėdžiuose. Turiu omenyje, kad jei nukentėjusioji susitinka su žagintoju ji jaučia diskomfortą ir nesaugumą, kurios sieja su pareigūnais. Laikui bėgant, šitas nesaugumo jausmas išugdo nepasitikėjimą sistema iš esmės, todėl ji atėjusi į teismo posėdį iš anksto nusiteikia negatyviai, ir pasąmonėje atsisako nuoširdžiai bendradarbiauti su teisėju ir dar kartą pasistengti viską prisiminti. Pastebėjau, kad tose bylose, kuriose buvo atlikta akistata ne tik nebuvo pašalinti pusių prieštaravimai, bet jų atsirado ir daugiau.

Nukentėjusiųjų amžius.

Šiuo klausimu dėmesį patraukia elgesio skirtumai priklausomai nuo nukentėjusios amžiaus tarpsnių. Visos moterys, be išimčių, kurioms daugiau nei 45 metai, pav.7, į policiją kreipėsi tik praėjus kuriam laikui po nusikalimo: nuo paros iki dviejų savaitių. Panaši situacija yra ir su labai jaunom moterim. Čia reiktų paaiškinti, kodėl 13 metų nukentėjusiąją laikau suaugusia moterim ir į statistiką įtraukiu ir jos apklausas. Daugelis teismo archyvų man pateikė visas bylas pagal 149,150 ir 118 straipsnius, todėl, peržiūrėjau keliolika bylų, kuriose nukentėjusioji nors ir nesulaukusi pilnametystės, tačiau suvokia kaltinamojo veiksmus ir jų pavojingumą. Reikia pasakyti, kad bylose, kuriose tėvas žagina dukrą grasindamas fiziniu smurtu prieš nukentėjusios motiną, užsienio praktika nurodytą papildomą kvalifikuojantį požymį³⁹, tuo tarpu šios bylos pasiekė teismą tik todėl, kad nukentėjo nepilnametė. Dėl nuolatinio psichologinio smurto ir baimės išskaudinti motiną, ar būsimo susidorojimo, šios nukentėjusios į pareigūnus kreipiasi tik po kelerių metų, kuomet įrodyti buvusią prievartą darosi dar sunkiau.

Nukentėjusiųjų amžiaus vidurkis yra 29,5 metų. Šis vidurkis negali būti vertinamas, nes pasirinkdama bylas nenagrinėjau tų, kuriose seksualinį smurtą patyrė nepilnametės.

³⁹ **Raginytė I.** Nusikaltimai seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui pagal LR BK ir kitų valstybių įstatymus (Lyginamasis tyrimas): magistro baigiamasis darbas: 01 S – Teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. – 72 p

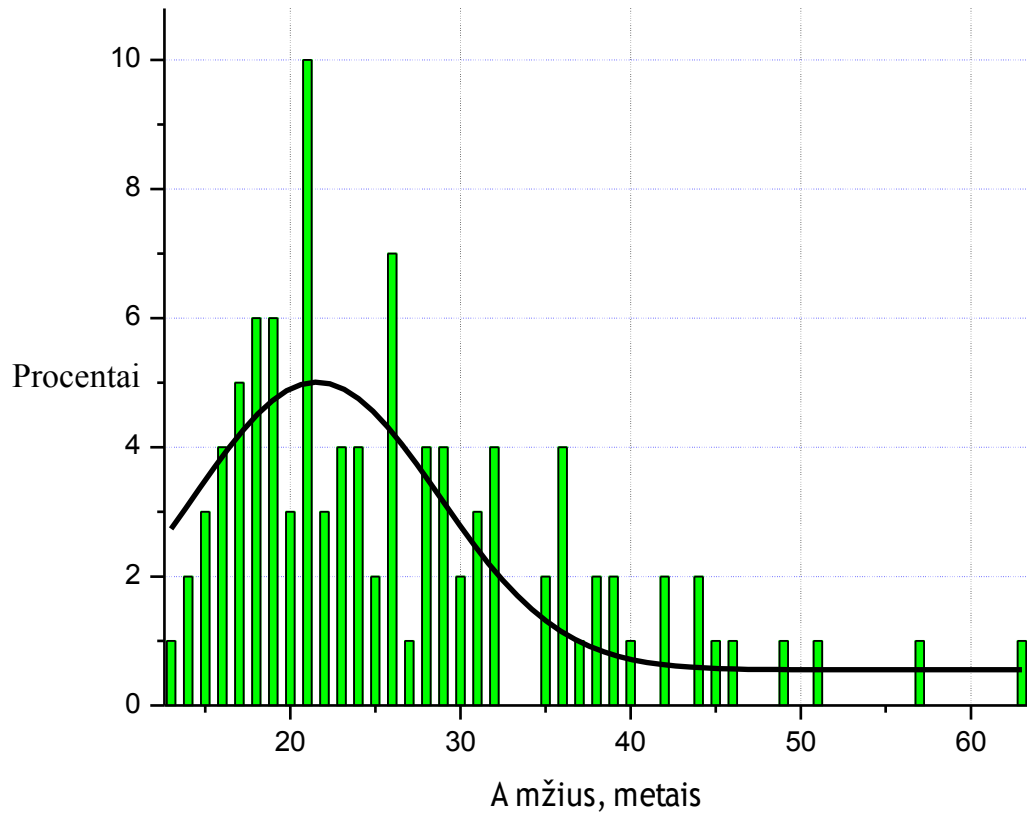


7 pav. Nukentėjusiųjų amžiaus dažnių histograma

Kaltinamųjų amžius

Kaltinamųjų amžiaus skirstinys nėra ypatingas, tik svarbu, kad patys jauniausi žagintojai yra tie, kurie dalyvavo grupiniuose žaginimuose, o šią situaciją puikiai iliustruoja byla, kur vienas asmuo, 45 metų amžiaus, nupirko alkoholinių gėrimų 13 metų mergaitei ir 14 metų berniukui, ir po to ėmė pats žaginti mergaitę, vėliau pasiūlė tai padaryti ir berniukui. Patys vyriausi žagintojai naudojami nukentėjusiosios protine negalia.⁴⁰ Šie vyrai būdami apie 60 metų amžiaus žagino 18 ir 20 metų protiškai neįgalias moteris. Kaltinamųjų amžiaus vidurkis yra 30,2 metų. Kaltinamųjų amžiaus vidurkis turėtų būti susijęs su biologiniais veiksniais sąlygojančiais vyrų potenciją. 8 paveiksle pateiksiu grupuotą dažnių histogramą ir aproksimavimą normaliuoju skirstiniu.

⁴⁰ BB Nr. 10-1-04028-04 ir BB.Nr. 10-1-30043-07



pav. Įtariamojo amžiaus grupuotų dažnių skirstinys

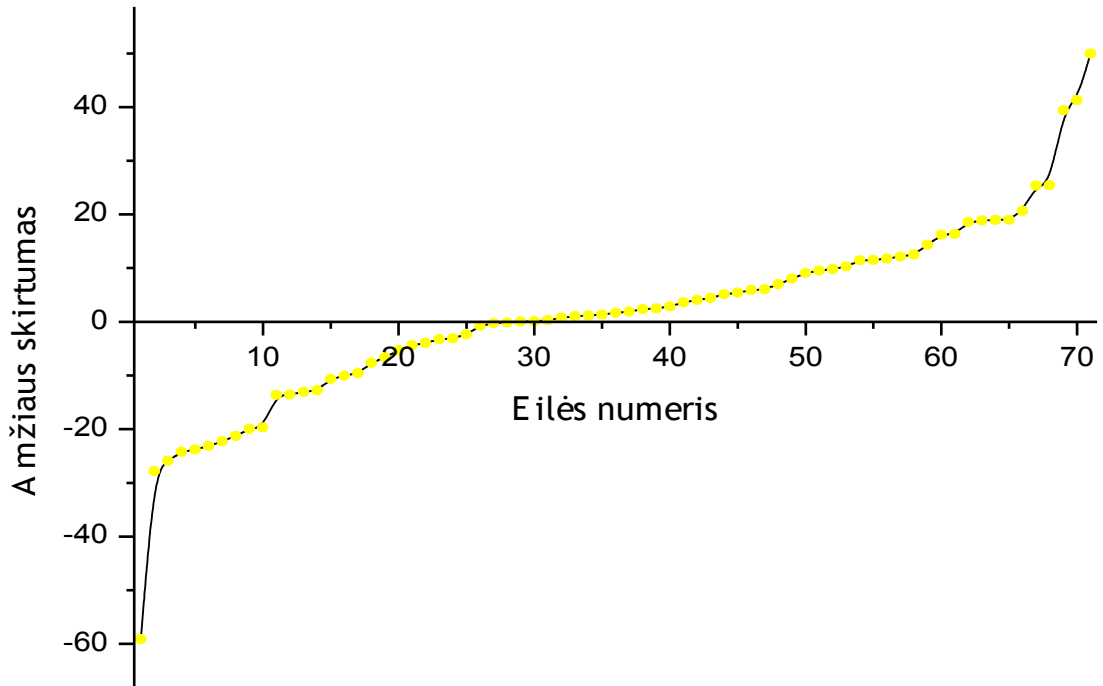
Amžiaus skirtumas tarp nukentėjusios ir žagintojo.

Kriminologiniu požiūriu yra įdomus aukos ir nusikaltėlio amžiaus skirtumas, nes tam tikrais, ribiniais, atvejais manyčiau tai reikėtų pripažinti žiaurumu:

BB Nr. 10-2-143-03 nukentėjusioji 1928 metais gimusi, o kaltinamasis 1988 metais;

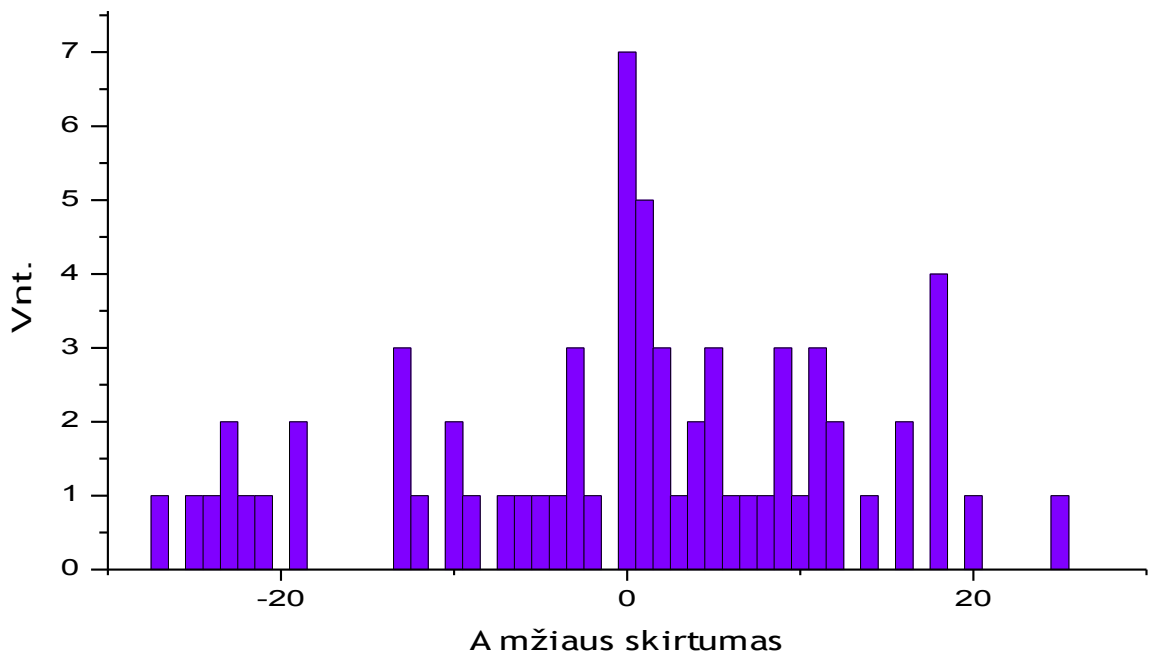
BB Nr.10-1-04028-04 nukentėjusioji 1986 metais gimusi, o kaltinamasis 1946 metais.

Nukentėjusiosios ir kaltinamojo amžių statistinė eilutė pateikta 1 priedo 1 lentelėje. O amžiaus skirtumo variacinę eilutę pavaizduosiu grafiškai 5 pav.



5 pav. Amžiaus skirtumo variacinės eilutės grafinis vaizdas

Grupuočių duomenų dažnius pateiksiu empirinio skirstinio histograma 6 pav.; grupavimo žingsnis vieneri metai:



6 pav. Amžiaus skirtumo tarp nukentėjusiosios ir kaltinamojo dažnių histograma

3.3. Lyginamoji bylų analizė

Nagrinėjant bylas pastebėjau ryškų kokybinį skirtumą tarp bylų nagrinėtų prokuratūrose, specializuotuose apskričių komisariatų padaliniuose ir rajonų komisariatuose. Iki 2003 metų visas seksualinio smurto bylas tyrė prokuratūros, vėliau ikiteisminiai tyrimai buvo pavesti policijos komisariatų tyrėjams. Visos bylos, tirtos prokurorų pasižymi nedideliu apklausų skaičiumi, ypatingai išsamiomis ir konstruktyviomis apklausomis. Vienas geriausiai iliustruojančių pavyzdžių yra byla Nr.61-2-008-02. Bylos fabula palyginus sudėtinga: Pas nukentėjusiąją į namus atėjo jos draugas J.V., su kuriuo ji turėjo lytinių santykių, po to J.V. išėjo. Po kelių minučių į namus atėjo J.V. draugas D.F. Čia reiktų charakterizuoti D.F.: gimęs 1973 metais 4 kartus teistas už išžaginimą, įvairiuose Lietuvos miestuose. D.F. pasakė nukentėjusiai, kad nori palaukti jos draugo J.V. Kai nukentėjusioji jį įsileido į namus, jis ėmė ją mušti, pririšo prie radiatoriaus ir mušdamas žagino vaginaliniu, oraliniu ir analiniu daugiau nei 4 valandas. Į nukentėjusios lytinius organus kišo įvairius daiktus: kosmetines žirkutes, vandens kaitinimo elementą, šluotos kotą, rankšluosčius ir pan. Visa tai stebėjo pusantrų metų amžiaus nukentėjusios dukra. Grįžęs namo J.V. neatrigo nukentėjusios nuo radiatoriaus, o pasinaudojęs situacija, pats lytiškai santykiavo su nukentėjusiaja. Po to kai abu vyrai nukentėjusiaja paleido, ji netrukus kreipėsi į medikus ir policiją. Praėjus parai po įvykio nukentėjusiąją apklausė prokurorė. Noriu atkreipti dėmesį, kad apklausė prokurorė moteris. Nukentėjusioji labai smulkiai nurodė visas lytinio akto detales. Apklausa užtruko 4 valandas ir 30 minučių. Papildomos apklausos vėliau atliktos dvi, po 15 minučių. Visi kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai atlikti labai kruopščiai ir detaliai. Byloje neradau nereikalingų dokumentų, tokių kaip nukentėjusios paso kopija, taip pat nėra nė vienos nukentėjusios nuotraukos.

Vilniaus mieste seksualinio smurto ikiteisminiai tyrimai priskiriami tirti apskrities vyriausiojo policijos komisariato smurtinių nusikaltimų tyrimo skyriui. Šiame skyriuje dirba 21 tyrėjas, iš jų 11 tyrė 15 bylų. Daugelis bylų tyrimų atlikti profesionaliai:

- * įdėta pagalbos telefonu fiksuoto pokalbio išklotinė,
- * pagrindinių gatvių filmavimo kameromis nusektas įtariamojo vairuojamas automobilis iki bankomato, kuriame įtariamasis pasinaudojo savo banko kortele, ir tokiu būdu išaiškinta įtariamojo tapatybė;
- * retai pasitaiko nukentėjusios asmeninės informacijos;
- * iš 15 bylų tik 3 akistatos ir 1 asmens atpažinimas.

Be abejo pasitaikė ir kitokių bylų: 10-1-3873-04 kelis kartus teistas už išžaginimus vyras užpuolė nukentėjusiąją. Po kelių valandų po priimto pareiškimo iš policijos duomenų bazės buvo gauti informacija apie nukentėjusios anketinius duomenis ir net jos šeimos narius. Po kelių dienų apklausoje nukentėjusioji nurodo, kad niekam pretenzijų nebeturi. Tada ji pati traukiama

baudžiamojon atsakomybėn už melagingų parodymų davimą, tuomet ji paaiškina, kad su ja susisieki jos užpuolikas ir jai grasino. Pradedamas ikiteisminis tyrimas dėl poveikio nukentėjusiajai. Ir galiausiai užpuolikas išteisinamas.

Marijampolės apskrityje bylų tyrimas yra palyginus greitas ir kruopštus. Šioje apskrityje daugiau nusikaltimų padaroma kaimo vietovėse, todėl naudoti naujausiai įdiegtą aparatūrą galimybės nėra. Paprastai tam tikri santykiai tarp nukentėjusios ir nusikaltėlio yra seniai nusistovėję ir kaip įprasta kaimo vietovėse visų aplinkinių puikiai žinomi. Čia dirbančių tyrėjų nereikia specialiai ruošti, nes didesnę reikšmę turi ne nukentėjusios parodymai, o liudytojų. Kaimuose žmonės daug greičiau pastebi pašalinį žmogų ir svarbu tik rasti liudininkus, kurie sutiktų liudyti.

Tuo tarpu Kaune situacija visai kitokia. Šioje apskrityje neradau profesionaliai tirtų bylų. Tyrimai pavesti komisariatams pagal aptarnaujamą teritoriją. Bylos tiriamos nespacializuotų, neturinčių patirties tyrėjų, nesugebančių įvertinti nusikaltimo subtilumo ir galimų padarinių nukentėjusiosios psichikai. Pagrindiniai tyrimo trūkumai:

*Tyrimą atlieka asmenys užimantys postinio pareigas, konkrečiais atvejais, tokie, kurių išsilavinimas vidurinis, o pareigybės aprašyme nurodytas vairuotojo darbas. Naujausi BPK pakeitimai, įteisinę įvairius procesinius veiksmus, nepradėjus ikiteisminio tyrimo, neišsprendė klausimo dėl to kokias pareigas turėtų užimti asmuo atliekantis ikiteisminio tyrimo veiksmus.

* Bylos tiriamos šališkai, nuomonę grindžiant nukentėjusios išvaizda, BB.Nr.24-1-985-06 18 puslapyje yra nukentėjusiosios paso kopija su nuotrauka. Iš 34 bylų 28 buvo nukentėjusios paso kopija, anketiniai duomenys, ankstesni teistumai ar net vaikų nuotraukos. Čia reiktų paklausti argi Temidė neakla?

* Lengvai pastebimas tiek tyrėjų, prokurorų tiek ir teisėjų šališkumas: BB Nr. 22-1-775-07 fabula palyginus paprasta – į kavinės tualetą paskui nukentėjusiąją įėjo E.D. Jis nusimovė kelnes ir atsigulė ant grindų, pasakęs „tylėk“. Tada nukentėjusioji pati nusirengė. Jis guldamas ant grindų ją suėmė už liemens ir pasisodino ant savęs. Durys nebuvo užrakintos, prie jų priėjo nukentėjusios brolis, tačiau ji pagalbos nesišaukė. Po visko ji atsistojo apsirengė ir nuėjusi prie savo staliuko šventė toliau. Kitą dieną nukentėjusioji kreipėsi į policiją dėl išžaginimo, pareikšdama 30000 civilinį ieškinį, kurį teismas patenkino visą, o kaltinamajam skyrė 5 metus kalėjimo. Priešingas, į paklaidų ribas netelpantis, bylos sprendimas priimtas BB Nr. 20-2-04-03. Prie moters einančios gatve sustojo automobilis, ją nusivežė į užmiesčio garažą kur išžagino. Bylos tyrimas užtruko 4 metus per kuriuos nukentėjusioji sukūrė šeimą ir susilaukė vaiko. Ji parašė prašymą nukelti posėdį, arba bylą nagrinėti be jos, nes dviejų mėnesių sūnus susirgo, tačiau teismas nusprendė, kad tai nėra pakankama priežastis nedalyvauti posėdyje ir skyrė jai 100 Lt baudą. Čia reiktų pasakyti, kad išnagrinėjus 70 bylų pastebėjau, kad procesinius sprendimus neatitinkančius protingumo ir teisingumo kriterijų priima Kauno miesto apylinkės prokuratūroje vienas prokuroras D.D.

3.4. Interviu su nuteistaisiais

Pravieniškių pataisos namuose susitikau su trimis nuteistaisiais, iš tų bylų kurias jau buvau išstudijavusi teismų archyvuose, todėl žinojau bylų detales ir turėjau konkrečių klausimų.

* BB.Nr.61-1-0642-06, bylos fabula jau ne kartą minėta šiame darbe: Į neužrakintą butą įėjo du vyrai, kurių vienas M.P. nuėjo į miegamąjį, kuriame miegojo namų šeimininkas ir ėmė jį mušti. Kitas vyras G.P. nuėjo į virtuvę, kur ant virtuvinio kampo sėdėjo nukentėjusioji ir spyręs jai koja į blauzdą ją pargriovė ant virtuvės grindų ir išžagino. Po kurio laiko abu pasišalino. Nukentėjusioji pirmojoje apklausoje teigia, kad ji nieko neatsimenanti, nes nuo pat parbloškimo ji neteko sąmonės, o atsipeikėjo nuoga lovoje, kur ją bandė aprengti jos vyras ir vyriesnioji dukra. Vėlesnėse apklausose nukentėjusioji teigia prisimenanti kaip atsipeikėjusi vienu metu matė kaip nuo jo atsitraukė pirmasis žagintojas G.P., o atėjęs jo bendrininkas M.P. pasakė „dabar aš“. Apytikriai po metų po įvykio nukentėjusioji liudytojo apklausote teigia, kad prisiminusi, kaip M.P.nuėjęs į vyresniosios dukters (14 metų amžiaus) kambarį ją bučiavo ir glostė jos lytinius organus.

Ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas pagal LR BK 149 str.2d. Kaltinamasis G.P., buvo nuteistas 4,2 metams laisvės atėmimo bausme, ją atliekant Pravieniškių 2 pataisos namuose atvirojoje kolonijoje. Teismo sprendimu civilinio ieškinio dalis sudaranti 6000 Lt buvo priteista ir G.P. G.P. iki tol nuteistas pilietis, turintis vidurinę išsilavinimą, susituokęs, augina 2 mažamečius vaikus. Iki tol dirbo šaltkalviu uždarojoje akcinėje bendrovėje.

Su šiuo nuteistuoju bendravau 4 val.26 min. Iš pradžių paaiškinau, kad nuo jo paaiškinimų niekas jam nepasikeis (nesutrumpės įkalinimo laikas ir jis nebus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn jei atskleistų kitus nusikaltimus). G.P. mielai sutiko papasakoti mane sudominusias bylos aplinkybes. Iš pradžių jis aktyviai priešinosi bet kokiems prisiminimams teigdamas, kad užpuolimo metu buto toks girtas, kad nieko kad tuo metu vyko neatsimena. Vis dėlto po kurio laiko, jis išdėstė įvykius iš esmės logiška seka. Iš pradžių jo mintys neturėjo loginio ryšio: ji prostitutė ↔ mes su ja buvom meilužiai ir mylėjomės anksčiau ↔ jūs tik pažiūrėkit kokio ji amžiaus, ji už mane vyresnė 25 metais, aš su tokiom senom neprasidedu. Po kurio laiko jis ėmė pasakoti įvykių seką nuo 15 valandų prieš užpuolimą. Sakė, kad jie su nukentėjusiaja gyvena tame pačiame kaime ir tos dienos rytą jis nukentėjusiąją pavežė namo, kai pamatė ją einančią nuo autobuso sustojimo. Sakė, kad tuo metu tarp jų buvo labai malonus pokalbis, kurio baigties aš nedrįstu vertinti, tačiau iš to kaip jis tai nupasakoja ir kokių momentų neatsimena galiu daryti prielaidą, kad dienos metu jie turėjo neprievartinių lytinių santykių. Sakė, kad vėlai vakare jis susitiko su savo pažįstamu M.P.dėl automobilio remonto. Tada M.P. pasakęs kad tą vakarą jam skolą žadėjęs grąžinti nukentėjusiosios vyras, ir jis važiuosiąs pas jį į namus. G.P. sutiko važiuoti kartu, žinodamas, kad važiuos pas tą pačią

moterį su kuria jis bendravo dieną. Atvažiavus pas nukentėjusiuosius į namus juos įsileido nukentėjusioji, kuri pasakė, kad vyras miegamajame, o G.P. pasikvietė į virtuvę, kur jie sėdėjo ir kalbėjo, bei gėrė degtinę. Kadangi M.P. ilgai užtruko jie ėmė bučiuotis. Vėlesnių įvykių G.P. aktyviai teigė neatsimenąs.

Į klausimą, dėl ko jo manymu nukentėjusioji teigia buvusi išžaginta – jis atsakė, kad tikriausiai jai nebuvo kaip pasiteisinti prieš vyrą, nes kai buvo abu išgėrę jie turėjo lytinį aktą ant virtuvės grindų.

Į klausimą kokių būdu nukentėjusioji patyrė galvos traumą iš kurios bėgo kraujas, jis atsakė, kad tuo metu, kai jie lytiškai santykiavo nukentėjusiosios galva atsitrenkė į virtuvinio kampo koją. Tokią įvykių versiją patvirtina ir nukentėjusiosios kraujo dėmės rastos ant G.P. marškinėlių nugarinės dalies. Nukentėjusioji šias kraujo žymes aiškina taip: G.P. marškinėlius buvo apsirengęs neteisingai – priekį atsukęs į nugarą, o žymės atsirado, tuo metu kai jį savo kruvina ranka, kuria liečiau žaizdą, stūmiau jį nuo savęs. Toks paaiškinimas atrodo logiškas, tačiau nukentėjusiajai padaryta žaizda tokioje galvos pusėje, kad jeigu ji tos pačios pusės ranka tą žaizdą palietė, tai jai būtų tekę stumti užpuoliką nuo savęs sukryžiaurus rankas, kad dėmė atsirastu toje vietoje, kur ji buvo aptikta.

* BB.Nr.79-1-0831-04 fabula yra palyginus nesudėtinga. Iš vakarėlio nuteistasis G.K. vežė nukentėjusiąją namo. Privažiavus mišką G.K.pareikalavo oralinio sekso, nukentėjusiajai atsisakius jis sudavė kelis smūgius jai į veidą ir išžagino ją ant automobilio priekinės sėdynės, t.y. turėjo su ja lytinių santykių natūraliu būdu.

Ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas pagal LR BK 149 str.1d. Kaltinamasis G.K., buvo nuteistas 5 metams laisvės atėmimo bausme, ją atliekant Pravieniškių 2 pataisos namuose atvirojoje kolonijoje. G.K.buvo teistas už vagystes pagal LR BK 178 str.1 ir 2 dalis 5 kartus, iš viso 27 epizodai. Jo išsilavinimas 8 klasės, niekur nedirbantis ir nesimokantis vyras iki tol vedęs nebuvo.

Su šiuo nuteistuoju bendravau 2 val.12 min. iš pradžių jo teiginiai buvo tik menkinantys ir žeminantys nukentėjusiąją: ji dirba prostitute, jos figūra baisi, plokščia kaip lenta, aš niekada su tokia neprasidėčiau. Po kurio laiko uždavus atitinkamus klausimus jis papasakojo versiją, kuri iš esmės atitinka tai ką liudijo nukentėjusioji, tik visą pasakojimą reikėjo tikslinti jo pasakojimą papildomais klausimais. Pavyzdžiui jis teigia, „aš tik paklausiau dėl oralinio, bet jos nemušiau, o ji iš karto ėmė klykti, o paskui apsiramino ir mes mylėjomės“. Tuomet uždaviau jam klausimą „o ką tu darei, kai ji ėmė klykti“. Atsakė, kad kumščiu kai trenkė į nosį, tačiau greitai papildė, kad jos nemušė, čia tik vieną kartą sudavė. Nukentėjusiajai nuo šio sudavimo lūžo nosies kaulas.

* BB.Nr.61-1-0642-06 įvykiai nupasakoti nukentėjusios pasižymi daugybe neįprastų momentų. Du vyrai įsibrovė į nukentėjusiosios namus, ją neapsirengusią tik su apatiniu trikotažu ją nusinešė iš daugiabučio dienos metu į automobilį, nusivežė į kaimo sodybą, kurioje buvo vieno iš

žagintojų mama ir sesuo. Sodyboje ją žagino parą laiko 4 vyrai. Nukentėjusiajai pripažintas šizoafektinis sutrikimas.

Ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas pagal LR BK 149 str. 2 d., 150 str. 2 d. Kaltinamasis A.S., buvo nuteistas 3 metams laisvės atėmimo bausme, ją atliekant Pravieniškių 2 pataisos namuose atvirojoje kolonijoje. A.S. buvo teistas už vagystę pagal LR BK 178 str.1 1 kartą. Jo išsilavinimas 9 klasės, niekur nedirbantis ir nesimokantis vyras iki tol vedęs nebuvo.

Su šiuo nuteistuoju bendravau 2 val.3 min. Jo pasakojimas buvo iš karto nuoseklus ir logiškas. Jo teigimu nukentėjusioji dažnai susitikdavo su jais ir turėjo lytinių santykių už pinigus, tačiau tą kartą vienas iš jo draugų su ja susipyko ir sumušė. Nukentėjusioji vežama namo elgėsi draugiškai, bet A.S. manymu jos motina pamačiusi sumuštą dukrą įkalbėjo kreiptis į policiją. A.S. neneigia turėjęs tuo metu su nukentėjusiaja lytinių santykių, tačiau teigia jos nemušęs.

Į klausimą kodėl labai kruvina patalynė nuteistasis A.S. teigia, kad nukentėjusiajai prasidėjo menstruacijos.

Į klausimą kaip ji buvo laikoma kambaryje per prievartą, jei už sienos buvo vieno iš nuteistųjų mama ir sesuo, atsakė, kad nukentėjusioji sodyboje buvo savo noru, ir kad tai gali įrodyti, nes davė jai savo mobilųjį telefoną paskambinti tėvams ir perspėti, kur ji yra. Telefonu nukentėjusioji niekuo tėvams nesiskundė.

3.5. Empirinis metodas

2001-07-10 d. TS prie Kauno VPK Panemunės PK buvo iškelta baudžiamoji byla⁴¹ Nr.23-1-518-01 pagal požymius nusikaltimo numatyto LB BK 272 str. 2d. Parengtinio tardymo metu nustatyta, kad 2001-07-03 apie 5 val., Kaune, xxx gatvėje 18, V.J. su kitu tardymo metu nenustatytu asmeniu sumušė ir apiplėšė D.J., gim. 1984 m., iš viso užvaldydamas jos turto už 772 lt.vertės.

2003-01-10 baudžiamoji byla buvo perduota į Kauno miesto apylinkės teismą. 2003-03-18 Kauno miesto apylinkės teisme paaiškėjus naujoms aplinkybėms buvo priimta teisėjos L.K. nutartis, prokuroro prašymu bylą gražinti tyrimui papildyti.

2004-04-01 Kauno miesto apylinkės prokuratūroje priimtas nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr.23-1-518-1, nes V.J. nepadarė veikos turinčios nusikaltimo numatyto LR BK 180 str.1d. požymių. Dėl padaryto nežymaus sveikatos sutrikdymo kreipiamasi privataus kaltinimo tvarka.

Ši informacija man buvo pateikta nutraukus ikiteisminį tyrimą. Tekste atsispindi tik valstybės institucijų veiksmai ir ta informacija, kurią kompetentingos institucijos pripažino. Tyrimą iš duomenų esančių byloje atlikau ankstesniuose skyriuose. Šiame skyriuje pateiksiu tą informaciją, kurios kituose skyriuose gauti negalėjau, nes nebendravau su nukentėjusiosiom. Suprantama, išlaikyti aukštą

⁴¹ Nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą Nr. 23-1-518-01

objektyvumo lygį pateikiant informaciją, kuri tiesiogiai liečia mane yra sudėtinga, tačiau manau, kad šie faktai yra svarbūs norint atskleisti tikrąją situaciją kaip atliekami ikiteisminiai tyrimai tokio pobūdžio byloje.

Suprantama, mano turima informacija yra daugiau nei 9 metų senumo. Todėl galima būtų manyti, kad dabartinė situacija kaip priimami pareiškimai ir koku būdu tiriamos ikiteisminio tyrimo medžiagos yra pasikeitusi, tačiau 2006 metais stebėdama nukentėjusios nuo seksualinio smurto apklausą supratau, kad tyrėjų požiūris nepasikeitė.

2000 metų vasarą nuosavas namas Kaune xxx gatvėje Nr.18 buvo panaudos pagrindais paliktas V.J. Jį kaip darbštų jaunuolį rekomendavo kaimynė. Nuo 2001 pavasario jis informavo, kad jis gyvens su sugyventine V.B. 2001 birželio mėnesio pabaigoje atvažiavau į savo namus, kurių viename kambaryje gyveno V.J.ir V.B. paatostogauti. 2001-07-02 dienos metu, kai namuose nebuvo nei V.J. nei V.B. buvo atėję man nepažįstami trys vyrai, kurie klausė savo draugo V.J. Paaiškinau, kad jo nėra namuose ir jie netrukus išėjo. 2001-07-02 pavakare pasikviečiau į svečius 6 bendramokslis (4 vyrai ir 2 moterys, kurių amžius apie 17-19 metų). V.J. ir V.B. išėjo sakydami, kad jie nenakvos namuose, o grįš tik kitą dieną. Po to kai išsiskirstė klasiokai aš susitvarkiau namus ir apie 2 val. nakties nuėjau miegoti. Tuo metu buvau palikusi pravertą langą. Prabudau, kai pastebėjau, kad kažkas įlipo per langą. Tuoj patėjau prie telefono kviesti policiją, tačiau kol atsiliepė pareigūnai man iš nugaros priėjo vienas iš mane užpuolusių vyrų ir ėmė dusinti, smaugti ir pargriovė ant grindų. Pasakyti konkrečiai kiek tuo metu buvo valandų negaliu, tik už lango buvo prieblanda. Saulė teka 4 val. 48 min. Abu asmenys buvo su kapišonais, tačiau jų veidus gerai mačiau ir pažinau juos kaip šiuose namuose gyvenantį V.J ir vieną iš trijų dienos metu atėjusių vyrų, kuris man prisistatė kaip S. Vyrai mušdami tarpusavyje kalbėjosi nedaug. Man jie vienu momentu pasakė „žinosi su kuo draugauti galima“, po tam tikro laiko pasakė „o kur pinigai“, dar vėliau V.J. pasakė kitam vyrui „davai padarom“. Pargriovė ant grindų iš pradžių mušė kumščiais ir spardė kojomis. Vėliau V.J. paėmė kambario kampe stovėjusią medinę šluotą ir jos kotu sudavė kelis smūgius į mano galvą dešiniojo smilkinio srityje, nuo ko praradau sąmonę. Kiek laiko buvau be sąmonės nežinau. Ją atgavusi pamačiau, kad V.J. spardo mano nugarą, tačiau tuo metu nebegalėjau objektyviai suvokti aplinkybių, nes tikriausiai dėl patirto šoko ir prarastos sąmonės nebejutau skausmo. Bandžiau atsiklaupus pasiekti duris ir pabėgti, tačiau V.J. tuoj pat paėmė mano galvą ir ja kelis kartus trenkė į medinį sofos kampą, nuo ko aš vėl praradau sąmonę. Atgavusi sąmonę pamačiau, kad guliu ant grindų, o V.J. su manimi atlieka lytinį aktą natūraliu būdu. V.J. rankose mačiau virtuvinį peilį. Kai pabandžiau priešintis antrasis užpuolikas S. kelis kartus spyrė koja man į galvą nuo ko vėl praradau sąmonę. Po kiek laiko atgavau sąmonę ir pamačiau, kad abu užpuolikai kitame kambaryje. Atsistočiau bėgti į lauką, kai išgirdau vieną jų sakant „S. Žiūrėk ji dar gyva ir tuo pabėgs“. Patekusi į lauką bėgau pas artimiausius kaimynus prašyti pagalbos. Netrukus kaimynė atidarė duris ir leido pakviesti policiją ir greitąją medicinos pagalbą.

Taigi pirmasis žmogum kam paaiškinau kas atsitiko buvo kaimynė vėliau apklausta ikiteisminio tyrimo medžiagoje. P.K. Iš pradžių į įvykio vietą pagal mano paaiškinimus telefonu kur ir ką skauda atvyko medikai. Jie apžiūrėję mano sužalojimus paaiškino, kad mane būtina hospitalizuoti, nes galimas vidinis kraujavimas ar galvos smegenų pažeidimai po smegenų sutrenkimo. Kiek vėliau atvyko policijos ekipažas. Jie neprisistatė, o tik pasakė, kad aš privalau jiems pateikti asmens dokumentus, ir papasakoti kas atsitiko. Dėl to man buvo liepta išlipti iš greitosios automobilio ir nueiti į namus kartu su pareigūnais. Su manim kalbėjo tik vienas iš dviejų atvykusių pareigūnų. Jam paaiškinau, kad mane užpuolė V.J., kuris pagal panaudos sutartį gyvena šiuose namuose. Jis paaiškino, kad į tokius santykius policija nesikiša, nes jei ir aš ir tas asmuo čia gyvena, vadinasi tai sugyventinių kiviščas ir jis jokių priemonių nesiims. Aš bandžiau jam paaiškinti, kad mes nesame sugyventiniai, tikslesnis apibūdinimas būtų kaimynai. Tada jis paklausė ką konkrečiai mane užpuolė asmenys padarė. Paaiškinau, kad mušė, vėliau reikalavo pinigų. Kaip daiktinius įkalčius parodžiau virtuvinį peilį su raudonos spalvos dėmėmis, asmens S. paliktus baltos spalvos sportinius batus su raudonos spalvos dėmėmis ir greta gulinčias šviesiai pilkos spalvos sportines viršutines kelnes su raudonos spalvos dėmėmis. Paaiškinau, kad šios kelnės priklauso vienam iš mane užpuolusių vyrų, o raudonos spalvos dėmės tikriausiai yra mano kraujas. Pamatęs kelnes jis pasakė „Nu tai dar pasakyk, kad tave išžagino“. Į tokius pareigūno žodžius aš atsakiau maždaug taip „o kas?“ „o koks skirtumas?“. Pareigūnas pasakė, kad jei jam teks dar prokurorą kviesti, tai į ligoninę pakliūsiu tik vakare, nes privalėsiu sulaukti prokuroro ir ekspertų ir visiems jiems smulkiai viską papasakoti ir parodyti. Be bendraujant su pareigūnu mano sveikata blogėjo, ėmiau vemti ir darėsi silpna, todėl pasakiau, kad prokuroro nelauksiu, nes jaučiuosi blogai ir su greitosios medicinos pagalbos automobiliu vyksiu į klinikas. Savo asmens dokumentų, buvusių piniginiėje neradau, todėl pareigūnas pasakė, kad dabar iš manęs jokie pareiškimo nepriims. Be to esu nepilnametė man buvo ir policija gali priimti pareiškimą tik iš mano tėvų. Todėl netrukus, užrakinus duris, buvau pristatyta į Kauno apskrities ligoninę ir hospitalizuota. Ligoninės priimamajame apie įvykių seką pasakojau keturiem medikam atskirai. Kokių sričių specialistai jie buvo pasakyti negaliu, nes nė vienas iš jų man neprisistatė. Ketvirtasis medikas ligoninės priimamajame pasakė, kad jei aš tvirtinsiu, kad mane išžagino, tai privalėsiu laiptais užlipti į 3 aukštą ginekologo apžiūrai. Dėl patirtų trumpų stuburo srityje patinus audiniam buvo užspaustas stuburo nervas dėl ko negalėjau valdyti dešinės kojos. Todėl atsisakiau ginekologo apžiūros ir sutikau, kad į ligos istoriją išžaginimas nebūtų įrašytas. 2001-07-04 į mano palatą atėjo pareigūnas prisistatęs „aš iš policijos“. Man ir mano mamai jis paaiškino, kad dabar teigti, kad buvau išžaginta netikslinga, nes prokuroras pamanys, kad aš tai papildomai išsigalvojau ir taip keičiu parodymus. Todėl man pačiai būtų geriau sakyti, kad buvau be sąmonės ir kas dar atsitiko aš nežinau. Pasitikėdama pareigūnu sutikau, kad aš negaliu duoti išsamių parodymų apie žaginimą, nes buvau be sąmonės ir tą veiksma jaučiau tik apie 30-40 sekundžių. Pasakyti ar žagino abu ar tik

vienas negaliu. Todėl pasakiau, kad kitų epizodų neatsimenu. Pareigūnas man pasakė, kad kai išėsiu iš ligoninės turiu nuvykti atlikti teismo medicinos ekspertizę. Tą dieną privačiai kreipiausi pas ginekologę, kuri mane apžiūrėjo ligoninės palatoje ir pasakė, kad plyšimų kurie vienareikšmiškai atsirado lytinio akto metu siūti nereikia, laikui bėgant jie užgis. 2001-07-06 pavakare į mano palatą atėjo V.J. sugyventinė V.B. Jis pasakė, kad neapsimesčiau ligone ir nesikreipčiau į policiją, nes priešingu atveju man gali baigtis blogai. Tokius jos žodžius supratau kaip grasinimą, todėl kitą dieną paprašiau, kad mane išrašytų iš ligoninės, nes noriu važiuoti tęsti gydymą į Vilnių, kur gyvena mama. Iš ligoninės nuvykau atlikti teismo medicinos ekspertizę, kur paklausiau ar yra prasmė po 6 parų ieškoti išžaginimo požymių – man paaiškino, kad per tokį laikotarpį išžaginimo požymiai išnyksta ir papildomai apžiūrėti nebėra prasmės.

Vilniuje gydžiausi privačiai, todėl įrašų kortelėse neliko. Po kelių savaitių man paskambino tyrėjas R.V. kuris pasakė, kad V.J. yra sulaikytas ir aš privalau atvykti į Kauną į akistatą. Telefonu tyrėjui paaiškinau, kad V.J. aš bijau, ir važiuosi į Kauną tik būdama tikra, kad jis sulaikytas ir nebus paleistas. Tyrėjas man tai garantavo. Atvykus į akistatą tyrėjas man perskaitė V.J. parodymus ir paklausė ar juos supratau, po to analogiškai perskaitė mano parodymus V.J. ir abu pasirašėme protokolą. Tyrėjo kabinete jaučiau nerimą, bet ne baime, nes buvau tikra, kad policija mane apgins. Po akistatos V.J. nuvedė į kamerą, o aš likau papildomai apklausai pas tyrėją. Sakiau tyrėjui, kad jaučiuosi žeminama, kai į mane ir užpuoliką žiūrima vienodai. Apklausos metu tyrėjas kelis kartus pabrėžė, kad nėra jokių daiktinių įkalčių, kad mane užpuolė būtent V.J., o tai, kad užpuolimo metu aš jį mačiau ir atpažinau – tai tik mano žodis prieš jo. Dėl šios priežasties prašiau kad į bylą būtų įtrauktos mūsų charakteristikos: tuo metu aš buvau 16 metų amžiaus Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto dieninio skyriaus studentė, ką tik perkelta į antrą kursą; besimokanti tik gerais ir labai gerais pažymiais, dalyvaujanti visuomeninės organizacijos veikloje; o tuo tarpu jis buvo 5 klasių išsilavinimo ir tris kartus teistas už plėšimus. Tyrėjas nesutiko tokių duomenų įtraukti į bylą motyvuodamas tuo, kad negalima teisti pagal praeitį, „o gal jis nori pasikeisti, o aš savo kaltinimais griausiu jo reputaciją. Tuo metu kai jis mane užpuolė dar nebuvo suėjęs jo lytinio paleidimo terminas. Be to paaiškinau tyrėjui, kad jei yra dar kokių nors institucijų (panašiai kaip teismo ekspertizė), į kurias privalau kreiptis Kaune, būtų gerai tai sužinoti dabar, kol V.J. yra tikrai sulaikytas ir negali man grasinti ar su manim susidoroti. Taip pat informavau, kad į ligoninę buvo atėjusi jo sugyventinė V.B., kurios man pasakytus žodžius atpasakojau tyrėjui. Tyrėjas paaiškino, kad čia ir vėl tik mano žodis prieš jos. Be abejo tokie tyrėjo paaiškinimai, kurie niekaip nefiksuoja protokoluose, nesuteikė man pasitikėjimo sistema. Išėidama iš tyrėjo kabineto papildomai perklausiau, ar galiu eiti namo, ar jis neateis iš paskos man grasinti. Tyrėjas patikino, kad dar parą laiko V.J. praleis areštinėje. Parėjusi namo ėmiau tvarkytis, o nepaėjęs 10 minučių paskui mane, rankose nešinas peiliu atėjo V.J.

Tuo metu namuose buvau su mama, ir V.J. nieko nedarė, tik atsistoję prie durų pasakė, kad ji neatsiimsime pareiškimo užmuš mus abi.

Vėliau buvau iškviesta į papildomą apklausą, po kurios mane informavo, kad tyrimas nebus tęsiamas, nes V.J. pasislėpė ir yra paieškomas, be to aš tvirtinau, kad V.J. veidą mačiau atgavusi sąmonę 30 sekundžių, tačiau ką jis tuo metu darė sakiau nežinanti. Tyrėjas sakė, kad bet kuris mano nežinojimas, neužtikrintumas dėl to ryto įvykių verčia jį kuo skubiau stabdyti bylą, nes tokia ji negali pasiekti teismo. Netrukus, išėjęs iš policijos pastato, ties Juozapavičiaus pr. 60 – tu namu pamačiau einantį V.J. Paskambinau telefonu 02 ir pasakiau, kad matau V.J., jo anketinius duomenis, ir kad jo ieško tyrėjas. Pareigūnai mane patikino, kad šiam asmeniui nėra paskelbta jokia paieška.

Tyrėjui teigiant, kad privalau pašalinti iš bylos bet kokius netikslumus, kaip rastos kelnės, kurių be abejo policija nepaėmė, ir papasakoti viską prokurorui kreipiausi Kauno miesto apylinkės prokuratūrą. Prokuroras surašė mano aprodymus ir paėmė iš manęs iki tol neplautus mano drabužius, kuriuos dėvėjau tą naktį, tačiau netrukus atsisakė perkvalifikuoti įtarimus, motyvuodamas tuo, kad šie parodymai duoti per vėlai ir pagrįsti tik mano pasakojimu.

2003 metais byla pasiekė teismą. Nenorėdama pavėluoti į teismo posėdį atvykau anksčiau. Mačiau kaip V.J. ir jo sugyventinė V.B., besilaukianti antrą kartą, išėjo iš teisėjos kabineto kartodami „gerai, supratau“. Teisėja teismo metu uždavė keletą klausimų, tačiau tai ką atsimenu iki šiol – „ar labai buvai girta, kai atėjai pas kaimynę 5 ryto?“. Šia linkme kalbėjo ir vėliau liudijusi kaimynė. Be to teisme liudijo ir V.B., kuri teigė tą visą naktį iki ryto buvusi su V.J. Teismas grąžino bylą papildyti. 2004 prokuratūra ją nutraukė (3 priede – nutarimo fotokopija).

Empirinių faktų verifikacija (duomenų teisingumo nustatymo procedūra). Duomenis patikrinsiu remdamasi statistinių duomenų rezultatais:

Fabulos šablonas. Iš pateiktų keturių šablonų ši fabula atitiktų „Į namus įsibrovė nepažįstamas vyras, kuris ėmė mušti...“ šabloną, kurio dažnis yra 10 %.

Ankstesni įtariamojo teistumai. Remiantis 2 priede pateikta lentelė dažniausiai pasitaikantys ankstesni teistumai yra už plėšimus ir vagystes.

Ryšiai siejė nukentėjusiąją ir nuteistąjį. 12,8 % bylų, kuriose santykiai tarp nukentėjusios ir užpuoliko yra kaimyniški.

Ikiteisminio tyrimo trukmė. Ikiteisminio tyrimo vidutinė trukmė yra 395 dienos o šis ikiteisminis tyrimas užtruko 540 dienų. Tyrimas buvo sustabdytas dėl to, kad įtariamasis buvo pasislėpęs nuo tardymo.

Žagintojų skaičius kiekvienoje byloje. 9 % bylų yra tokių, kuriose užpuolikų skaičius yra 2.

3.6. Internetinė apklausa

Baudžiamajame kodekse nėra numatyti tokie veiksniai kaip žagavimo trukmė, žagino sutuoktinis, sugyventinis. Iš nagrinėtų bylų matyti, kad jei žagina sutuoktinis, paprastai moteris ne iš karto kreipiasi į policiją, o ilgą laiką kenčia įvairias patyčias. Kaip traktuoti, jei vyras vieną vakarą grįžęs namo suduoda kelis smūgius žmonai už neskanią sriubą, o kitą vakarą grįžęs pasako „patenkink mane, nes bus kaip vakar“?

Norėdama sužinoti, ką masto smurtą patyrusios moterys – sudariau anoniminę anketą, ir išplatinau ją internete. Internetinėje svetainėje www.apklausos.lt sukūriau anoniminę anketą. Ši svetainė teikia specifinę paslaugą „nustatykite sukčius“, t.y. svetainė tikrina respondentų IP adresus ir radusi sutapimų apie juos praneša anketos autoriui. Autorius turi teisę šiuos atsakymus pašalinti iš imties. Suprantama internetas nėra ta vieta, kur galima būtų visiškai pasikliauti respondentais, tačiau iš įvairių 286 atsakytų anketų galima daryti tam tikrus pastebėjimus. Iš 286 anketų atmečiau tas, kuriose į paskutinį klausimą buvo atsakyta nelogiškai. 200 anketų buvo tokių, kurios į pagrindinį klausimą – ar po to kai patyrėte smurtą turėjote lytinių santykių su tuo asmeniu – buvo atsakyta teigiamai ir paskutinio klausimo eilutėje buvo parašytas logiškas sakiny. Šių 200 anketų atsakymai pateikti žemiau.

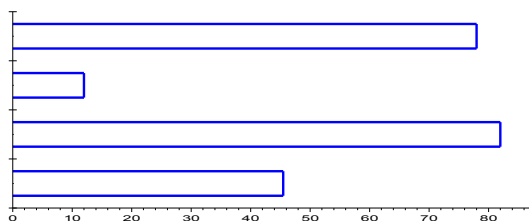
Ar patyrei

Psichologinį smurtą » 78 %;

Ekonominį smurtą » 12 %;

Fizinį smurtą » 82 %;

Seksualinį smurtą » 45,5 %.



Ar po to kai jis smurtavo

intymių santykių su juo

Taip » 100%;

Ne » 0%.

Ar gali pateisinti jo veiksmus:

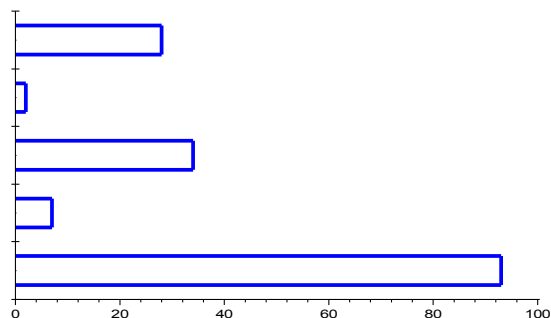
Be reikalo jį erzinau » 28 %;

Jis taip daugiau nebedarys » 2 %;

Jis buvo išgėręs » 34 %;

Jam buvo sunkus periodas » 7 %;

Negaliu ir neteisinu jo » 93,5 %.



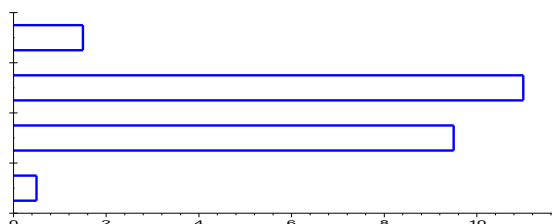
Ar kreipeisi pagalbos

Į medikus » 1,5 %;

Į psichologus » 11 %;

Į policiją » 9,5 %

Į pagalbos centrą » 0,5 %



turėjai

Ar kreiptumeisi į policiją, jei

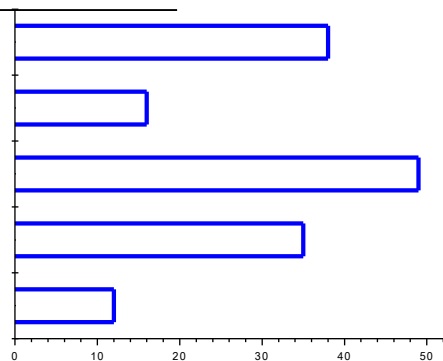
Galėtum tik pasitarti ką daryti toliau » 38 %;

Galėtum kreiptis anonimiškai » 16,5 %;

Galėtum bendrauti su moterim pareigūne⁴² » 49,5 %;

Galėtum būti tikra dėl efektyvių policijos veiksmų, po kurių Tau nereiks kentėti dar labiau » 35 %;

Kita..... » 12 %



Paskutinis klausimas buvo „Jei nesikreipėte į policiją - kodėl? (dėl bet kokio nusikaltimo). Kai kuriuos atsakymus pateikiu, (atsakymų kalba netaisyta):

- * Deja, policija nesikiša į šeimyninius barnius. Jei parašyčiau pareiškimą, tai policija iš karto jo nesuims ir jis toliau mane terorizuos. Bijau fizinio smurto o pažeminimus ir seksualinę prievartą tyliai iškenčiu.
- * kreiptis galiu tik po fakto. Policija jau nie kuo nepadės, o ir į šeimyninius barnius jie nenoriai kišasi.
- * nes bijočiau, kad rezultatas neatneš naudos ir bus tik blogiau. Juk manęs nesaugos amžinai, o tada atsiimčiau...
- * nemanau, kad ji kuo padėtų, tik likinai
- * nenorėjau kad kas apie tai žinotų
- * bijojau kad jis po to dar baisiau mane mus...
- * bijojčiau viesumo
- * tai buvo tarybiniais laikais, nebuvo tam tikrų organizacijų ir buvau dar vaikas. Į policiją nesikreipiau, nes buvo gėda, buvau VIENA
- * kreipiausi ir nusiunte mane kitur,tai ir nebedrisau.
- * Jis pats dirba policijoje
- * Nes pati buvau kalta
- * Nedristu to pasakoti atvirai
- * As nuo jo priklausau
- * Policija man niekada nepadejo,buna tik blogiau.
- * Kai kreipiausi, man pasake, kad policija niekuo padėti negali ir jie nieko nedarys
- * Nezinėjau kur kreiptis, nes kol gulėjau ligoninėj jis buvo salia, o kai pasveikau,tai policija pasake, kad cia nieko baisaus nebuvo.
- * Atrodziau taip, kad nedrisau is namu kojos iskelti.

⁴² Anoniminių anketų duomenų bazė: anketa „Should rape victims be interviewed by members of the same sex?“ URL:<http://www.helium.com/debates/132650-should-rape-victims-be-interviewed-by-members-of-the-same-sex> [žiūrėta 2010-05-09]

- * Norejau kreiptis, bet jis sake, kad tai nebepasikartos.
- * Jis mane pasivijo prie nuovados duru, o kadangi buvo uzdaryta, tai prigrasino kad daugiau ir nebejau
- * Policininkas komisariate pats buvo girtas ir mane isvare namo sakydams, kad jis niekuo čia nepadės jei vyras mano kad nusipelniau , tai taip ir turi būti.
- * Liepe ateiti nuo 8 iki 17 val, o aš pati tuo metu turiu buti darbe, tai taip ir liko.
- * Policija manim nepatikejo ir jo net neissiveze, o sake, kad jei dar juos trukdysiu, tai suims mane ir uzdarys.
- * Kai saukausi pagalbos kaimyne iskviete policija, o jie kai atvaziavo, tai vyras ju neileido o tik uzdejo muzika policija isvaziavo ir man israse 400 litu bauda uz truksuma. Nera ten pas juos ne vieno normalaus, kad galima butu prasisit pagalbos.
- * Sumusta nuejau i policija, ir ant keliu ju maldavau, kad padetu, o jie tik nustate kad buvau isgerus 0,52 ir sake kai issiblaivysiu, kad ateiciau, o kai grizau namo tai kita ryta mane su greitaja isveze. Ir va po visos policijos.
- * Policija sake, kad turiu skirtis, bet butas tai jo vardu o kur man su 2 vaikais eiti tai policija nesako.
- * Taigi policininkai irgi vyrai, ka as jiems pasakysiu, atsakymas tik vienas – tu pati prisidirbai tik nesakai ko.
- * Lietuva tai ne CSI Amerika, teismuose ir paskutines zarnas istampys
- * Kreipčausi jei butu galime anonimiškai
- * Geda, kad tik mentai gali mane uzstoti.
- * Man tai ramybės nebesugražins.

Šiuose atsakymuose atsispindi ir pagrindiniai policijos sistemos darbo trukumai. Atsakymus sisteminius iš esmės matyti, kad iki šiol pareigūnai ne visada mandagiai bendrauja, neišklauso ir nesugeba tinkamai patarti nukentėjusiems asmenims. Kita vertus matyti, kad respondentai yra nusivylę teisėsaugos sistema, ir nebesitiki jokios satisfakcijos dėl patirtos žalos.

Išvados ir siūlymai

Statistiškai dažniausiai seksualiai smurtauja anksčiau teisti už vagystes ir plėšimus; vidutiniškai 30,2 metų vyrai; nukenčia moterys bendrų išgertuvių metu; nuo asmens, su kuriuo anksčiau buvo pažįstamos, bet lytinių santykių neturėjo; Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai pradami už veikas atliktas vieno asmens.

Siūlytina informuoti visuomenę apie statistiškai dažniausiai pasitaikantį seksualinio smurto scenarijų. Paaikškinti moterims sunkias psichologines pasekmes ir pasiūlant elementarius savigynos būdus.

Statistiškai dažniausiai ikiteisminiai tyrimai užtrunka vidutiniškai 395 dienas; tyrimuose vidutiniškai atliekama 3,8 apklausos. Kas antroje byloje yra atliktas parodymų patikrinimas vietoje, ir nė vienoje byloje nėra atlikto eksperimento.

Siūlytina kriminalinės policijos tyrėjus instrukuoti apie procesinio veiksmo – eksperimento atlikimą, tokio veiksmo panaudojimo galimybes ir fiksavimą filmuojant.

1. Centralizuotai tiriamos seksualinio smurto bylos yra konstruktyvesnės jų tyrimas yra greitesnis ir efektyvesnis. Jose rečiau pasitaiko paliktų neaiškumų. Dažniau naudojamosi policijos turima pradine informacija, kuri gaunama iš filmavimo kamerų, bendrojo pagalbos telefono įrašų, policijos patrulių pirmųjų nuvykusių į įvykio vietą.

Siūlytina steigti apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų smurtinių nusikaltimų padaliniuose bei rajonų policijos komisariatuose specializuotas tyrimo grupes, kurių pareigūnai būtų papildomai instrukuojami tirti seksualinio smurto bylas.

2. Iš internetinės apklausos rezultatų matyti, kad respondentės kreiptųsi į policiją, jei galėtų tik pasitarti ką daryti toliau ir bendrauti galėtų su pareigūne moterimi.

Siūlytina sukurti įstatyminę bazę, įgalinančią policijos pareigūnus anonimiškai konsultuoti asmenis, nukentėjusius nuo tokių nusikalstamų veikų, kai už numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas. Informuoti visuomenę, kad asmenys, nukentėję nuo nusikalstamos veikos turėtų teisę kreiptis į policiją nemokamai pasikonsultuoti ar konkrečioje situacijoje jie sulauks norimo rezultato rašydami pareiškimą, prašydami pradėti ikiteisminį tyrimą.

3. Iš internetinės apklausos respondentų pasisakymų matyti, kad iki šiol pareigūnai ne visada mandagiai bendrauja, neišklauso ir nesugeba tinkamai patarti nukentėjusiems asmenims.

Siūlytina reguliariai organizuoti policijos pareigūnų mokymus. Policijos vidaus tyrimo valdybai organizuoti pareigūnų patikrinimus slapta stebint pareigūnų darbą priimant pareiškimus.

4. Viena iš nepasitenkinimo teisėsaugos sistema priežasčių yra nediferencijuotos bausmės skyrimas, nes LR BK 149 ir 150 straipsnių kvalifikuojantys požymiai yra grupiškumas ir nukentėjusiojo asmens amžius. Tuo tarpu LR BK 180 straipsnis numato ir kitus požymius. Kitų valstybių baudžiamieji įstatymai numato daugiau ir įvairesnių kvalifikuojančių požymių.

Siūlytina Lietuvos įstatymų leidėjams papildyti BK 149 ir 150 straipsnius tokiais kvalifikuojančiais požymiais: vieno nusikalimo metu atliktų žaginių skaičius; priemonės ir daiktus panaudotus atimti galimybę priešintis ir palaužti nukentėjusios valią; nusikaltimo trukmę; žiaurumą, pasireiškiantį žeminimu, kankinimu, žalojimu, tyčiojimusi; aukos priklausomumą nuo kaltinamojo; pasekmes aukai (aukos savižudybė, pasikėsinimas nusižudyti).

Literatūra

Norminiai teisės aktai

1. **Lietuvos Respublikos Konstitucija** (su pakeitimais ir papildymais iki 2006 m. birželio 1 d.) – Vilnius: Valstybės žinios, 2007. – 82p. – ISBN 978-9986-18-173-6
2. **Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas** (su pakeitimais ir papildymais iki 2010 m. gruodžio 1 d.) – Vilnius: Mūsų saulužė, 2008. – 168p. – ISBN 9955-517-02-6;
URL: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=163482
3. **Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas** (su pakeitimais ir papildymais iki 2010 m. gruodžio 1 d.) 6-oji papildyta laida. – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2005. – 336p. – ISBN 9955-557-75-3 URL: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=111555
4. **Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžagavimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“** 2004 m. gruodžio 30 d. Vilnius.
URL: http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28527
5. **Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. Nr. 1-51 įsakymas „Dėl Baudžiamojo proceso dokumentų (blankų) pavyzdžių patvirtinimo“**
URL: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=63306>
6. **Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas „Dėl valstybinės smurto prieš moteris mažinimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2009 metų plano patvirtinimo“** 2006 m. gruodžio 22 d. Nr. 1330; Vilnius
URL: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289640&p_query=&p_tr2=
7. **Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2005-2009 metų programos patvirtinimo** 2005 m. rugsėjo 26 d. Nr. 1042; Vilnius .
URL: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=262423&p_query=&p_tr2=
8. **Baudžiamojo proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje apžvalga** URL: http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=32350
9. **Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 13 d. Nr. 1-83 įsakymas „Dėl ikiteisminio tyrimo pradžios registravimo tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo“**
URL: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=63312>
10. **Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas „Dėl pranešimo apie jungtinių tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos moterims panaikinimo įgyvendinimą lietuvoje patvirtinimo“** 2004 m. lapkričio 25 d. Nr. 1497, Vilnius.
URL: <http://serveris2000/Litlex/LL.DLL?-TPraktika=1&Id=79089&Str=&Type=4&BF=1>

11. **Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija Nr.R(85)11 valstybėms narėms dėl nukentėjusiojo padėties baudžiamojoje teisėje ir procese.** 1985 m. birželio 28 d. 387-me ministrų pavaduotojų posėdis. URL: http://www.etib.lt/?s=docs_lt&item=25&lang=lt
12. **Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų santraukos: Byla Bonev prieš Bulgariją** (Pareiškimo Nr. 60018/00), Lietuvos Aukščiausiojo teismo biuletenis Teismų praktika Nr. 25. URL: http://www.lat.lt/4_tpbuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=31233

Specialioji literatūra

1. **Adler A.** Žmogaus pažinimas – Vilnius: Vaga, 2003. – 224p. – (Atviros Lietuvos knyga:ALK) ISBN 5-415-01671-6
2. **Ancelis P.** Baudžiamojo proceso ikiteisminis etapas: monografija – Vilnius: Saulelė, 2007. – 296 p. – ISBN 978-9955-763-01-7
3. **Ancelis P.** Nukentėjusiojo apklausos parengtinio tyrimo metu svarbiausi procesiniai, taktiniai, psichologiniai aspektai / Teisiniai medicininiai smurto aspektai -monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002 – p. 205-214. – ISBN 9955-442-85-9
4. **Anoniminių anketų duomenų bazė: anketa „Should rape victims be interviewed by members of the same sex?“** URL:<http://www.helium.com/debates/132650-should-rape-victims-be-interviewed-by-members-of-the-same-sex> [žiūrėta 2010-05-09]
5. **Burda R. ir kt.** Kriminalistikos taktika ir metodika, mokomasis leidinys nuotolinėms studijoms.- Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. – 172 p. – ISBN 9955-563-47-8
6. **Burda R., Kuklianskis S.** Apklausa ikiteisminio tyrimo metu (taktikos teorija ir praktika). – Mokomasis metodinis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007. – 284 p. – ISBN 978-9955-19-068-4
7. **Costanzo M.** Psychology applied to law. – Canada, 2004. – 165 p. – ISBN 0-534-36629-5
8. **Investigative interviewing (rights, research, regulation)** / edited by Williamson T. – Willan; Devon, UK, 2009. – 370 p. – ISBN 978-7-84392-124-0
9. **Jermalavičius A.** Smurto šeimoje kriminologinė charakteristika (tyrimas Alytaus mieste): magistro baigiamasis darbas: 01 S – Teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. – 75 p.
10. **Jurka R.** Liudytojas ir jo procesiniai interesai baudžiamajame procese: monografija. – Vilnius: Registrų centras, 2009. – 304 p. – ISBN 978-9955-30-047-2
11. **Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos administruojama interneto svetainė skirta moterų patyrusių smurtą šeimoje rūpimiems klausimams nagrinėti** URL: <http://www.bukstipri.lt> [žiūrėta 2010-01-09]

12. **Michailovič I.** Viktimologijos raida ir perspektyvos: mokymo priemonė. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. – 136 p. – ISBN 978-9955-30-016-8
13. **Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla** (2009 m. katalogas) ISSN: 1392-9941 ir (2010 m. katalogas) – ISSN: 2029-3666 URL: http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/list/?cat_y=2&cat_id=3
14. **Polukordienė O.K.** Psichologinės krizės ir jų įveikimas (praktinis vadovas). – Vilnius, 2003. – 51 p. – ISBN 9955-9378-7-4 URL: http://www.jppc.lt/knygos/krizes_ir_ju_iveikimas.pdf
15. **Raginytė I.** Nusikaltimai seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui pagal LR BK ir kitų valstybių įstatymus (Lyginamasis tyrimas): magistro baigiamasis darbas: 01 S – Teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. – 72 p.
16. **Rinkevičius J. ir kt.** Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso komentaras. – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003. – 672 p. [Kn.1] ir 664 p. [Kn. 2] – ISBN 9955-557-18-4
17. **Shultz L.G.** Interviewing the Sex Offender's Victim // The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science. – [Northwestern University](http://www.northwestern.edu) Vol. 50, No. 5 (Jan. - Feb., 1960), p. 448-452 URL: <http://www.jstor.org/stable/1141009>
18. **Sonne W.J.** Criminal investigation for the professional investigator. Boca Raton FL: CRC Press Taylor and Francis Group, 2006. – 165 p. – ISBN 978-0-8493-8051-8
19. **Suslavičius A., Valickas G.** Socialinė psichologija teisėtvarkos darbuotojams. – Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1999. – 186 p. ISBN9986-518-66-0
20. **Tidikis R.** Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis. Vilnius: LTU, 2003, p190-204 ISBN 9955-563-26-5.
21. **Teisiniai patarimai smurtą patyrusiai moteriai** / Dirsiienė N. – Moterų informacijos centras, 2003. – 31 p. – ISBN 9955-476-18-4
URL: http://www.lygus.lt/files_saugi/Teisiniai%20patarimai.pdf
22. **Turvey B.E., Petherick W.** Forensic victimology. Examining violent crime victims in investigative and legal contexts. Elsevier, 2009. – 564p. ISBN 978-0-12-374089-2
23. **Uscila R.** Nusikaltimų aukų socialinė ir teisinė apsauga Lietuvoje: padėties vertinimas // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004, Nr. 59(51), p. 16–25. – ISSN 1392-6195
24. **Uscila R.** Viktimologijos pagrindai (Nusikaltimų aukų socialinė ir teisinė apsauga Lietuvoje) Mokslinis – metodinis leidinys. Vilnius: Mokslo aidai, 2005. – 187 p. – ISBN 9955-591-29-3
25. **Vileikienė A.** Tu šiandien dar neverkei, kale, arba Tikroji Eglės žalčių karalienės istorija // Lietuvos rytas, 2007, birželio 30 d., URL: <http://www.lrytas.lt/-11830673041181358214-tu-%C5%A1iandien-dar-neverkei-kale-arba-tikroji-egl%C4%97s-%C5%BEal%C4%8Di%C5%B3-karalien%C4%97s-istorija.htm>

Teismų praktika

Lietuvos aukščiausiojo teismo nutartys:

Byloje Nr. 2K-98-2006

Byloje Nr. 2K-437-2006

Byloje Nr. 2K-631-2006

Byloje Nr. 2K-359-2007

Byloje Nr. 2K-411-2007

Byloje Nr. 2K-486-2007

Byloje Nr. 2K-508-2007

Byloje Nr. 2K-670-2007

Kitų Lietuvos teismų nutartys

| Eil.Nr. | BB Nr. | Vietovė |
|---------|---------------|-----------|
| 1. | 61-1-642-06 | Jonava |
| 2. | 79-1-831-04 | Prienai |
| 3. | 80-1-14-06 | Birštonas |
| 4. | 61-1-936-04 | Jonava |
| 5. | 82-1-185-07 | Raseiniai |
| 6. | 82-1-282-06 | Raseiniai |
| 7. | 23-1-446-07 | Kaunas |
| 8. | 23-1-832-05 | Kaunas |
| 9. | 23-1-753-05 | Kaunas |
| 10. | 61-1-1405-05 | Jonava |
| 11. | 61-1-6-07 | Jonava |
| 12. | 61-2-8-02 | Jonava |
| 13. | 79-1-248-06 | Prienai |
| 14. | 79-1-216-05 | Prienai |
| 15. | 79-1-563-06 | Prienai |
| 16. | 20-2-198-99 | Kaunas |
| 17. | 25-1-1593-04 | Kaunas |
| 18. | 26-1-199-06 | Kaunas |
| 19. | 24-1-1519-05 | Kaunas |
| 20. | 22-1-788-06 | Kaunas |
| 21. | 24-1-985-06 | Kaunas |
| 22. | 22-1-775-07 | Kaunas |
| 23. | 22-1-1195-06 | Kaunas |
| 24. | 20-2-19-03 | Kaunas |
| 25. | 22-1-723-06 | Kaunas |
| 26. | 20-1-591-06 | Kaunas |
| 27. | 23-1-1045-06 | Kaunas |
| 28. | 26-1-353-05 | Kaunas |
| 29. | 22-1-575-06 | Kaunas |
| 30. | 10-1-30043 | Vilnius |
| 31. | 10-1-696-09 | Vilnius |
| 32. | 10-1-30062-07 | Vilnius |
| 33. | 10-1-04028-04 | Vilnius |
| 34. | 10-1-30065-05 | Vilnius |
| 35. | 10-1-30035-07 | Vilnius |

| | | |
|-----|---------------|-----------------|
| 36. | 24-1-114-05 | Kaunas |
| 37. | 26-1-471-05 | Kaunas |
| 38. | 23-1-391-05 | Kaunas |
| 39. | 23-1-667-05 | Kaunas |
| 40. | 23-1-329-05 | Kaunas |
| 41. | 24-1-1065-03 | Kaunas |
| 42. | 22-1-978-04 | Kaunas |
| 43. | 26-1-770-04 | Kaunas |
| 44. | 20-2-122-01 | Kaunas |
| 45. | 24-1-1409-06 | Kaunas |
| 46. | 91-1-641-07 | Kauno apskritis |
| 47. | 64-2-502-03 | Marijampolė |
| 48. | 37-1-82-08 | Kazlų rūda |
| 49. | 37-1-203-06 | Kazlų rūda |
| 50. | 64-1-1157-06 | Marijampolė |
| 51. | 64-1-1273-05 | Marijampolė |
| 52. | 10-1-30028-07 | Vilnius |
| 53. | 10-1-30075-06 | Vilnius |
| 54. | 10-1-3873-04 | Vilnius |
| 55. | 10-1-30055-05 | Vilnius |
| 56. | 10-1-30034-05 | Vilnius |
| 57. | 10-1-30038-05 | Vilnius |
| 58. | 10-1-30015-06 | Vilnius |
| 59. | 10-2-143-03 | Vilnius |
| 60. | 10-1-4047-04 | Vilnius |
| 61. | 23-1-795-05 | Kaunas |
| 62. | 22-1-913-04 | Kaunas |
| 63. | 22-1-1203-05 | Kaunas |
| 64. | 20-2-4-02 | Kaunas |
| 65. | 22-1-1859-05 | Kaunas |
| 66. | 24-1-725-03 | Kaunas |
| 67. | 23-1-657-04 | Kaunas |
| 68. | 64-1-923-05 | Marijampolė |
| 69. | 64-1-839-03 | Marijampolė |
| 70. | 36-1-395-06 | Kauno apskritis |
| 71. | 61-1-642-06 | Jonava |

Jasevičiūtė D. Moterų, nukentėjusių nuo seksualinio smurto, apklausos ir ikiteisminio tyrimo organizavimo ypatumai / Teisės ir policijos veiklos magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. J. Juškevičiūtė, Konsultantas prof. habil.dr. P. Ancelis – Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2010.- 65 p.

Anotacija

Magistro baigiamajame darbe išnagrinėta moterų nukentėjusių nuo seksualinio smurto apklausos specifika, išanalizuoti ikiteisminio tyrimo organizavimo ypatumai, iškeltos nukentėjusių apklausos atlikimo problemos, pateikti siūlymai. Pirmoje dalyje pateikiama literatūros apžvalga tiriamą temą, teorinė įvairių sąvokų, terminų samprata. Analizuojami apklausos etapai: pasiruošimas, atlikimas, fiksavimas, rezultatų analizė ir įvertinimas. Antroje dalyje išanalizuoti tyrimo metodai, kuriais buvo pasinaudota gvildenant temą. Trečioje dalyje statistiškai vertinama moterų patyrusių seksualinį smurtą ikiteisminio tyrimo praktika Lietuvoje. Pateikiamas pavyzdys konkretaus ikiteisminio tyrimo, kuriame atsispindi neigiama žmogiškojo faktoriaus įtaka. Analizuojamos anoniminės anketos, skirtos moterims, patyrusioms smurtą, atsakymų duomenys.

Pagrindinės sąvokos: ikiteisminio tyrimo organizavimas, liudytojo apklausos taktika, seksualinio smurto aukos, statistinė bylų analizė.

Jasevičiūtė D. Pre-trial organizing and interviewing features of sexual violence female victims / Master's of law and police activities final work. Supervisor. assoc. prof. dr. J. Juškevičiūtė, Consultant prof. hab.dr. P. Ancelis - Kaunas: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, 2010 .- 65 p.

Anotation

Organizing of pre-trial investigation, especially interview, specific of women suffered from sexual assault has been explored in master's final work. Problems of interview performing have been raised and proposals of their solving are suggested. Literature review on the theme, theoretical concepts, notions and terms as well as stages of interview – preparation, performing, fixing, analysis and estimation of results are presented in part I. Methods of exploring theme used in this work are discussed in part II. Practice of female sexual assault victim cases is statistically estimated in part III. A specific example of pre-trial investigation reflecting the negative impact of human factors has been included here. Anonymous internet questionnaire to women who feel themselves being victims of violence was proposed and analyzing of respondent's answers are fixed.

Key words: organization of pre-trial investigation, witness survey tactics, sexual violence victims, statistical case analyzing.

Jasevičiūtė D. Moterų, nukentėjusių nuo seksualinio smurto, apklausos ir ikiteisminio tyrimo organizavimo ypatumai / Teisės ir policijos veiklos magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. J. Juškevičiūtė, Konsultantas prof. habil.dr. P. Ancelis – Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2010.- 65 p.

Santrauka

Moterims, patyrusioms seksualinį smurtą, kreipiantis į policiją tenka susidurti su sistema, neatitinkančia jų lūkesčių. Vienas pagrindinių to atspindžių yra jų apklausos, atliekamos pareigūnų neturinčių specialaus psichologinio pasirengimo. Kriminalistikos literatūroje nurodoma, kad nors įvairių proceso dalyvių apklausa skiriasi procesiniu reglamentavimu ir taktiniais būdais, tačiau pasiruošimas jai turi bendrų bruožų. Nagrinėjama tik įprastinės apklausos taktika, kurioje nėra akcentuojami tokių subtilių bylų, kaip seksualinio prievartavimo, apklausos ypatumai.

Pagrindinis šio tyrimo objektas yra baudžiamosios bylos, nagrinėtos pagal LR BK149 išžaginimo ir 150 seksualinio prievartavimo straipsnius. Tyrimo tikslas išanalizuoti baudžiamųjų bylų praktiką Lietuvoje ir pagrindines problemas susijusias su ikiteisminio tyrimo organizavimu. Tyrimas atliktas naudojantis matematinės statistikos, lyginamosios analizės, tiesioginės apklausos, empiriniu, internetinės apklausos ir teisiniu lyginamuoju metodais.

Matematinės statistikos metodu analizuojami išstudijuotų bylų tam tikri parametrai. Dažniausiai seksualiai smurtauja anksčiau teisti už vagystes ir plėšimus; vidutiniškai 30 metų amžiaus vyrai; moterys dažniausiai nukenčia bendrų išgertuvių metu; nuo asmens, su kuriuo anksčiau buvo pažįstamos, bet lytinių santykių neturėjo; ikiteisminiai tyrimai pradami už veikas atliktas vieno asmens; ikiteisminiai tyrimai užtrunka vidutiniškai 395 dienas; tyrimuose vidutiniškai atliekama 3,8 apklausos. Kas antroje byloje yra atliktas parodymų patikrinimas vietoje, ir nė vienoje byloje nėra atlikto eksperimento. Lyginamosios analizės metodu parodomi bylų tyrimo pranašumai ir trūkumai: centralizuotai tiriamos seksualinio smurto bylos yra konstruktyvesnės jų tyrimas yra spartesnis ir efektyvesnis. Tiesioginės apklausos metodu gaunama ir įvertinama papildoma informacija apie tirtas bylas. Empiriniu metodu parodoma nukentėjusiosios patirtis byloje Nr. 23-1-518-01. Internetinės apklausos metodu buvo sudaryta anoniminė anketa, kurios respondantai pateikia nukentėjusiųjų požiūrį į tam tikrus aspektus. Teisiniu lyginamuoju metodu vertinamos LB BK nuostatos 149 ir 150 straipsniuose. Jos lyginamos su LR BK 180 straipsnio nuostatomis. Dabą sudaro įvadas ir trys dėstomosios dalys ir išvados. Dėstomosios dalys yra teorinė, metodinė ir analitinė.

Jasevičiūtė D. Pre-trial organizing and interviewing features of sexual violence female victims / Master's of law and police activities final work. Supervisor. assoc. prof. dr. J. Juškevičiūtė, Consultant prof. hab.dr. P. Ancelis - Kaunas: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, 2010 .- 65 p.

Summary

Most women who come to police asking for help was forced to do many unpleasant acts. Usually first desperation is an interviewing with police officer, who rarely is qualified to communicate with a delicate victim. Tutorial tells common interviewing concepts, but delicate, such as sexual violence victims. The main object of this research is criminal cases of rape and sexual abuse articles. The aim of this study is analyzing the practice of criminal cases deal with female sexual violence in Lithuania the main problems associated with organizing of investigation. The study was carried out using various methods: method of mathematical statistics, comparative analysis, the direct questioning method, empirical method, online questioning method, the comparative legal method.

Mathematical statistical method is used to analyze the main parameters of cases. In most interesting results are such as:

- the averaged subject is previously convicted of theft and robbery, on 30.2 years old man;
- the averaged circumstances are common drinking parties ;
- the averaged victim is 29,5 years old woman, who is wearing pants but skirt;
- the averaged duration of pre-trial investigation is 395 days;

Comparative analysis of the method showed the strengths and weaknesses of cases: centralized investigated sexual abuse cases are more constructive and their analysis is faster and more efficient. Direct discussion method is obtained and evaluated additional information about the cases. Empirical method illustrates the experience of the victim by case No. 23-1-518-01. Online questioning method analyze an anonymous response form. Final work consists of an introduction and three basic parts and conclusions. Basic parts are theoretical, methodological and analytical ones.

Priedai

1 priedas. Bylų duomenys: numeris, vietovė, ikiteisminio tyrimo trukmė.

Čia :

- | | | |
|---------------------|---------------------------------|--------------------------|
| 0 – eilės numeris; | 3 – IT pradėjimo diena; | 6 – IT trukmė mėnesiais; |
| 1 – bylos numeris; | 4 – IT perdavimo teismui diena; | 7 – IT trukmė metais. |
| 2 – Tyrimo vietovė; | 5 – IT trukmė dienomis; | |

| 0 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
|----|---------------|-----------|------------|------------|------|-----|------|
| 1 | 61-1-642-06 | Jonava | 2006.06.18 | 2008.01.24 | 576 | 19 | 1,6 |
| 2 | 79-1-831-04 | Prienai | 2004.12.26 | 2008.10.01 | 1355 | 45 | 3,76 |
| 3 | 80-1-14-06 | Birstonas | 2006.03.02 | 2008.08.19 | 887 | 30 | 2,46 |
| 4 | 61-1-936-04 | Jonava | 2004.07.07 | 2004.11.15 | 128 | 4,3 | 0,36 |
| 5 | 82-1-185-07 | Raseiniai | 2007.05.03 | 2007.10.24 | 171 | 5,7 | 0,48 |
| 6 | 82-1-282-06 | Raseiniai | 2006.06.24 | 2006.10.16 | 112 | 3,7 | 0,31 |
| 7 | 23-1-446-07 | Kaunas | 2007.05.24 | 2007.09.13 | 109 | 3,6 | 0,3 |
| 8 | 23-1-832-05 | Kaunas | 2005.09.02 | 2006.11.25 | 443 | 15 | 1,23 |
| 9 | 23-1-753-05 | Kaunas | 2005.05.30 | 2006.05.30 | 360 | 12 | 1 |
| 10 | 61-1-1405-05 | Jonava | 2005.10.28 | 2006.07.19 | 261 | 8,7 | 0,73 |
| 11 | 61-1-6-07 | Jonava | 2007.01.02 | 2007.04.24 | 112 | 3,7 | 0,31 |
| 12 | 61-2-8-02 | Jonava | 2002.01.22 | 2006.07.28 | 1626 | 54 | 4,52 |
| 13 | 79-1-248-06 | Prienai | 2006.05.15 | 2006.07.28 | 73 | 2,4 | 0,2 |
| 14 | 79-1-216-05 | Prienai | 2000.01.01 | 2008.08.18 | 3107 | 104 | 8,63 |
| 15 | 79-1-563-06 | Prienai | 2006.10.14 | 2007.04.05 | 171 | 5,7 | 0,48 |
| 16 | 20-2-198-99 | Kaunas | 1999.12.27 | 2006.01.13 | 2176 | 73 | 6,04 |
| 17 | 25-1-1593-04 | Kaunas | 2004.12.20 | 2005.11.08 | 318 | 11 | 0,88 |
| 18 | 26-1-199-06 | Kaunas | 2006.01.30 | 2006.04.25 | 85 | 2,8 | 0,24 |
| 19 | 24-1-1519-05 | Kaunas | 2005.09.02 | 2006.05.10 | 248 | 8,3 | 0,69 |
| 20 | 22-1-788-06 | Kaunas | 2006.06.18 | 2006.11.14 | 146 | 4,9 | 0,41 |
| 21 | 24-1-985-06 | Kaunas | 2006.07.10 | 2006.10.18 | 98 | 3,3 | 0,27 |
| 22 | 22-1-775-07 | Kaunas | 2007.06.16 | 2007.10.05 | 109 | 3,6 | 0,3 |
| 23 | 22-1-1195-06 | Kaunas | 2006.09.25 | 2007.06.29 | 274 | 9,1 | 0,76 |
| 24 | 20-2-19-03 | Kaunas | 2003.03.26 | 2007.03.07 | 1421 | 47 | 3,95 |
| 25 | 22-1-723-06 | Kaunas | 2006.06.05 | 2006.07.04 | 29 | 1 | 0,08 |
| 26 | 20-1-591-06 | Kaunas | 2006.05.16 | 2008.02.29 | 643 | 21 | 1,79 |
| 27 | 23-1-1045-06 | Kaunas | 2006.11.18 | 2007.03.16 | 118 | 3,9 | 0,33 |
| 28 | 26-1-353-05 | Kaunas | 2005.02.16 | 2006.05.22 | 456 | 15 | 1,27 |
| 29 | 22-1-575-06 | Kaunas | 2006.05.06 | 2006.06.25 | 49 | 1,6 | 0,14 |
| 30 | 10-1-30043 | Vilnius | 2007.05.07 | 2008.09.22 | 495 | 17 | 1,38 |
| 31 | 10-1-696-09 | Vilnius | 2009.04.04 | 2009.07.14 | 100 | 3,3 | 0,28 |
| 32 | 10-1-30062-07 | Vilnius | 2007.06.18 | 2008.03.07 | 259 | 8,6 | 0,72 |
| 33 | 10-1-04028-04 | Vilnius | 2004.11.22 | 2006.03.28 | 486 | 16 | 1,35 |
| 34 | 10-1-30065-05 | Vilnius | 2005.07.28 | 2006.08.03 | 365 | 12 | 1,01 |
| 35 | 10-1-30035-07 | Vilnius | 2007.04.21 | 2007.06.26 | 65 | 2,2 | 0,18 |
| 36 | 24-1-114-05 | Kaunas | 2005.01.20 | 2005.07.08 | 168 | 5,6 | 0,47 |
| 37 | 26-1-471-05 | Kaunas | 2005.03.02 | 2005.05.04 | 62 | 2,1 | 0,17 |
| 38 | 23-1-391-05 | Kaunas | 2005.05.02 | 2005.07.15 | 73 | 2,4 | 0,2 |
| 39 | 23-1-667-05 | Kaunas | 2005.07.14 | 2005.10.11 | 87 | 2,9 | 0,24 |

| | | | | | | | |
|----|---|---|----|---|------------------------------|-----------------|-------------|
| 6 | 4 | 1 | 2 | 1 | 151-1 | | |
| 7 | 3 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1 | | |
| 8 | 5 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 9 | 5 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1 | | |
| 10 | 5 | 1 | 4 | 3 | 149-2; 150-2; 165-1 | | |
| 11 | 4 | 1 | 3 | 1 | 149-3 | | |
| 12 | 3 | 1 | 3 | 1 | 149-2, 150-2 | | |
| 13 | 4 | 1 | 2 | 1 | 149-3 | | |
| 14 | 3 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 15 | 4 | 1 | 3 | 2 | 149-3 | | |
| 16 | 8 | 2 | 14 | 6 | 149-2; 150-2 | | |
| 17 | 0 | 1 | 2 | 1 | 150-1; 286 | | |
| 18 | 4 | 1 | 2 | 1 | 150-1;286 | | |
| 19 | 5 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 180-1. | | |
| 20 | 5 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1; 180-1 | | |
| 21 | 4 | 1 | 2 | 1 | 150-1 | | |
| 22 | 3 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | * | 2k-397/2008 |
| 23 | 4 | 1 | 5 | 4 | 150-1; 284-1; 180-14; 302-2. | * | |
| 24 | 3 | 1 | 4 | 3 | 150-2 | * | |
| 25 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1 | | |
| 26 | 6 | 1 | 2 | 1 | 150-1 | | |
| 27 | 4 | 1 | 2 | 1 | 149-1;150-1;180-1. | * | |
| 28 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 29 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 30 | 5 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 31 | 2 | 1 | 2 | 1 | 150-1 | * | |
| 32 | 4 | 1 | 3 | 1 | 149-1 | 1A-598 | |
| 33 | 5 | 1 | 2 | 3 | 150-1 | 1A-831/06 | |
| 34 | 5 | 1 | 2 | 1 | 149-1;180-1 | * | 2K-89/2008 |
| 35 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | 1A-1139 | 2K-389/2008 |
| 36 | 7 | 1 | 8 | 7 | 149-2; 150-2 | | |
| 37 | 3 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 38 | 4 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1; 180-1 | 1A-105-120/06 | |
| 39 | 2 | 1 | 3 | 1 | 150-1; 284-1 | | |
| 40 | 3 | 1 | 6 | 1 | 149-1; 138-1. | 1A-128-397/2006 | |
| 41 | 4 | 1 | 5 | 4 | 150-1; 180-1 | 1A-163/04 | |
| 42 | 3 | 1 | 2 | 1 | 150-1; 180-2; 214-1. | 1A-124-48/05 | |
| 43 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1 | | |
| 44 | 3 | 1 | 6 | 5 | 118-1; 116-1 | 1A-331/03 | 2K-629/03 |
| 45 | 2 | 1 | 3 | 1 | 149-4; 150-3; 150-4; 309-4 | * | 2K-118/2009 |
| 46 | 6 | 1 | 4 | 1 | 129-2-(6;11puntoi) 149-1; | | |
| 47 | 7 | 1 | 5 | 4 | 149-3 | | |
| 48 | 4 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | 1A-227-348/09 | |
| 49 | 3 | 1 | 4 | 1 | 149-1 | 1A-469-347/2007 | |
| 50 | 2 | 1 | 2 | 1 | 150-1 | 1A-220-383 | 2K-548/2006 |
| 51 | 3 | 1 | 4 | 1 | 149-1 | | |
| 52 | 3 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1; 180-1; 233-1. | | |
| 53 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | 1A-295/2008 | |
| 54 | 6 | 1 | 12 | 2 | 149-1; 233-1 | * | 2K-503/2007 |
| 55 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1 | | |

| | | | | | | | |
|----|---|---|---|---|---------------------|---------------|-------------|
| 56 | 5 | 1 | 2 | 1 | 138-1; 149-1 | 1A-506/2007 | 2K-107/2007 |
| 57 | 6 | 2 | 3 | 1 | 149-1; 150-1 | 1A-1149 | |
| 58 | 3 | 1 | 5 | 4 | 149-1 | 1A-135/08 | 2K-696/2007 |
| 59 | 1 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | | |
| 60 | 2 | 1 | 2 | 1 | 150-1 | 1A-657 | 2K-19/2006 |
| 61 | 3 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 135-1; 178-1 | | |
| 62 | 4 | 3 | 4 | 1 | 149-1; 150-3 | | |
| 63 | 2 | 1 | 5 | 1 | 149-1 | | |
| 64 | 6 | 1 | 3 | 2 | 149-2; 284-2 | 1A-801-290/06 | |
| 65 | 2 | 1 | 2 | 1 | 150-1; 180-1 | 1A-616-383/06 | |
| 66 | 9 | 3 | 5 | 2 | 149-2; 150-2 | 1A-215-317/06 | 1A-23/2005 |
| 67 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-1 | Ap-92/05 | |
| 68 | 2 | 1 | 2 | 1 | 149-3 | | |
| 69 | 3 | 1 | 2 | 1 | 150-1; 178-2 | * | 2K-616/04 |
| 70 | 4 | 1 | 2 | 1 | 149-1; 150-1 | 1AS-523/07 | |

3 priedas. Bylų duomenys: trumpa fabula.

| eil.nr. | fabula |
|---------|--|
| 1 | I būta per neužrakintas duris įsiveržę 2 vyrai ir ją rado virtuvėje, vyrą sumušę lovoje, o vieną dukrą tvirkino lovoje |
| 2 | Iš vakarėlio vežė automobiliu namo ir parvežė tik 6 ryto nuo 00.20 val. Jo mašinoj rasta jos grandinėle. val. iki 8 ryto. Kukent. – šizoafektinis sutrik. |
| 3 | I būta įėjo 2 draugai, nusinešę ja neapsirengusia I masina ir nusivežę I draugo namus, kur dar buvo to draugo mama ir sesuo. Žagino nuo 14 |
| 4 | dvi drauges buvo bare, iš ten su 3 berniukais nuvažiavo I mišką. Panašu, kad draugiu susipykta ir viena užsiundę ant kitos už 60 Lt. |
| 5 | mergaite bijojo mamos sugyventinio ir todėl daugiau nei metus su juo miegojo. |
| 6 | dviratininkę važiuojančia namo sustabdė ir po neilgo pokalbio pareikalavo akto. Ji truputi priešinosi, bet rimtu sužalojimų nebuvo. Aktas įvyko |
| 7 | Kartu gėrė pas draugus bute po to kartu išėjo ir jis laiptinėje ją ėmė žaginti ir praeiviai išgelbėjo. tik tarp šlaunų , truko apie 15-20 SEK. |
| 8 | Vaišvydavos miške, kol ji stovėjo stotelėje prie jos pribėgo nepažįstamas vyras ir nusitempė ja gilyn i mišką, kur labai sumušė ir išžagino. |
| 9 | Sodo namelyje atėjo kaimynai ir pasiūlė apžiūrėti šaldytuvą, kurį galima būtų nusipirkti, o ten ja pagavo. |
| 10 | per langą naktį įlipo 3 vyrai, o neigalios moteriškės sūnus pabėgo per galines duris |
| 11 | po naujųjų sutikimo visi vaikščiojo ir draugas nusivedė I šoną - I sudegusio namo rusi |
| 12 | Ji permiegojo su meilužiu, po to I būta atėjo meilužio draugas Dainius, kuris ja nuskuto, kišo įvairius daiktus, prirakino prie radiatoriaus, ir t.t.3,5 val. |
| 13 | Tėvo draugas liko sodyboje su nukentėjusią vienas, kol tėvas buvo parduotuvėje. |
| 14 | sujungė 15 epizodu. Po sugertuvių abu parėjo namo ir namuose jis ėmė ja mušti, kai ji atsisakė. |
| 15 | suaugęs žmogus nugirdė berniuką ir mergaitę. Iš pradžių kaltino nugirdymu ir grupiniu žaginiu - po to apsigalvojo, paliko tik nepilnam. žaginimą |
| 16 | Šventė Kalėdas su drauge bendrabučio kambaryje. Ja žagino bent 5 iš 8 ten buvusiu, o draugei nustatytas aklumas, pradurtas plautis ir |
| 17 | girtas sugyventinis grįžo namo ir.. |
| 18 | Ėjo moteris namo iš darbo. Apie 17 val. stotelėje plente prie jos prie jos nepažįstamas vyras ir pareikalavo oralinio. Ji išbėgo i važiuojamąją dalį, kur sustojo automobiliai ir ja |

| | |
|----|--|
| | išgelbėjo. |
| 19 | Kartu gere paskui jis pasivedė ja namo ir išžagino. Tik ji nieko neatsimena. |
| 20 | Ji ėjo per parka, kur jai iš nugaros pribėgo nepažįstamas vyras ir išžagino. |
| 21 | Kaimynas diena šventė moteriškės gimtadieni, o po to naktį atėjo pas ją ir analiniu būdu išžagino. |
| 22 | Kavinės tualete ja pagavo kitas kavines lankytojas ir liepė sėstis ant jos. |
| 23 | Šv. Gertrūdos gatvėje einančia mergina pagavo iš paskos ėję vyrai ir nusitempė į apleistą namą po laiptais ir ten ją pralaikė visą parą. |
| 24 | Draugės sugyventinis su dviem draugais įsisodino ją į automobilį ir nusivežė į Rokus, kur grasindami šaunamuoju ginklu ja išžagtino visi paeiliui. |
| 25 | Įlipo moteris į autobusą, o ten jau sėdėjo vyras, kuris ėmė prie jos kabinėtis ir jie nuvažiavo iki galinės stotelės, kur jis ją išžagino |
| 26 | Kartu gere paskui jis vežė ja namo ir nuvežė prie Nemuno apžvalgos kur liepė jai liesti jo organą. |
| 27 | Iš bendro vakarėlio išėjo abu kartu ir už poros gatvių nusitempė ją į apleistą sandėlį ir ten išžagino. |
| 28 | Susipažino psichiatrinėje ligoninėje, kur abu gydėsi. Po kelių mėnesių susitiko kavinėje, iš kur nuėjo namo ir ten jis ėmė ją mušti ir prievartauti. |
| 29 | Sūnus girtas būdamas ėmė mušti ir žaginti savo girtą motiną. |
| 30 | Išprotėjęs anūkė negrižo namo naktį ir nelabai gali paaiškinti kas atsitiko. |
| 31 | Prie Kalvarių g. sustojo taksi ir pakvietė sėsti į vidų, kur privažiavus iki namu pareikalavo oralinio sekso. |
| 32 | Draugas gere stotelėje su "Nerijum", ji priėjo, Nerijus ja pakvietė kai ko parodyti i krūmus, ir išžagino, o draugas nuėjo namo. |
| 33 | Mokyklinio autobuso vairuotojas tvirkino neįgalią mergaitę |
| 34 | Atėjo į namus dujinės viryklės meistras, kuris ja išžagino. |
| 35 | Iš nugaros parke pribėgo vyras sudavė per galvą ir pabandė žaginti. |
| 36 | Nusivedė ja i darželio teritorija ir 7 asmenys žagino 10-15 kartų natūraliu būdu ir 10-15 kartų kitais būdais. |
| 37 | Ji dirba vaizdajuosčių nuomoje ir draugauja su savininko sūnum. Viena vakarą po darbo savininkas liko parduotuvėje, ja sumušė ir išžagino. |
| 38 | Ėjo moteris namo iš darbo pro Geležinkelio tilto apačią. Ja iš nugaros pribėgo ir pagavo nepažįstamas vyras. |
| 39 | Viaduko laiptuose ja pagavo iš nugaros ir pargriovė, praeivis išgelbėjo. |
| 40 | Gėrė kartu bute pas draugus, kur vienas iš sugėrovų ją nuvedė į kitą kambarį ir išžagino, sumušė, lūžo raktikaulis, ir pagrobė MRT |
| 41 | Laiptuose prie Raudondvario pl. ja pagavo iš nugaros ir pargriovė keturi paaugliai. |
| 42 | Laiptuose prie Vytauto per. ja pagavo iš nugaros ir grasino peiliu. |
| 43 | Į namus įsibrovė nepažįstamas žmogus ir išžagino |
| 44 | Prie parduotuvės sustojo masina ir ją įsisodino. Parsivežė namo ir 5 ja žagino |
| 45 | Trejus metus patėvis prievartavo podukra. |
| 46 | NUZUDYMAS. Trys moterys ir vyras gere. Viena moterį nusivedė atokiau ir užmušė. Kitos tada pabėgo |
| 47 | Keturiese nusivežė į sodyba, kur visi paeiliui. |
| 48 | Pavogė šunį ir MRT, rytojaus dieną nukentėjusioji nuėjo ieškoti savo daiktų, o vietoj to buvo išžaginta |
| 49 | Ji sėdo pas pažįstamus i masina. Tikėjosi, kad ir drauge važiuos, bet jie nusivežė ja i Kazlų rūdą, i kiemą priešais jos krikštatevius, kur po |
| 50 | Nukentėjo protiškai atsilikęs VYRAS |
| 51 | Sasnavoje į namus atėjo kaimynas ir dar draugas, kurio ji neatsiminė ir išžaginimą nufilmavo 13 metu berniukas, ėjęs pro šalį. |

| | | | | | | | | | | | |
|-----|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 99 | 1 | | | 1 | | | | | | | |
| 100 | | | | | | | | | | | 1 |
| Σ | 2 | 1 | 4 | 2 | 1 | 1 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 |

| | |
|------------------------------|-----|
| Nužudymai | 3 |
| Seksualiniai nusikaltimai | 42 |
| Sveikatos sutrikdymai | 19 |
| Nusikaltimai nuosavybei | 253 |
| Nusikaltimai teisingumui | 4 |
| Grasinimas nužudyti | 1 |
| Nusikaltimai žmogaus laisvei | 9 |
| Papirkimas | 1 |
| Paieškos | 9 |
| Viešosios tvarkos pažeidimas | 3 |